

banka ve EKONOMİK yorumlar

AYLIK DERGİ • MAYIS 1985 • YIL: 22 • SAYI: 5 • 275 LİRA (KDV DAHİL)

Okurlara Mektup / 3

1985 Yılında Ne Olacak? / 5

Ekonomik Göstergeler / 11

SÖYLEŞİ / 13

Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu

Necdet Durakbaşa

A. Aydın Dünder

Sermaye Piyasası / 37

Doç. Dr. Mehmet Şükrü Tekbaş

30 Sayılı Karar ve

Dış Krediler / 45

Dr. İhsan Ersan

Banka Kredilerinin

Donuklaşmasının Banka

Sistemine Etkileri / 53

Abdullah Soydaş

Ayın Ekonomik Olayları / 59

Dr. Yıldırım Kılış

**Faizsiz Bankacılık = İslam Bankacılığı.
Uluslararası düzeyde gelişmesi ve
kullandığı yöntemler. Türkiye
ekonomisi için önemi ve
sağlayacağı yararlar**

ekonomi ve finans dünyasında

"ayrı ses ayrı biçim"

FAİSAL FİNANS KURUMU

faiz yok, kâr-zarar ortaklığı var

Tamamen faizsiz, "kâr-zarar ortaklığı" esasına dayalı yeni bir ekonomik anlayışla Türk müteşebbislerine ve tasarrufl sahiplerine hizmet verecek olan FAİSAL FİNANS KURUMU, dünyanın faizsiz sistemiyle çalışan en büyük kuruluşu "Dar al-Maal al-İslami Grub" un bankacılık sektörüne bağlı olarak Bakanlar Kurulu'nun 16.12.1983 tarih ve 83/7506 sayılı Kararında belirlenen esaslara göre kuruldu. Ortakları arasında Mısır, Sudan ve Bahreyn Faisal İslâm Bankalarının da bulunduğu Faisal Finans Kurumu nun sermayesi 5 milyar Türk Lirasıdır.

13 ülkede 23 kuruluş

Dar al-Maal al-İslami, tamamen faizsiz yeni bir sistemle, kâr-zarar ortaklığı esasına göre çalışır.

İslâm Konferanslarında alınan kararlar yönünde, çok sayıda İslâm ülkesinin devlet başkanları, başbakanları ve onde gelen seçkin kişileri tarafından, İslâm ülkelerindeki atıl kaynakları harekete geçirmek ve bu ülkeler arasında köklü bir ekonomik işbirliği sağlamak amacıyla, 1981 yılında kuruldu. Merkezi Cenevre'dedir.

Kuruluş sermayesi 1 milyar dolardır. Halen bankacılık, yatırım, sigortacılık (İslâmi Tekalül) ve işletmeler grubu çerçevesi içinde 13 ülkede 23 kuruluşu faaliyet halindedir.

müteşebbise destek

Faisal Finans, fon tahsis programına göre projenze, işletmenize ve ticari faaliyetinize kâr-zarar ortaklığı şeklinde fon tahsis eder. İşletmenizin her türlü ihtiyacını temin eder, size vadeli olarak sunar. Mal ve hizmet üretiminde kullanılmak istediğiniz leçhizalı kıralar, isterseniz kira müddetinin sonunda, bunların maliyetini de size devreder. İthalatı ve ihracatı finanse eder. Mal karşılığı, vesakı poşını alıp vadeli sunar.

iş adamına hizmet

Faisal Finans'da Türk Lirası veya döviz cinsinden "Özel Cari Hesap" açtırabilirsiniz. Bu hesaptaki paranızı istediğinizde kısmen veya tamamen geri çekebilirsiniz. Faisal Finans, "Özel Cari Hesap" sahiplerine çek kolaylığı, para transferi, senet tahsil, teminat mektubu, akreditif ve kambiyo işlemleri gibi her türlü bankacılık hizmetlerini sağlar ve fon kullandırmada öncelik tanır.

tasarrufla kâr

Faisal Finans'da Türk Lirası veya döviz cinsinden 3 ay, 6 ay, 1 yıl ve 1 yıldan uzun (5 yıla kadar) vadeli "Katılma Hesapları" açtırabilirsiniz. Bu hesabı açtıranlar, yatırılan fonların Faisal Finans tarafından kullandırılmasından doğacak kâr veya zarara ortak olurlar. Fonların işletilmesiyle ilgili tüm masraflar Kurum tarafından karşılanır. Faisal Finans katılma hesaplarının işletilmesinden doğacak kâr veya zararın % 20 pay alır. Elde edilen kârın % 80'ini katılma hesabı sahiplerine dağıtır. Döviz cinsinden açılan hesapların kâr payı, açıldığı döviz cinsinden ödenir.

FAİSAL FİNANS KURUMU

KEMERALTI CAD. 46 TOPHANE-İSTANBUL
TELEFON: 145 67 54 TELEX: 31298 FFK TR.

Konut ve İşyerlerinde

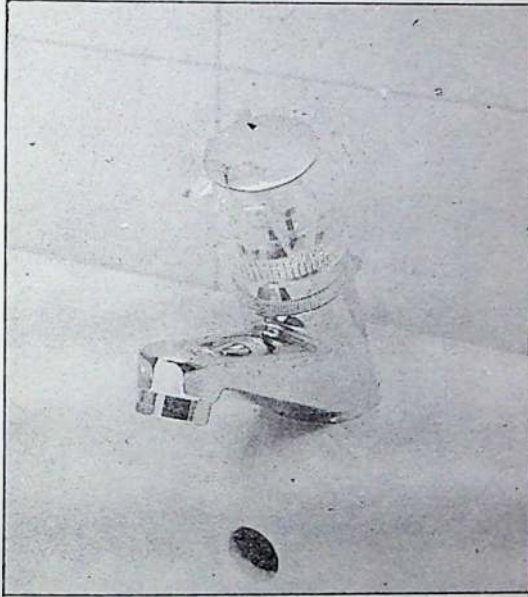
E.C.A
Kullananlar Birer
Yatırım Uzmanıdır

E.C.A.

Ülkemizde ister klasik, ister modern, banyo ve mutfak armatürü denince akla gelen ilk isim...

E.C.A.: Üstün kalite, üstün estetik...E.C.A.:

Zengin çeşit...E.C.A.: Kesin güvence...

E.C.A.®

GENEL DAĞITIM **ELMOR**

selin®

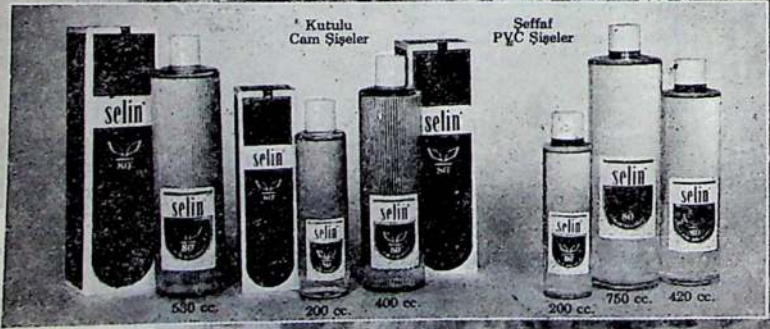
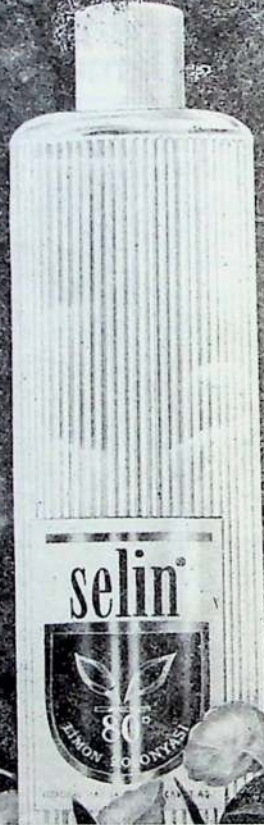
LIMON KOLONYASI

80°

*Doğanın
Saf Damlası...*

Bir yaşantı düşün... Serinlik ormanında...
Kokular pınarında...
Doğanın kaynağında.
Selin'in her damlasında
bir doğa parçası gizlidir.

banka ve ekonomik yorumlar

Aylık Dergi

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi

KEMAL KURDAŞ

Yazı İşleri Müdürü

PROF. DR. MUSTAFA A. AYSAN

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Asaf Savaş Akat • Dr. Öztin Akgüç •
Prof. Dr. Erdoğan Alkin • Dr. Orhan Altan •
Prof. Dr. Osman Fikret Arkan • Besim Baykal
• Dr. Metin Berk • Doç. Dr. Ünal Bozkurt •
Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu • Prof. Dr. Nasuhi
Bursal • Ege Cansen • Prof. Dr. Lâtif Çakıcı
• Mehmet Gün Çalığa • Şinasi Çelikkol • Özer
U. Çiller • Bülend Çorapçı • Ahmet Demirel •
Zeki Döşlülüğü • Necdet Durakbaşı • A. Aydın
Dönder • Kaya Erdem • Tarhan Erdem • Oktay
Ersoy • Prof. Dr. Cumhur Ferman • Prof. Dr.
Emre Gönensay • Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu •
Erhan Işıl • Doç. Dr. Halük A. Kabaalioğlu •
Prof. Dr. Kemal Kafalı • Adnan Başer Kafaalioğlu
• Dr. Ahmet S. Kalın • A. Nazif Keyman • Dr.
Yıldırım Kılıç • Prof. Dr. Tamer Koçel • Prof.
Dr. Kemal Kurtuluş • Nuh Kuşçulu • Doç. Dr.
Orhan Morgül • Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu •
Ziya Nebtiolu • Ergin Neng • Rahmi Önen •
Prof. Dr. İsmail Özasan • M. Celâlettin Özgen
• Ertan Özgür • Tunçay Özilhan • Selâhattin
Özmen • Prof. Dr. Ergun Özsunay • Doç. Dr.
Merih Paya • Prof. Dr. Reha Poroy • Prof. Dr.
Dündar Sağlam • Doç. Dr. Mehmet Şükrü Tek-
baş • Osman N. Torun • Prof. Dr. Kemal To-
sun • İskret M. Tuncer • Nezih Tunçsiper •
Doç. Dr. Gül G. Turan • Doç. Dr. Şeref Türen
• Dr. T. Güngör Uras • İbrahim Ülkem • A.
Doğan Yalın • Dr. Göksele Yücel • Doç. Dr.
Ahmet Yüksel •

Basım-Yayın Danışmanı

M. Tarık Yaşa

OKURLARA MEKTUP

1. VII. 1985

Sevgili Okurlarımız,

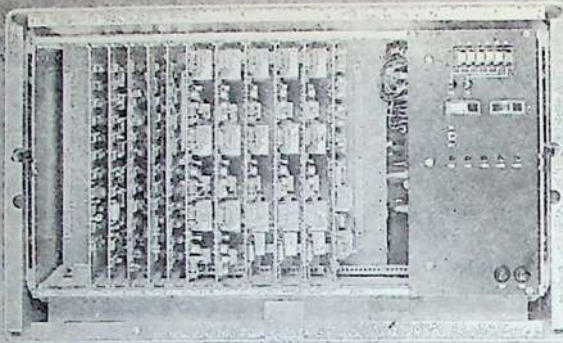
Dergi'nin Ocak 1985 sayısında, «1985 Yılında Ne Olacak?» konulu 11 soruyu içeren bir ekonomik tahmin formu yer almıştı. Bu anketin düzenlenmesinden amaç, okurlarımızın Türkiye ekonomisine ilişkin görüşlerini belirleyerek kamuoyuna duyurmak, ayrıca aylık bir yayın olan Dergi'ye dinamizm kazandırmaktı. Okurlarımız ankete bu yük ilgi göstermişlerdir. Toplu sonuçlarla ilgili «Genel Değerleme», bu sayının ilk yazısı olarak sunulmaktadır. Ne yazık ki elimize geç ulaşan bazı formlar, genel değerlemeye sokulamamışlardır. Bununla beraber, doldurularak adresimize gönderilen bütün formlar saklanmaktadır. 1985 yılının kesin sonuçları belli olduğunda, bu anket formları yeniden değerlendirilecek ve en isabetli tahminleri yapmış olan okurlarımızın adları saptanarak Dergi'de açıklanacaktır.

Bu sayının «Söyleşi» bölümünde, son aylarda ülkemizde de uygulamasına geçilen «Faizsiz Bankacılık» ya da «İslam Bankacılığı» ele alınmaktadır. «Söyleşi»ye katılan konuşmacılarımız; faizsiz bankacılığın uluslararası düzeyde gelişmesi ve kullandığı yöntemleri açıklamakta, özelliklerini ve mekanizmasını nasıl işlediğini belirtmekte, bu sistemi uygulayan ve sırasında bir tüccar gibi hareket edebilen kurumların Türkiye ekonomisi açısından önemi ve sağlayabilecekleri yararlar üzerinde durmaktadırlar. Açıklamalardan anlaşıldığı kadarıyla, faizsiz bankacılığa en büyük sorun, tasarrufların değerlendirilmesinde ortaya çıkmaktadır. Buna karşılık bu sistemde, gelecekte bankacılığın altında koşullarla fon kullanılabilirlik mümkündür. Ayrıca bu sistemle çalışan ve bir tür yatırım bankacılığı da yapacak olan kurumlar, özellikle dışarıdan sağlayacakları fonlarla, ülkemizde işletme sermayesi kalmış birçok zor durumdaki firmanın canlanmasına, dolayısıyla ekonomimizin iyileşmesine katkıda bulunabilirler. Öte yandan, her zaman olduğu gibi, Dergi'de yer alan diğer yazılar da ilginizi çekeceğini ümit ediyoruz.

Saygılarımızla,

AYLIK DERGİ MAYIS 1985 YIL: 22 SAYI: 5 275 LİRA (KDV DAHİL)

İDARE YERİ: Binbirdirek Mahallesi, Suterazlı Sokak No. 6 Kat 2; Sultanahmet - İstanbul • TELEFON: 526 34 11 • YAZIŞMA: P.K. 769; Karaköy - İstanbul • AÇIKLAMA: Dergi'de çıkan yazılar kaynak göstermek koşuluyla alınabilir • YILLIK ABONE: 3.000.— TL; ÖRGENCLERE: 1.500.— TL • ÖNEMLİ NOT: Abone bedeline % 10 oranında Katma Değer Vergisi ilave edilmelidir • İLAN FİYATLARI: Arka Kapak 60.000.— TL, Ön Kapak İçli 45.000.— TL, Arka Kapak İçli 40.000.— TL, Tam Sayfa 30.000.— TL, Yarım Sayfa 20.000.— TL, Çeyrek Sayfa 10.000.— TL, Renk Farkı 15.000.— TL • NOT: Bu fiyatlara % 10 oranında Katma Değer Vergisi ilave edilecektir • BANKA HESAP NUMARALARI (İstanbul): İş Bankası Türbe Şubesi 1541, Akbank Türbe Şubesi 4512, Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesi 768 • DİZGİ: BASKI: Met/Er Matbaası, Telefon: 528 28 90 • BASKI TARİHİ: 30 Nisan 1985 • BASKI SAYISI: 8.500

Piyasadaki 4 harici hatlı şefsekreter fiyatına “5 harici hatlı Elektronik Santral” ISKRA EPABX-16.

Telefon sistemi, iç ve dış haberleşmenizde kuruluşunuza önemli boyutlar kazandırır.

Ama iyisini seçmeniz şartıyla.

Türktelefon'un sunduğu imkândan yararlanın.

Piyasadaki 4 harici hatlı şefsekreterin fiyatına, daha uzun ömürlü, daha geniş olanaklı ve
5 harici hatlı elektronik santral alın.

ISKRA EPABX-16

ISKRA EPABX-16 komple bir haberleşme sistemidir: 16 hattan oluşur.

1 hat konferans için ayrılmıştır. Geriye kalan 15 hat, kuruluşunuzun sahip olduğu

PTT hattı sayısına göre 0 harici-15 dahili hattan,

5 harici-10 dahili hatta kadar değişik şekillerde kurulabilir.

Bu büyük imkândan yararlanmak için, Türktelefon'un "Sistem Danışma Servisi"nin
size en yakın bürosundan* ayrıntılı bilgi alın. ISKRA EPABX-16 alın !

Türktelefon'un 30 yıla yaklaşan tecrübesiyle
ve teknik yeterliğiyle donatılmıştır.

Kuruluşunuzun telefon sistemi ihtiyacını
sizinle birlikte değerlendirir: Mevcut
telefon aпаратыn, şefsekreter sistemleri,
crossbar santraller, elektronik santraller,
bunların kullanım esneklikleri, kapasiteleri,
malîyetleri ve montaj-bakım-onarım olanakları
hakkında ayrıntılı ve aydınlatıcı bilgileri
ücretsiz sunar.

Herde olursanız olun, gerektiğinde görüşme için
zamanlı yollar.

SİSTEM DANIŞMA SERVİSİ

* İSTANBUL Yeni Carşı Cad. Biltiz Han No: 40 Galatasaray
Tel: 1-44 75 00 - 144 48 43 Teleks: 24566 tele tr
ANKARA Tuna Cad. Çanakçı Han No: 11 Kat 2 Kızılay
Tel: 31 41 40 Teleks: 42583
İZMİR Şehit Fethi Bey Cad. Sandalar İş Hanı No: 23/4 Gümrük
Tel: 25 87 70

Adana	23 643/11 158	Elazığ	11 798
Antalya	13 144	Erzurum	12 785
Bursa	11 428	Eskişehir	14 558
Diyarbakır	12 573	Samsun	13 644
		Trabzon	14 874

1985 YILINDA NE OLACAK ?

OKURLARIMIZIN TAHMİNLERİ

DERGİMİZ Danışma Kurulu üyelerinin 1985 yılına ait beklentileri, Dergi'nin Ocak 1985 sayısında «1985'te Neler Olacak?» başlıklı yazıda açıklanmıştı. Okurların aynı konudaki tahminleri ise bu sayıda ele alınmaktadır. Dergimizin, okurlarının seslerini duyurma ve yayına bir dinamizm kazandırma amacıyla düzenlediği anket büyük ilgi görmüştür.

Dergimizin hazırladığı bu «1985 Yılında Ne Olacak?» ekonomik tahmin soru formunu 101 okur doldurarak göndermiştir. Bu formlar üzerinde yapılan çalışmanın değerlendirilmesi burada ele alınmaktadır. Her ekonomik göstergenin tahminiyle ilgili frekans dağılımı, Mod ve Medyan değerleri, başka bir deyişle en çok tekrarlanan tahmin ve küçükten büyüğe doğru yapılan bir sıralamada tam orta değere isabet eden tahmin, bir tabloda verilmektedir.

Bu arada belirtilmesi gereken bir nokta da; bir ekonomik göstergiyi tek bir değer yerine, bir aralık ile, örneğin enflasyon hızını % 40 - % 45 olarak tahmin eden bir okurun tahminin bu aralığın orta değeri (örnekte % 42,5) olarak gözönünde bulundurulduğudur.

Yıl sonunda, tahminleri yapılan ekonomik göstergeler gerçek değerleriyle birlikte yeniden ele alınacak ve en isabetli tahminleri yapan okurlar belirlenecektir.

1 — GSMH Reel Büyüme Hızı : Enflasyondan arındırılarak ekonomideki üretim gücündeki büyümeyi gösteren bu gösterge için okurların en düşük tahmini %3 ve en yüksek %6'dır. En çok karşılaşılan tahmin (Mod değer) 36 okurun beklediği olan % 5.0 - % 5.4 aralığına isabet etmekte ve % 5.1 değerini almaktadır. Sıralamada en ortadaki, başka bir deyişle 51 inci sıradaki tahmin ise % 5.01 değerini almaktadır. Ayrıca 80 okur % 4.5'in üstünde 51 okur da % 5.0'ın üzerinde bir büyüme hızı beklemektedir. 1985 için Hükümetin % 5.5'lik bir büyüme hızını hedef aldığı gözönünde tutulursa; okurlar, genellikle, bu hıza pek ulaşamayacağı görüşünde bulunmaktadırlar.

2 — Enflasyon Hızı : En düşük enflasyon hızı tahmini % 30 ve en yüksek tahmin de % 50 olup Medyan değer % 41.47 ve Mod değer de % 41.39'dur. 38 okur enflasyon hızının % 40 - % 44 arasında gerçekleş-

ceğini tahmin etmiştir. Ayrıca bütün okurlar enflasyon hızının, Hükümetin hedef aldığı % 25'in ve 96 okur da % 30'un üstünde gerçekleşeceği düşüncesindedir. 1985 yılının ilk iki ayı itibariyle toptan eşya fiyatlarındaki artış yaklaşık % 9.5 (Devlet İstatistik Enstitüsü'ne göre % 9.8, İstanbul Ticaret Odası'na göre % 9.3 ve Hazine'ye göre % 9.5) olduğu göz önünde tutulursa, bunun yıl sonu itibariyle % 25'in çok üstünde gerçekleşeceği akla gelmektedir.

3 — Banknot Hacmi : Para arzının bir ölçüsü olan banknot hacmi için okurlar arasında en düşük tahmin 1000 milyar TL ve en yüksek tahmin de 1500 milyar TL'dir. 41 okur banknot hacminin 1200 - 1299 milyar TL arasında gerçekleşeceği görüşündedir. Ayrıca 38 okurun bekleyişi de 1300 - 1399 milyar TL arasındadır. Bu durumda Mod değer 1288 milyar TL ve Medyan değer 1299 milyar TL'dir.

4 — Kredi Hacmi : 1985 yılı için okurların en düşük kredi hacmi tahmini 1429 milyar TL ve en yüksek tahmin de 6800 milyar TL'dir. 23 okur bunun 4500 - 4749 milyar TL arasında gerçekleşeceği görüşündedir. Mod değer 4587 milyar TL ve Medyan değer de 4649 milyar TL'dir.

5 — Mevduat Hacmi : Okurların büyük bir kısmı, 1984 yılında gerçekleştiği gibi 1985 yılında da mevduat hacminin kredi hacmini aşacağı görüşünde bulunmaktadır. Okurlar arasında en düşük mevduat hacmi tahmini 3700 milyar TL ve en yüksek tahmini de 6355 milyar TL'dir. 31 okur bunun 5000 - 5249 milyar TL arasında ortaya çıkacağını tahmin etmiştir. Mod değer 5127 milyar TL ve Medyan değer de 5177 milyar TL'dir.

6 — Mevduat Faiz Oranı : Mevduat faiz oranına etkide bulunan en önemli faktörlerin başında enflasyon hızı gelmektedir. Okurlar, 1985'te enflasyon hızının, hedef alınan % 25'in üstünde % 40'larda gerçekleşeceğini tahmin ederken, bir yıllık vadeli mevduata uygulanacak faiz oranının da bu seviyenin üstünde olacağını, başka bir deyişle bir pozitif reel faiz oranının sözkonusu olacağını beklemektedirler. En düşük tahmin % 35 ve en yüksek olan da % 60'tır. 46 okur mevduat faiz oranının % 45 - % 49 arasında ve 45 okur da bunun % 50 - % 54 arasında gerçekleşeceği görüşündedir. Mod değer % 49 ve Medyan değer de % 43.8'dir.

7 — İhracat : Okurlar, genellikle 1985 yılında ihracatın hedef alınan 8.3 milyar doların gerisinde kalacağını tahmin etmiştir. Sadece 26 okur ihracatın 8.25 milyar doları aşacağı görüşündedir. En düşük tahmin 7 milyar dolar ve en yüksek tahmin de 9.8 milyar dolardır. 41 okur ihracatı 8 - 8.25 milyar dolar arasında gerçekleşeceğini beklemektedir. Mod değer 8125 milyon dolar ve Medyan değer 8.1 milyar dolardır.

8 — İthalat : İthalat konusundaki tahminler dağılım bakımından diğerlerinden farklılık göstermektedir. En düşük tahmin olan 7 milyar ile en yüksek tahmin olan 15 milyar dolarlık tahmin arasında oldukça büyük bir fark bulunmaktadır. 1984 için 9.55 milyar dolar olarak öngörülen ithalatın 10.76 milyar dolar olarak gerçekleşmesi üzerine zaten 1985 için hedef alınan 10.95 milyar dolarlık ithalat anlamını yitirmiştir. Ayrıca IMF'nin de önerisiyle, hedef alınan % 5.5'lik büyüme hızına ulaşabilmek için ithalat hedefi 10.95

milyar dolardan 11.7 milyar dolara yükseltilmiştir. Okurlar arasında 42 kişilik bir grup 1985 için ithalatı 11 - 11.5 milyar dolar arasında ve 28 kişi de 10.5 - 11 milyar dolar arasında tahmin etmiştir. Mod değer 11141 milyon dolar ve Medyan değer de 11134 milyon dolardır.

9 — **Dolar Kuru** : 1984 yılında dolara karşı önemli ölçüde değer kaybeden Türk parasının 1985'te ne yapacağı merak konusunu oluşturmaktadır. Okurlar genellikle Türk parasının 1985 yılında 1984'e oranla daha başarılı olacağı görüşündedir. Bu arada yıl sonu itibariyle en düşük kur tahmini 530 TL ve en yüksek tahmin de 750'dir. 36 okur kuru 600 - 619 TL arasında ve 29 okur da 620 - 639 TL arasında tahmin etmiştir. Mod değer 616 TL ve Medyan değer de 606 TL'dir.

10 — **İşçi Dövizleri** : Türkiye'nin ödemeler bilançosuna önemli katkıda bulunan işçi dövizleri girişi, büyük ölçüde, Türk parasının resmi ve kara-borsa değerine, başka bir deyişle girişimcilerin yurt dışındaki işçi döviz-

lerine olan taleplerine bağlı olarak yıldan yıla farklılık göstermektedir. 1984'te gerçekleşen işçi dövizleri 1.81 milyar dolar ve 1985 yılı için hedef alınan işçi dövizleri 1.85 milyar dolar iken, okurlar arasında en düşük tahmin 1.25 milyar dolar ve en yüksek tahmin de 2.22 milyar dolardır. 19 okur işçi dövizlerini 1.6 - 1.65 milyar dolar, 20 okur 1.65 - 1.70 milyar dolar, yine 20 okur 1.7 - 1.75 milyar dolar ve 15 okur da 1.75 - 1.8 milyar dolar arasında tahmin etmiştir. Belli bir değer etrafında yoğunlaşmayan işçi dövizleri için Mod değer 1695 milyon dolar ve Medyan değer de 1632 milyon dolardır.

11 — **Cumhuriyet Altını** : 1984'te oldukça durgun bir yıl geçiren altın piyasası için okurların 1985 yılına ilişkin beklentileri altın fiyatlarında bir yükselme olacağı yönündedir. Yıl sonu itibariyle 28 okur Cumhuriyet Altını fiyatını 39.000 - 41.000 TL arasında tahmin ederken, 15 okur 41.000-43.000 TL arasında ve 21 okur da 43.000 TL'nin üzerinde tahmin etmiştir. Mod değer 40.000 TL ve Medyan değer de 39.928 TL'dir.

Taşındık!..

Okurlarımıza ve Abonelerimize Duyuru :

Derginizin İdare Merkezi, yıllardır faaliyette bulunduğu yerden taşınmak zorunda kalmıştır. Yeni adresimiz şöyledir : **«Binbirdirek Mahallesi, Suterazisi Sokak No. 6, Kat 2; Sultanahmet - İstanbul»**. Marmara Üniversitesi Rektörlük binasının sırasında, soldan üçüncü sokaktayız. Bize ulaşmak için fazladan 700 metre yürüyecek, fakat 24 basamak eksik çıkacaksınız. Sizi yeni adresimize bekliyoruz.

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi

OKUR TAHMİNLERİ
Genel Olarak

	Mod	Medyan	1984 Gerçekleşen	1985 Program Tahmini
1 — GSMH Reel Büyüme Hızı (%)	5.1	5.01	5.9	5.5
2 — Enflasyon Hızı (%)	41.39	41.47	50	25
3 — Banknot Hacmi (Milyar TL)	1288	1299	910	—
4 — Kredi Hacmi (Milyar TL)	4587	4649	3415	—
5 — Mevduat Hacmi (Milyar TL)	5127	5177	5318	—
6 — Mevduat Faiz Oranı (%) (Bir Yıllık Tasarruf Mevduatı)	49	48.8	52	—
7 — İhracat (Milyon Dolar)	8125	8100	7134	8300
8 — İthalat (Milyon Dolar)	11141	11134	10757	11700
9 — Dolar Kuru (TL)	616	606	450	—
10 — İşçi Dövizleri (Milyon Dolar)	1695	1682	1807	1850
11 — Cumhuriyet Altını (1000 TL)	40	39.9	30	—

1 — GSMH Reel Büyüme Hızı

Büyüme Hızı (%)	Kişi
3.4 ve daha düşük	2
3.5 — 3.9	5
4.0 — 4.4	13
4.5 — 4.9	30
5.0 — 5.4	36
5.5 +	15

2 — Enflasyon Hızı

Enflasyon Hızı (%)	Kişi
29 ve daha düşük	—
30 — 34	6
35 — 39	30
40 — 44	38
45 — 49	24
50 +	3

3 — Banknot Hacmi

Milyar TL	Kişi
1099 ve daha düşük	1
1100 — 1199	8
1200 — 1299	41
1300 — 1399	38
1400 +	13

4 — Kredi Hacmi

Milyar TL	Kişi
3999 ve daha düşük	12
4000 — 4249	14
4250 — 4499	15
4500 — 4749	23
4750 — 4999	8
5000 — 5249	16
5250 +	13

5 — Mevduat Hacmi

Milyar TL	Kişi
4499 ve daha düşük	5
4500 — 4749	13
4750 — 4999	10
5000 — 5249	31
5250 — 5499	11
5500 — 5749	15
5750 — 5999	7
6000 +	9

6 — Mevduat Faiz Oranı
(Bir Yıllık Vadeli Tasarruf)

Faiz Oranı (%)	Kişi
39 ve daha düşük	1
40 — 44	7
45 — 49	46
50 — 54	45
55 — 59	2
60 +	1

7 — İhracat

Milyon Dolar	Kişi
7249 ve daha düşük	7
7250 — 7499	2
7500 — 7749	14
7750 — 7999	11
8000 — 8249	41
8250 — 8499	7
8500 +	19

8 — İthalat

Milyon Dolar	Kişi
9999 ve daha düşük	6
10000 — 10499	5
10500 — 10999	28
11000 — 11499	42
11500 — 11999	8
12000 +	12

9 — Dolar Kuru

TL	Kişi
579 ve daha düşük	9
580 — 599	5
600 — 619	36
620 — 639	29
640 — 659	11
660 — 679	3
680 +	8

10 — İşçi Dövizleri

Milyon Dolar	Kişi
1499 ve daha düşük	8
1500 — 1549	7
1550 — 1599	4
1600 — 1649	19
1650 — 1699	20
1700 — 1749	20
1750 — 1799	15
1800 +	8

11 — Cumhuriyet Altını

(Bin TL)	Kişi
34.9 ve daha düşük	5
35 — 36.9	17
37 — 38.9	15
39 — 40.9	28
41 — 42.9	15
43 +	21

◆ Bir yıl sonrasını düşünüyor-
san, bir tohum ek; on yıl son-
rasını düşünüyorsan, bir ağaç
dik; yüz yıl sonrasını düşünü-
yorsan, halkı eğit.

Kuan-tzu

**Dışbank
başarısının
temelinde
tutarlı
bankacılık
anlayışı
vardır.**

DIŞBANK
Çağı aşan banka

ekonomik göstergeler

	1982	1983	1984	1985	
				Ocak	Şubat
T.C. MERKEZ BANKASI					
Altın ve döviz mevcudu (milyon \$)	921.9	1209.8	1637.3	645.7	
Tedavüldeki banknotlar (milyar TL.)	542.7	730.5	972.6	911.1	918.8
Merkez Bankası kredileri (milyar TL.)	910.5	1234.1	879.9	845.0	921.7
Hazineye kısa vadeli avans (milyar TL.)	266.2	338.6	528.8	585.1	642.0
BANKALAR (milyar TL.)					
Toplam Mevduat	2614.8	3386.8	5318.0		
Ticari	660.1	819.7	1158.6		
Tasarruf	1508.6	1932.4	3224.8		
Vadesiz Tasarruf	274.2	598.8	408.8		
Vadeli Tasarruf	1234.4	1333.6	2816.0		
Resmi	220.3	365.3	596.6		
Bankalar	220.4	257.9	323.0		
Diğer Mevduat	5.3	11.5	15.0		
Toplam Krediler	2044.2	2739.3	3415.3		
Tarım	353.7	511.6	528.5		
Kalkınma Bankaları	90.5	128.2	193.5		
Küçük Esnaf ve Sanatkâr (Meslek)	91.7	125.0	164.0		
İpotek Karşılığı (Gayrimenkul)	34.5	69.6	150.9		
Denizcilik	34.4	43.2	70.7		
Ticari, Sınai, Sair	1428.7	1827.9	2259.8		
İller Bankası	10.7	33.9	47.9		
PARA ARZI (milyar TL.)	1366.3	1879.4	2106.2	1965.1	1999.0
FİYATLAR (1963 = 100; Tic. Bak.)					
Toplam Eşya Fiyatları İndeksi	4816.5	6784.5	10065.1	10619.0	11024.5
Gıda Maddeleri ve Yemler	4030.6	5862.6	8858.4	9279.8	9539.7
Sanayi Hammadde ve Yarı Mamul	6126.3	8320.9	12079.0	12851.5	13499.2
İstanbul Geçinme İndeksi	5597.3	7656.3	10973.2	11685.3	12358.8
Ankara Geçinme İndeksi	4557.0	6135.7	9177.8	9709.3	9920.5
DIŞ ÖDEMELER (milyar \$)					
Dışalım	8842.0	9235.0	10756.9	822.2	
Dışsatım	5746.0	5727.8	7133.5	668.1	
İşçi Dövizleri	2186.6	1533.6	1807.0		

Notlar: (1) TCMB 1983 yıl sonu altın ve döviz mevcuduna, altın birikiminin yeniden değerlendirilmesinden doğan 657.6 milyon dolar dahildir. (2) TCMB kredilerine, 1982 ve 1984 yılı sonlarında yapılan borç tahkimleri (konsolide edilen krediler) dahil değildir. (3) Banka kredilerine, Devlet Yatırım Bankası kredileri dahil değildir. (4) Para arzı (M₁) dar tanımlıdır.

THIS NEW TRAVELLERS CHEQUE INTRODUCES ARAB FINANCIAL SERVICES

THE ONLY ARAB FINANCIAL ENTERPRISE BACKED BY 56 ARAB BANKS AND FINANCIAL INSTITUTIONS IN 17 ARAB COUNTRIES.

Marking the beginning of a new force in the economic integration of the Arab world, Arab Financial Services is a unique organisation. No other commercial enterprise is owned by a larger or more respected group of Arab banks and financial institutions.

The first products to be offered by Arab Financial Services are travellers cheques.

Issued in association with Visa International, these cheques can be used worldwide and are welcomed, just like cash, in over 4 million establishments.

But unlike cash, if lost, they can be quickly

refunded at any of over 60,000 locations usually within 24 hours.

Supported by the unsurpassed international refund network of the world's largest payments system and backed by the excellent resources of Arab Financial Services, this new cheque is destined to become a byword for security, convenience and Arab financial strength.

الخدمات المالية العربية
ARAB FINANCIAL SERVICES

The Arab Global Guarantee

FAİZSİZ BANKACILIK

Söyleşi

KATILANLAR :

- Prof. Dr. Kenan BULUTOĞLU
- Necdet DURAKBAŞA

YÖNETEN :

- A. Aydın DÜNDAR

DÜNDAR — Efendim, hoş geldiniz. Bugünkü konumuz «İslam Bankacılığı» veya «Faizsiz Bankacılık». Para piyasalarının en önemli aracı kuruluşları olan bankaların faiz mekanizmasını kullanmadan çalışmalarını, bu çalışmalarını zaman dilimlerine göre kuruşturarak mudilerine ödemeler yapabilmeleri, doğrusu Türk kamuoyu tarafından da çok merak edilen ilginç bir konudur. Körfez ülkelerinde gelişip son aylarda ülkemizde de çalışmalarına başlayan «İslam Bankacılığı» konusunda, öncelikle Sa-

yın Bulutoğlu'ndan, bu fikrin uluslararası düzeyde gelişmesi ve ana kuraları hakkında bilgi alalım. Daha sonra da konuyu ülkemiz uygulaması açısından tartışalım. Buyurun Sayın Bulutoğlu.

İslam bankaları çeşitli yöntemler uygulayarak parayı faizsiz kullandırır; dönen para miktarı fazla olduğundan, bu sermayeyi çekmek isteyen bütün ülkeler faizsiz bankacılığa önem veriyorlar

BULUOĞLU — Sayın Dündar, İslam Bankacılığı faizsiz bankacılık demek. Dinler genellikle faizi kötü görmüştür. Bu, İslamiyette böyle olduğu gibi, daha önce Tevrat'da da aynı şekilde olumsuz bir yargı ile karşılanmıştır. Bunun da başlıca sebebi sermaye sahibinin ödünç para verdiği kişiyi zor durumda bırakabilmesi, onu sömürmesi... Aslında çoğu kez tersi de olur. Yani çağımızda paraları toplayıp kullanan, para sahiplerini sömürebilir veya bu paralardan o daha fazla çıkar sağlayabilir. Ama her ne olursa olsun, dinlerin geliştiği dönemlerde ahlak yargıları genellikle para alan kişinin zayıf, para verenin kuvvetli olduğu görüşünden hareketle, bir koruma arzusu ile böyle bir yargıya varmış. Tabii çağımızda bankacılık, sanayileşmenin, gerek kolektivist gerekse kapitalist ekonomilerde çok önemli bir yardımcısı. Bundan da vaz geçilemez.

İslam âlemi petrol gelirleri sayesinde büyük paralara kavuşunca, İsl-

lamiyetin faizi hoş görmeyen, faizi yasaklayan hükümleriyle bağdaşan bir bankacılık sistemi ihtiyacı ortaya çıktı. Böyle faizsiz bir sistem İslam âleminde önem kazandı. Fakat bu gelişme yavaş yavaş oldu, birdenbire olmadı. İlk İslam Bankası'nın Dübai'de 1975'de kurulduğunu tespit ettim. Bunun Kuveyt, Mısır ve Ürdün'de kurulanlar izledi. Gerçi daha önce kurulan İslam Kalkınma Bankası da faizsizdir; ama o mevduat kabul etmediği, devletlerarası bir kalkınma bankası ve bir çeşin fon olduğu için onu ilk örnek olarak ya da temsil edici bir örnek olarak saymamak lazım. Bununla beraber dikkati çeken bir nokta, İslam Bankası'nın Suudi Arabistan'da epeyce geç kurulmuş olmasıdır. Gerçekten de Emir Faysal kendi bankasını Cenevre'de ve daha birçok ülkede kurduktan sonra, Suudi Arabistan bu çeşit bankalara müsaade etmeye başlamıştır. Bunun da kökeninde para sarraflığı yapanların, yani yabancılara paraları Suudi Riyali'yle değişen veya bu paraları emanet olarak muhafaza eden sarrafların, yavaş yavaş bankacılık işlemlerine girmeye başlaması yatmaktadır. Bu durum karşısında Suudi para otoritesi bunları bir düzen altına almak istemiştir. Bu amaçla yürürlüğe konulan bir kararname üzerine Suudi Arabistan'ın en büyük sarrafı Süleyman El Raci Suudi Arabistan'da İslam Bankası kurmayı istedi. Ancak bu girişimden uzunca bir süre sonuç alamadı. Nihayet 1983'de izin alabildi.

DÜNDAR — Yani İslam Bankacılığı Suudi Arabistan'da 1983'de mi başlıyor?

BULUOĞLU — Evet. 1983'den önce olmaması ve hükümetin de bu çeşit bankacılığa karşı biraz direnç göstermesinin sebebi, Hazine'nin yüz milyarları bulan dolar birikimlerinin ticari bankacılıkta kullanılmakta oluğu ve bunların faiz gelirlerinin de dev-

let gelirleri arasında büyük bir yer tutmasıdır. Dolayısıyla böyle bir bankacılık başlarsa, halktan gelecek taleple Hazine zor durumda kalabilir, diye bir kaygı var. Ayrıca ticari bankaların durumu da söz konusu idi. Ülkede onlar da zor durumda kalabilir diye kaygılar vardı. Fakat İslam Bankacılığı birçok ülkede ve bu arada özellikle Pakistan'da, Malezya'da, Mısır'da ve Kuveyt'de gerçekleşikten sonra, tabii Suudi Arabistan buna karşı çıkamazdı. Nitekim bu banka düzeni, şimdi birçok İslam ülkesinde uyguluyor. Hatta Ziya-Ül Hak 1979'da çıkardığı bir kararname ile bütün Pakistan ekonomisini İslam Bankacılığı'na dayandırmak amacını gütmüştür. Yani şer'i bankacılık.

DÜNDAR — Burada bir saplama yapmak istiyorum. Demek ki şeriatın hâkim olduğu Suudi Arabistan'da, normal faaliyette bulunan, faiz ile çalışan bankacılık elan devam ediyor; İslam Bankacılığı ise daha yeni bir olay.

BULUOĞLU — Evet. Ancak burada bir noktaya parmak basmak lazım. Eğer bu akıma kapılanların elinde büyük kaynaklar olmasaydı, konu bu kadar önem kazanamazdı. Çok büyük bir sermaye, bu çeşit bir bankacılıkla bunların değerlendirilmesini isteyen, politika olarak buna karar veren hükümetlerin ve sermayedarların elinde bulunduğu için, konu önem kazanmıştır. Bu yüzden de birçok ülke bu sistemi kendi bünyesine uyduracak ve sisteme de kendi bankacılığı arasında yer verecek şekilde ayarlamalara gidiyor. Gayet tabii bu uygulamaya Müslüman olmayan ülkelerde de mümkün. Zaten Emir Faysal'ın birçok kuruluşu, hatta bunların genel merkezleri, Bahamalar'da, Cenevre'de, Lüksemburg'da veya bunun gibi Hıristiyan bazı ülkelerde. Uygulama Müslüman ülkelerde de hızla yayılmaya devam ediyor. Şimdi para miktarı

SÖYLEŞİYE KATILANLAR : Yukarıdaki fotoğrafta, soldan sağa; Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu (Maliye Uzmanı - Ekonomist), A. Aydın DüNDAR (OKAY İç ve Dış Ticaret A.Ş. Murahhas Üyesi) ve Necdet Durakbaşı (Faysal Finans Kurumu Genel Müdürü); «Faizsiz Bankacılık» konulu toplantıda bir arada görülmüyorlar.

önemli olduğu için, bu sermayeyi çekmek isteyen bütün ülkeler konuya önem veriyor.

Türkiye'de de 1983'de çıkarılan 70 sayılı «Bankalar Hakkında Kanun Hükmünde Kararname»nin 90 ıncı maddesi, bankalar dışındaki finans ya da parasal aracılık kurumlarını, düzenleme konusunda hükümete yetki vermiştir. Hükümet işte bu yetkiye dayanarak 1983 sonunda bir «Özel Finans Kurumları Kararnamesi» çıkarmıştır. Bu, Türkiye'de İslam Bankacılığı'nın, faizsiz bankacılığın yasal dayanağı oluyor. Tabii söz konusu 83/7506 sayılı bu Kararname'de «İslam Bankacılığı» kelimesi kullanılmıyor. Yani bir bakıma bu tür kuruluşlar banka sayılmıyor. Aslında, özel finans kurumları hakkındaki kararnamenin metni, Ulusu Hükümeti zamanında Özel tarafından hazırlanmış, fakat çıkarılamamıştı. Hükümet bu konuda beklemeyi tercih etmişti. Faizsiz bankacılığın tarihçesi özetle bu şekilde.

Özüne inersek; İslam Bankaları ne yapar? İslam Bankaları parayı

faizsiz kullanır. İslam Bankası'ndan para almanın çeşitli yolları vardır. Birinci usule göre «Mudaraba» adı altında alır. Bunda bir tasarruf sahibi vardır, parayı veren. Bir de mudarıp vardır, parayı kullanan. Bu bizdeki «Yatırım Fonu» gibi bir şey. Parayı yatıran kişi işletmede aktif değildir. Ödünç vermiştir, ama kârdan ve zarardan pay alır. Kâra ve zarara ortaktır. Bir yatırım fonuna da para konduğu zaman yatırımların temettü gelir.

DÜNDAR — Ona geleceğiz Sayın Bulutoğlu. Bu yatırım fonları ile İslam Bankacılığı'nın farkını ayrıca soracağım. Çünkü yatırımların fonlarında daha çok pay senetleri üzerinde muamele yapılıyor. Gerektiğinde bir nevi borsa bankerliği gibi bu pay senetleri üzerinde alım-satım işi de yapılıyor. Halbuki İslam Bankacılığı'nda muamele pay senetleri üzerine değil, daha çok ticari işlemler ve muameleler üzerinde oluyor.

BULUTOĞLU — Pay senetleri Ticaret Hukuku'nun sağladığı bir kolay-

lık; siz şirketin yüzünü bile görmeden hisse senetleri ile ortak olursunuz veya ortaklıktan çıkarsınız. Bu iş çok kısa bir sürede gerçekleşebilir. Bir adi ortaklığa da aynı şekilde müdarip olmak mümkün. Yani burada sınırlama yok. Sanırım İslam Bankaları bunu hisse senetleri üzerinde yapmayı daha kolay bulacaklardır. Bir fon, portföy oluşturacaklardır; onun ortağı olacaktır, alacaktır, satacaktır. İkinci usul «Müşaraka» denilen işti- rak anlaşması... Yatırımcılarla girişimci- ler belli bir ticari iş üzerinde ortaklaşa bir girişimde bulunurlar; sonuçta kâr veya zarar paylaşılır. Üçüncü usul «Murabaha» denilen alıp-satma sözleşmesidir. Belli bir mal banka tarafından satın alınır ve fon kullanacak olana belli bir süre sonra satılır. Fonu kullanan kimse bankanın satın aldığı bu emtiayı belli bir sürenin sonunda belli kâr payı ile satın almayı kabul eder. Burada işlem yüzde yüz bir ticari finansman gibi. Ama, emtiayı satın alan tüccar değil de banka oluyor. Geleneksel bankacılıkta bir ticaret bankası bunu yapsa idi, rehin ile yapacaktı. Verdiği para ile tüccarın aldığı mal üzerine rehin kordu. Uygulama emtia üzerine avans şeklinde gerçekleşirdi. Arada İktisadi açıdan, hatta hukuki açıdan da fazla bir fark yok.

Bir başka usul «İcara» kl, bu da kira sözleşmesidir. Malı banka satın alır, binayı banka satın alır, makina- yı - teçhizatı banka satın alır; işletme ya da ticaret sahibi kullandığı sürece kira öder. Ödemeyi hem ana parayı hem de kirayı içerecek şekilde yapar. Kira sözleşmesi bittiği vakit de malın mülkiyetini elde etmiş oluyor. Tabii banka ile de işi biter. Bu çeşit sözleşmeler Türkiye'de Sınal Kalkınma Bankası tarafından İslam Kalkınma Bankası ile yapıldı. Faizsiz bankacılıktaki başlıca işlemler bunlar. Bence asıl güçlük bu tarafta değil. Asıl güçlük; tasarruf sahiplerinin, kı-

sa ya da uzun vadeli olarak paralarının nemalandırılmasının hesaplan- masında; her birinin hangi ticari iş- lemlere katıldığının, zarar mı yoksa kâr mı ettiğinin belirlenmesinde. Bu konu bence önemli.

DÜNDAR — İzin verirseniz bu noktada duralım. Yani meselenin bir yönünü tam irdelemiş olalım. Daha sonra da meseleye mevduat sahipleri açısından ayrıca bakalım. Bu noktada Sayın Durakbaşa'nın da görüşle- rini alalım. Kendisinden İslam Bankaları'nın nasıl plasman yapacağı, hangi kurullarla çalışacağı konusun- da, bir uygulamacı olarak bilgi ver- mesini rica edelim.

Ülkemiz bakımından, faizsiz bankacılık yapan kurumların gerisinde başka hedefler aramak yanlış; konuya salt ekonomik açıdan bakmak, bu kurumların topluma neler verebilecekleri üzerinde durmak gerekir

DURAKBAŞA — Ben bu mesele- nin bir dışarıdaki uygulamalar yanı, işin kaynağı açısından, bir de Tür- kiye bakımından incelenmesi gerekti- ği düşüncesindeyim. Sayın Bulutoğlu bu hareketin nasıl başladığını açıkladı. Gerçekten işin temelinde tamamen Kuran-ı Kerim'in faizi haram sayan görüşü vardır. Şimdi bu Türkiye'ye nasıl adapte edilecektir? Türkiye laik bir devlettir. Bu, Anayasamızda 24. maddenin 5. fıkrasında ifadesini bu- luyor. Aynen belirtmeyi faydalı görü- yorum. Çünkü, işin hukuki temelini saptamak, ondan sonra da diğer hu-

susları açıklamak, daha uygun olur diye düşünüyorum. Bu fıkra şöyle :

«Kimse, devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.»

Konu ile ilgili madde budur. Bu bakımdan Türkiye'de bu Anayasa geçerli olduğu sürece, laiklik ilkesi de geçerli olacaktır. Tabii bu Anayasa, geçmiş olan bir Anayasa'dır. Birden-

Necdet DURAKBAŞA

bire oluşmuş değildir. Türkiye'de Cumhuriyet rejimi bir savaşın sonunda kurulmuştur. Bütün tartışmalar zamanında yapılmış ve Türkiye laik bir devlet olarak kurulmuştur. Laiklik ilkesi de, ülkemizde, Atatürk devrimleri ile birlikte sanırım ki tartışılmaz bir prensip olarak yerleşmiştir. Bu itibarla bu kurumların altında Türkiye açısından başka hedefler, başka amaç-

lar aramak ne pratiktik, ne de bizi sağlıklı bir noktaya götürür. Sorunu tamamen ekonomik açıdan ele almak lazımdır, diye düşünürüm.

DÜNDAR — Sayın Durakbaşa, «Bu tür fonların, İslam Bankası kurulmasının laiklik rejimi ile bir ilişkisi yoktur.» mu demek istiyorsunuz?

DURAKBAŞA — Şunu söylemek istiyorum : Bunun bizdeki adı «faizsiz bankacılık» olarak belirtilmektedir. Yani bunun ötesinde bir hedef yoktur. Bununla ilgili kararname metni açık; buna cevaz veren Kanun Hükmündeki 70 sayılı Kararname'nin 90. maddesi ortada. Anayasa hükmü ortada. Bütün bu koşullar içerisinde bu kuruluşların gerisinde başkaca bir hedef ve amaç aramak yanlışır. İşi temelinden saptırmaktır. Bu hususta toplumumuzun duyarlı olması iyi bir şey. Ama bu kurumlar Merkez Bankası'nın, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın denetiminde, bir anlamda da Maliye Bakanlığı'nın denetimindedirler. Açık olarak altı ayda bir topluma hesap vermek mecburiyetindedirler. Ayrıca kendi iç organlarının denetimindedirler. Eğer amaçlardan bir sapma olursa, zaten toplum veya ilgili ve yetkili merciler gerekli reaksiyonu gösterecektir. Kamuoyunun duyarlı olmasına bir şey demiyorum, ama kuşkulu olmak, meseleyi biraz demogojik baza kaydırıyor ve «Bu kurumların etkin olarak bu topluma verebileceği şeyler var mıdır, yok mudur?» konusunun tartışılmasını gölgeliyor.

DÜNDAR — Burada izin verir misiniz, Sayın Durakbaşa? Konunun hiçbir siyasi yanı yoktur, ekonomik bir olaydır; özetle bunu demek istiyoruz. Ancak konuyu hazır yasalar açısından açtığınıza göre, örneğin başında bulunduğunuz kurum bir banka mıdır? Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın denetimine tabi olduğunu, biraz önce buyurdunuz. Acaba bankalar yeminli murakiplerinin denetimine de

tabi mi? Yani Türkiye'de çalışan herhangi bir bankanın olduğu gibi tüm denetimlere tabi mi? Bunu, konuyu az bilen okuyucular açısından sormak istiyorum. Bu olay bir banka olarak mı karşımıza çıkıyor? Mesela topladığı mevduata münzam karşılık ayıracak mıdır? Akla gelen başlıca sorular bunlar.

DURAKBAŞA — Evet, evet. Şimdi efendim, tabii bu yeni bir kurum. Türkiye'nin de bir mali yapısı, mali kurumlar yapısı var. Yeni bir kurum bu mali yapıya monte ediliyor. Aslında diğer kurumlarla beraber, bir arada yaşayacak diye monte ediliyor. Diğer kurumları elimine edecek, ortadan kaldıracak diye monte edilmiyor. Fakat sınırim hükümetin bu husustaki yaklaşımı pratik bir yaklaşım olmuştur. Ben de şahsen anılan kararnameyi verdiği imkânla kurulan bir kurumun yöneticisi olarak bu yaklaşım içindeyim. Yurt dışında özellikle faizsiz olarak gelir almak isteyen fonlar var. Bunlar küçümsememeyecek ölçülerdedir. Bunu hepimiz biliyoruz. Ancak yurt içindeki tutarın ne kadar olduğunu bilmiyorum. Bunu, bizim bu kurumların uygulamaları zaman içinde gösterecektir. Bir altı aylık dönem sonunda rakamları ilan ettiğimiz zaman, yurt içi ve yurt dışı kaynakları ayrı ayrı belirtmek imkânı olabilir. O zaman bunun genişliği daha açık seçik ortaya çıkacak. Fakat benim tahminim, yurt dışındaki kaynaklar, yurt içindeki kaynaklardan kat be kat fazla olacaktır. Şimdi bu kaynakları Türkiye'ye getirmek ve Türkiye ekonomisinin yararına kullanmak bir politika-kadır. Anladığım kadarıyla hükümetin daha geniş kapsamlı bir politikası da var. Biliyorsunuz, Özal Hükümeti Türkiye ekonomisini dışarıya açmak istiyor.

DÜNDAR — Sayın Durakbaşa, ben tekrar birinci soruya dönmek istiyorum. Sizce, bu bir banka mıdır?

DURAKBAŞA — İzin verirseniz önce şu çerçeveyi tamamlayayım. Çünkü bunlar işin temel felsefesine değinen noktalar. Şimdi Özal Hükümeti'nin bu bütünleşme, dışarıya açılma politikası, Arap ülkelerine karşı, batı ülkelerine karşı, yani bütün çevreye karşı. Arap ülkeleriyle bütünleşmekte sanıyorum daha bir kolaylık görüyor. Ve böyle bir gücü arkasına aldığı takdirde, batı ile serbest alışverişte, batıya açılmada daha büyük bir imkân olduğunu düşünüyor; Özal Hükümeti. Hiç değilse ben böyle yorumluyorum. Tabii Arap ülkeleriyle bütünleşmede bu kurumlar faydalı olacaktır. Buna ait çok belirgin işaretler var. Bunu bizim topluma, kamuya yayınlayacağımız hesap durumlarımız zaman içinde gösterecektir. Şimdi eğer Arap ülkeleri büyük ölçüde kaynaklarını «Biz size ancak bu şekilde veririz.» diyorlarsa; biz «Hayır, faizsiz olmaz. İlede sizden faizli olarak almak isteriz.» diye bir davranış içinde olmamalıyız. Bu iş bir kaynak meselesidir. Ve madem ki şartları böyledir, böyle gelecektir.

bu kurumlar sırasında tüccar gibi hareket edebileceklerdir; bu ayrıcalıklar sisteme bünyesinin özelliği itibarıyla kaçınılmaz olarak tanınmıştır

Şimdi sizin sorunuza dönmek istiyorum. Özel Hükümeti'nin politikası bu olunca, getirip bunu Türkiye'nin mali kurumlarının, mali bünyesinin içerisine monte etmek istemiştir. Türkiye'de bankacılık kesimi fevkalade güçlü bir kesimdir. Herkesin düşünebildiğinden daha güçlüdür. Ve bankacılık kesimi, fonları elinde bulundur-

maktadır. Aslında orada, devlet kesimini ayırdığınız takdirde, özel kesimde çok önemli bir karteleşme vardır. Hepimiz biliyoruz ki, büyük bir kısmı holding yönetimlerinin elindedir. Ve bu da, nihayet Türkiye'de birkaç kişilik gruplar demektir. Şimdi bunlara başlangıçta ters düşmeye gerek yoktur. Tabii bunların bir kısmı kişisel yorumum. Yani hükümet böyle düşünüyordur demiyorum. Ama ben olaya şöyle baktığım zaman, kişisel yorum olarak böyle değerlendiriyorum. Onun için hükümet bunu «her ne kadar bankacılık işlemlerini yapacaksa da banka isminin dışında olacak» şeklinde bir düzenlemeye tabi tutmuştur. Zaman içerisinde bence işin adının doğru konulmasında büyük yarar vardır. Çünkü bu kurumlar bütün bankacılık işlemlerini yapabilmektedirler. Şimdi denecek ki, «Peki o zaman neden bunlara Bankalar Kanunu'nun ticaret bankalarına yasakladığı birtakım ayrıcalıklar tanınmıştır?» Yani sırasında bir tüccar gibi hareket edebileceklerdir. Bu ayrıcalıklar bence sistemin bünyesi itibariyle kaçınılmaz olarak tanınmıştır. Çünkü ticaret bankacılığında elde olan fonları, vadeleri ne olursa olsun, - özellikle kısa vadeli fonlar bakımından düşünersek - süratle yatırıma, plasmana dönüştürerek her an değerlendirmek mümkündür. Yani faizli sistemde bu elastikiyet vardır. Oysa faizsiz bankacılıkta, bu imkân yoktur. Çünkü siz paralarınızı ancak yatırım suretiyle -yatırımı burada geniş anlamda kullanıyorum- yani işe koyarak değerlendirebilirsiniz. İşin neticesi olarak da kâr elde ederek değerlendirebilirsiniz.

DÜNDAR — Yani faizin yerine ortaklık ikame ediliyor.

DURAKBAŞA — Evet. Bu bakımdan başka çaresi yoktu. Bu imkânı tanımadığınız takdirde, eldeki fonlar, özellikle enflasyonun bu kadar yüksek olduğu zamanlarda, 1 yıllık bir dö-

nemde değerinden yarısını kaybedecekti. Bugün dahi bu sorun, bu çeşit kurumların çözmeye mecbur oldukları bir numaralı sorundur. Sanırım biraz sonra sorularınızla oraya geleceğiz. Bu aşamada sözü daha fazla uzatmak istemiyorum; ama sorularınıza açık olacağım...

DÜNDAR — Teşekkür ederim efendim. Sayın Bulutoğlu, şimdi bu konuda tam bir sonuca varmak istiyorum. Sayın Durakbaşa «İslam Bankacılığı» terimi yerine «Faizsiz Bankacılık»ı tercih ediyorlar. Ben öyle anlıyorum.

DURAKBAŞA — Tabii. Çünkü Türkiye'nin amacı faizsiz olarak gelen fonların kullanılmasıdır.

DÜNDAR — Faizsiz bankacılık sistemi ile yatırım fonları arasındaki fark ve tamamen ortaklık değil de özellikle mevduat kabul edilmesi açısından yasal durum ne olabilir? Bu konudaki görüşlerinizi rica ediyorum.

BULUTOĞLU — Ben şu noktayı yapay buluyorum. Bu kurumları hükümet âdeta gizleyerek, bunlara banka değilmiş gibi bir statü vermiştir. Bankalar hakkında KHK'nin 90 ıncı maddesi ile hükümete banka sayılmayan mali kuruluşları düzenleme yetkisi verildi. Dolayısıyla bunu banka saymayarak, mali aracılık ya da menkul kıymet alım - satımıyla uğraşan bir kurum gibi düzenlemiş. Halbuki bunlar, özleri itibariyle bankadırlar, bir ihtisas bankası gibidirler. Türkiye'de bankacılık o kadar az gelişmiştir ve daha doğru bir ifadeyle ihtiyaca göre gelişmemiştir ki; ihtisas bankacılığı, yatırım bankacılığı gibi yeni kurumların kurulması ve gelişmesi gibi bir konu üzerine eğilmek ihtiyacı duyulmamıştır. Sayın Durakbaşa'nın değindiği noktaya katılıyorum. Eğer bu yeni uygulamaya bize dışardan önemli miktarda kaynak transferi sağlancaksa, bu konuyu açmamak için bir

sebepler yok. Bu bakımdan önce yasal sorunlar çözümlenmeli. Evet bu bir bankadır; mudilerden aldığı ise mevduattır. Ancak bu mevduatın bir karşılığı olacaktır. Bunlar üzerinde Merkez Bankası'nın bir otoritesi olacaktır. Sistem rayına oturtulmalı ve hukuki pürüzler bu şekilde giderilmeli. Çünkü aksi takdirde bunların aldıkları mevduat sayılmayacak ve dolayısıyla bir karşılık ayrılmayacaktır.

DÜNDAR — Yürürlükteki sistemde bu mevduat kabul edilmiyor, öyle mi? Daha doğru bir deyişle, mevcut sisteme göre bu mevduat mı, değil mi?

BULUTOĞLU — Bugünkü sistemde bu mevduat olarak sayılmıyor. Merkez Bankası'na ne karşılık yatırılıyor, ne de...

DURAKBAŞA — Efendim, aslında % 10 karşılık yatırılıyor. Tabii burada demin değindiğim husus özellikle devreye giriyor. Eğer biz bu işin prensibine «hayır» demiyorsak, ya da bu çeşit kuruluşlar bizim ekonomimize yararlı olur düşüncesine «evet» diyorsak; o zaman bunlara bazı ayrıcalıklar tanımak mecburiyeti olabilir. Yalnız ben her iki sistemin yan yana, birlikte çalışabileceği görüşündeyim. Sayın Bulutoğlu'nun, meselenin hukuki yönünün çok açık seçik çözülmesi gerektiği görüşüne de kesinlikle katılıyorum. Şu anda bu kurumlar bankacılık işlemleri yapabilmektedirler. Buna cevaz verilmiştir. Bence böyle de olmalıdır. Daha önce de belirttiğim gibi, bunlara bazı ayrıcalıkların tanınması, fakat meselenin hukuki tarafının da çok açık seçik olarak çözümlenmesi gerektiği görüşündeyim.

DÜNDAR — Böyle bir anlamda gelecekteki ihtilaflar da peşinen çözülmüş olacaktır.

DURAKBAŞA — Gayet tabii. Bence bu konular çok açık seçik tartışıl-

malı. Görüşüme göre, Türkiye'de bankalara rakip müesseseler değildir. Çünkü bu kurumlar, hitap ettikleri fonlar itibariyle, hiç değilse birkaç yıl için tamamen «özal bir kesime» yöneleceklerdir. Ama daha sonra, kurum olarak, özellikle kâr ortaklığına yatırılan paralara, yürürlükteki faizin üzerinde bir gelir temin edebilirlerse; o zaman herhangi bir kimse de getirip parasını bunlara yatıracaktır. Bence, ancak bu güven sağlanabildiği takdirde, bu kurumlar tam manasıyla sağlam bir zemine oturmuş, başarılı olmuş sayılabilirler. Ve o zaman da kaynak toplama bakımından belirli bir kesimin değil, tüm toplumun malı olacaktır. Gerçekte hedef de bu olmalıdır.

DÜNDAR — Yalnız Sayın Durakbaşa, para piyasasında bir aracı kuruluş olarak çalışacağına göre, bankalara rakip olması veya bir rekabetin sözkonusu olması bence önemli değil.

BULUTOĞLU — Önemli değil, arzulanır da...

DÜNDAR — Rekabet doğal bir olay...

DURAKBAŞA — Ama başlangıçta böyle bir durum olmayacak.

DÜNDAR — Açıkçası ben bu rekabeti çok önemsemiyorum. Çünkü bankaların da kendi aralarında rekabet var. Para piyasasında her çalışan birbirine rakip olabilir.

BULUTOĞLU — Yalnız haksız rekabet olmasın.

DURAKBAŞA — Yalnız şu var Sayın Bulutoğlu. Bunlar aynı işi yapmıyorlar. Bankaların da sahip olduğu özel imkân var. Örneğin faiz alabilmek... Bu imkân bunlar sahip değil ki... Yani haksız rekabete yol açmak için değil, rekabeti dengeleyici bir unsur olarak o imkânlar verilmiştir.

BULUTOĞLU — Yalnız şu kadarında birleşiyoruz.

DURAKBAŞA — O bakımdan hâlâ da güçlükler vardır. Yani bankalara nazaran çok daha dezavantajlı durumda olmak keyfiyeti vardır. Onu biraz sonra, onların yatırımları aşamasında sizlere açıklayayacağım.

DÜNDAR — O noktaya geleceğiz. Sayın Bulutoğlu, lütfen hukuki yapıyı anlatmaya devam eder misiniz?

faizsiz bankacılık girişimi, yatırım bankacılığına ek bir tür olarak olumlu karşılanabilir; bu kurumların en büyük sorunu, tasarruflar değerlendirilirken ortaya çıkacaktır

BULUTOĞLU — Hukuki yapıda ihtisas bankalarının rejimi biraz farklı olabilir. Bunu kabul ediyorum. Ama bu fark bir haksız rekabetle sonuçlanmamalı. Çünkü faiz ödemiyor, ama faiz de almıyor; fonlar üzerinden. Anglosakson ülkelerinde uzun zaman bankacılık bir duvarla iki grubu birbirinden ayırmıştır. Tasarruf bankacılığı ve cari hesap bankacılığı, ödeme aracı olarak bankacılık... Türkiye'de bu yapılmadığı için, kıta Avrupa'sında da yapılmadığı için, bankacılık alanında ihtisaslaşma fazla olmadı. Şimdi bu yönde bir gidış, Türkiye'de belki başka bir ayrıma sebep olacak bankacılıkta. Faizli çalışan geleneksek bankacılık ve bunun yanı sıra yeni tasarruf araçlarını geliştiren, daha çok yatırım kâğıtları, hisse senetleri satan ve bunları değerlendiren bankacılık. Bu ikinci banka-

cılık şekli bizde bankerler vasıtasıyla biraz geliştirildi. Fakat tasarruf bankacılığı Türkiye'de fazla gelişmiş değildir. Bu girişimi ben olumlu sayarım; yatırım bankacılığına ek bir bankacılık türü olarak...

DÜNDAR — Bizde bankalar daha çok tasarruf bankacılığını geliştirdi mi, Sayın Bulutoğlu? Son elli yılı ya da kırk yılı dikkate alırsak...

BULUTOĞLU — Tasarruf ile cari hesap bankacılığı aynı yerde cereyan ediyordu bizde. Rakat Anglosakson ülkelerinde tasarruf bankaları, ticari bankalardan ayrıdır. Uzun vadeli para yatırırsa, belli bir tasarruf

Prof. Dr. Kenan BULUTOĞLU

planına bağlanacaksa, onun için bir takım ayrı kuruluşlar var. Orada da şimdi birleşmeye doğru, bu duvarın yıkılmasına doğru bir eğilim görülüyor. Ama ihtisas kurumları yerleşmiştir. Sermaye piyasasına hizmet eden aracı kuruluşlar ve bu aracı kuruluşlar arasında da bankaların önemli bir yeri vardır.

Şimdi burada faizsiz bankacılık

dediğimiz bu kurumların en büyük sorunu da tasarrufları değerlendirirken ortaya çıkacaktır. Çünkü parasını yatıran kişi, eğer bunu bir ödeme aracı olarak emaneten bırakmışsa, sorun yok. Faiz de beklemiyor, herhangi bir tasarruf planına da katılmıyor. Buna karşılık bir kâra iştirak fonuna belli bir vadeyle katılırsa, bunun neması ne olacaktır? Ne kadar kâr etmiştir? Burada bence İslam Bankacılığı'nın çok büyük açığı var. Buradaki tekniklerin gelişmesi, geliştirilmesi lazım. Yatırım bankacılığında veya yatırım fonlarında sorunu çözmek zor değil. Orada portföy belli. Portföyün yönetimi kuruma verilmiştir. Siz ondan pay alıyorsunuz. Bunu aynen İslam Bankacılığı da yapabilir. Fakat iş orada bitmiyor. Bir de kısa vadeli ticari ödünçler var. Malın alımını ve satımını finanse ediyor bu İslam Bankası. Mesela bir tüccarın ithalatını finanse ediyor.

DÜNDAR — Sayın Bulutoğlu, izin verir misiniz? Sanırım konunun ikinci aşamasına gelmiş oluyoruz. Yani fonları topladık. Sıra bunların değerlendirilmesine geldi. İsterseniz önce Sayın Durakbaşa'yı dinleyelim. Çünkü kendileri olayı yaşıyorlar. Acaba nasıl bir projelendirme içindeler, fonları nasıl değerlendirecekler?

DURAKBAŞA — Aslında Sayın Bulutoğlu kullanılacak teknikleri genel olarak işin başında zaten ortaya koydu. Tabii ilgili kararnamede ve ona ek olarak çıkarılan tebliğlerde bunlar bu şekilde söylenmiyor. Yani «Mudaraba», «Muşaraka», «Murabaha», «İcara», «İcara ve İktina» denilmiyor. Orada bunun tarifi ortaya konuluyor. Aslında teknikler bunlar. Fakat bunlar söylendiği kadar, yani böyle iki satırla yazıldığı kadar kolay işler değil. Temel güçlük şuradan kaynaklanıyor. Yine bankalarla bizim sistemimiz arasında, faizsiz olmak dolayısıyla doğan, çok önemli handikap-

lardan bir tanesi bu. Bankacılık sisteminde tabii paranızı takmamaya çalışırsınız. Ama takıldığı zaman kıyımetsiz kopmaz. Onun için bankacıların çoğu teminatçıdır.

DÜNDAR — Yani maddi teminat almak yolunu seçerler.

DURAKBAŞA — Evet. Çünkü işi araştırmaktansa teminatı almak bankanın kolayına gelir. Ve sizi temin ederim, bugün Türkiye bankacılığının genel eğilimi % 80-90 teminat bankacılığıdır.

DÜNDAR — Bunda mutabıkız.

DURAKBAŞA — Benim bu konuda elimden geldiğince uyarılarım, çabalarım olmuştur; ama sesim hiçbir yerde gereğince duyulamamıştır. Daha doğrusu, bunu bu şekilde değerlendirmek, kimsenin de işine gelmemiştir.

DÜNDAR — Bu biraz da kredi talebinin yüksek olmasından kaynaklanıyor, herhalde.

DURAKBAŞA — Tabii. Kredi talebi yüksek; kaynaklar belirli ellerde. Ve bu belirli ellerdeki kaynaklar, mutlaka belirli şekilde kanalize edilmek isteniyor. Yani kullanımı kontrol altında bulundurmak, yine o belirli grupların tekelinde.

DÜNDAR — Yani şunu mu söylemek istiyorsunuz? Teminat olduğuna göre, bundan ancak teminatı verebilenler yararlanabiliyorlar.

DURAKBAŞA — Hayır, yalnız o değil. Devlet bankacılığında birtakım politik etkenler kredilerin verilmesinde etkili oluyor. Özel sektörde de bankaların sahipleri bunu mümkün meretebe kendi kontrollerinde tutuyorlar. Bunu söylerken, mutlaka kendi şirketine verir, demek istemiyorum. Kendi şirketine yakın şirketler de sözkonusu. Uygulama böyle bir sistem içe-

risinde gidiyor. Şimdi orada para takıldığı zaman, üstelik cezai faiz var. Temerrüt faizi normal faizin de üstünde bir rakam olarak mukavelelerle tespit ediliyor. Şimdi böyle olunca, para takılmasının çok çok büyük önemi yok. Gerçi genel bankacılık nazariyatı bakımından var ama... Bir adam para taktı diye Türkiye bankacılığında hiç bir şey olmamıştır, yöneticilere. Para batırdı diye biraz olur, teminatı aldıydı almıyadı konusunun tartışması yapılır, ama para taktı diye birşey olmaz. Oysa para taktı diye de olmalı. Çünkü bankacılığın bünyesi bunu gerektirir. Yahut en azından iyi bankacılık, paranın dönüşümünü temin eden bankacılıktır. Yoksa tasfiye memurluğu ya da takip memurluğu değil ki bankacılık. Ama Türkiye gerçeği budur. Şimdi böyle olunca, krediler takılınca, kıyamet kopmuyor Türkiye'de, ticaret bankacılığında. Ama bizde kıyamet kopacak. Çünkü biz faiz alamayız ve Türkiye'de enflasyon % 50'lerin üzerindedir. O zaman ben bir yıl içerisinde parayı geri alamazsam, bu durum bir anlamda kurum için yıkım olacak. Gerçi benim de teminat alma imkânım var, diyelim ki gayrimenkul teminatı alırım; ama öyle de olsa ne yazacak? İki yıl sonra geri alsam, % 50 birinci yıl düşecek, % 50 de ikinci yıl düşecek, demek ki dörtte birine inecek verdiğim paranın değeri.

faizsiz bankacılıkta mekanizma nasıl işliyor?
faiz olmayan kâr payı stopaja tabi mi?

DÜNDAR — Sayın Durakbaşa, evela mekanizmanın nasıl çalışacağını anlatırsanız, sanırım sonuca daha çabuk gideriz.

DURAKBAŞA — Efendim, bu o kadar önemli ki, buradan hareket ede-

rek bizim yatırım politikamızı tespit etmemiz lazım. Yani Sayın Bulutoğlu'nun söylediği yöntemleri uygulamaya koyarken, bu faktörü çok önemle dikkate almak mecburiyetindeyiz. Bu şu demektir: Teknikler kademe kademe, adım adım geliştirilecek. Biz onun için bu yıl bize en az sempatik gelen ve biraz ticaret bankacılığına yakın olan «Murabaha» sistemine, yani ticaretin finanse edilmesine yaklaşıcağız; bu ister ithalat olsun, ister ihracat olsun, isterse dahili ticaret olsun. Sözgelimi ithalatta bir mal Ahmet getireceğine ben getiriyorum; daha sonra Ahmet'e satıyorum. Vadeli olarak da satıyorum.

BULUTOĞLU — Ama satış fiyatı önceden belli.

DURAKBAŞA — Dışarıdan alış fiyatı belli. Hatta muhtemelen müşterileri filan da o buluyor. Çünkü daha iyi bilir, bana nazaran o malın piyasasını. Ben de o malı baştan yurt dışındaki satıcıdan satın alıyorum, yurt içinde ona talip olan müşteriye satıyorum. Tabii bu hammadde de olabilir, makina da olabilir.

BULUTOĞLU — Peki, bu kâr payı nasıl belirleniyor? Ki bence o faizdir.

DURAKBAŞA — Ekonomik açıdan faiz olabilir, ama bunun faiz olmadığı şuradan belli. Siz de belirttiniz, bu sistem faizsiz bankacılığın bir yöntemi. Herhalde bunun teorik tartışmaları yapılmış ki yöntem olarak benimsenmiş. Yani bir mal olup satmak bu sistem içerisinde vardır; alıp sattığınız zaman arada doğan fark kârdır, faiz değildir. Teorik olarak da buna faiz diyemezsiniz. Ben bir malı alıp satarsam, bunun ismi faiz olmaz.

DÜNDAR — Sayın Durakbaşa, faiz demiyoruz. Bir malı aldık, bir dönem sonra da peşinen sattık.

DURAKBAŞA — Peşin de satabilirim, vadeli de satabilirim...

DÜNDAR — Diyelim ki satış olayını peşin öngördük. Adına da kâr diyelim bunun. Kâr marjını peşin olarak hesaplayacağız. Bunu yaparken de birtakım kriterler kullanmanız lazım. Bu, enflasyon oranlarıdır veya piyasa faiz hadleridir. Kanımca Sayın Bulutoğlu'nun söylemek istediği, burada kullandığınız aletin mutlaka bir faiz emsalî olması gerektiğidir. Acaba bunu neye göre hesaplıyorsunuz?

DURAKBAŞA — Tabii burada çok ince bir nokta var. Bir defa biz dışarıdan malı bir şahıs için getirebiliriz. Öyle yapmak için de bir gerekçe yok. Diyelim ki kakao ithal edeceğiz veya demir ithal edeceğiz. Bunu mutlaka «x» firması için getireyebilirim. Yani «x», «y», «z», gibi bir sürü firma için getirebilirim. O benim malımdır, değişik firmalara değişik fiyatlarla satabilirim. Herhangi bir tüccar da böyle yapmaz mı?

BULUTOĞLU — O zaman riziko-suna vardır.

DURAKBAŞA — Gayet tabii. Onun için bu bir ticaret işidir. Bu ticaret işini ben tüccar gibi yapıyorum. Burada kâr hesabı tamamen bir tüccarın düşünce tarzı içerisinde teşekkül edecektir.

DÜNDAR — Ama o zaman siz bir ithalatçı durumuna düşüyorsunuz; bir ithalatçı firma oluyorsunuz.

DURAKBAŞA — Gayet tabii. Bu işin bankacılık kısmı değil, ticaret kısmı; onun diyorum. Biz burada bir tüccar gibi hareket ediyoruz.

DÜNDAR — Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre bir tüccar oluyorsunuz. O zaman bu projeyi size getiren ne oluyor?

BULUTOĞLU — Proje getiren yok o zaman.

DURAKBAŞA — Efendim, getiren olmayabilir.

DÜNDAR — Şimdi sizin mudileriniz var, size para yatırırlar. Bir de müşterileriniz var.

DURAKBAŞA — Bize müşteri böyle bir teklifle gelebilir, ben onunla oturup görüşüp anlayabilirim. Ve her vaka için karar verebilirim. «x» malının kâr marjı daha fazla olabilir, «y» malının kâr marjı daha az olabilir. Yalnız şu var : «Genel olarak hedeflediğiniz kâr ne olmalıdır?» konusu... Bugün hangi işletmeye sorarsanız sorun, üstelik bunlar bizim gibi % 90'ı dışarıdan getirilen sermayeye dayalı ise, en azından Türkiye'deki kendi varlığını ya da dışarıdan gelen sermayenin varlığını koruyabilmek için -çünkü yarın bir gün bilanço hesapları dolar bazında da yapılacaktır-, size şunu söyleyecektir : «Zarar etmemek için hiç değilse enflasyon oranını korumalıyız. Ayrıca personel giderleri, genel giderler, amortismanlar gibi indirekt masraflarımı karşılayabilecek bir payı da çıkarabilmeliyiz.» Benim de bu şekilde düşünmem lazım. Ama bu tabii her işte böyle olmayabilir. Bir kısım işlerde şu kadar olur, ötekinde belki değişebilir. Çünkü başka işler de yapıyorum, bankacılık işleri de yapıyorum. Ordan elde ettiğim gelirlerin bir kısmını, mesela benim personel giderlerimin karşılanmasında kullanabilirim. Fakat genel olarak birşey söylemek gerekirse, enflasyon artı daha önce değindiğim masrafları karşılayacak düzeyde olmalı, kâr hedefim. Ama bu faiz hedefim değil, kâr hedefim. Bunu alabilirim, alamam; o başka.

DÜNDAR — Tabii o ayrı. Yalnız olayın mekanizması çok önemli. Şimdi varsayım olarak diyelim ki, 1985'de Türkiye'de enflasyon oranı ilk altı ay için % 20 tahmin ediliyor. Siz de altı aylık bir işlem yapıyorsunuz. Bu du-

rumda altı ayın sonunda bu malın alımı ile satımı arasında % 20 enflasyon artı % x civarında genel masraf payları olacak şekilde bir fiyat öngörüyorsunuz.

DURAKBAŞA — Gayet tabii, ama malıma bir fiyat tespit ediyorum.

DÜNDAR — Aslında siz doğrudan doğruya ticareti yapan bir kuruluş halindesiniz.

DURAKBAŞA — Tabii, tamamen öyle. Şimdi bu modeli ihracata da, dahili ticarete de uygulayabilirsiniz.

DÜNDAR — Bence olayın mekanizmasını kavrayabilmek için bir tek

A. Aydın DÜNDAR

muamele yeterli. Şimdi siz bunu altı ay sonra değerlendirdiniz. Sizde bir de mudi var, para yatıran, kâr ve zarar katılma ortaklığına. Şimdi siz bu kişiye nasıl bir ödeme yapacaksınız?

DURAKBAŞA — Bunun teknikleri geliştirilmiştir. Şu anda onun çok teknik detaylarına girmeyeyim, yalnız şu kadarını söyleyeyim: Diyelim ki

üç aylık havuz var, altı aylık havuz var, bir yıllık var ve bir yıldan beş yıla kadar olan süre için havuzlar var. Ama bu havuzlar içerisinde geçiş mümkün. Siz altı aylık bir süre istemiş olabilirsiniz. Zaten süreleri tespit etmek de o kadar kolay değil iş hayatında. Yani şu süre dersiniz, o biraz daha taşabilir veya daha kısa zamanda gerçekleşebilir. Birinden diğerine, eğer fon noksanı varsa, aktarmak mümkün. Ama aktarma olmadığını varsayalım. Diyelim ki üç aylık fondan biz bir ithalat işini finanse ettik. Ve bu iş için Ahmet, Hasan, Hüseyin ile de demin söylediğimiz şekilde birtakım iş anlaşmaları yaptık. Neticede o işlerle ilgili giderler çıktıktan sonra ortaya bir pay kaldı. Başlangıçta onlarla iş ilişkisine girdiğimiz zaman bir mukavele yapıyoruz, bir anlaşma yapıyoruz; kârın, payın dağılımına ilişkin olarak. Diyelim ki bu anlaşmaya dayalı olarak kuruma bir miktar kaldı, bu iş için önceden anlaşmış kişiye de bir miktar kaldı. Kuruma kalan kısmı eğer 100 sayarsak, 80'ini fona, havuza koyuyoruz; 20'si de bizim hizmetlerimizin, masraflarımızın karşılığı olarak alıyoruz. Bu 80'in konulduğu o havuzun içerisinde çeşitli zamanlarda yatırılmış paralar var. Yani paraların etkinliği aynı değil. O hususu dikkate almak suretiyle, havuzun içinde ortak olan kişilere, havuza para yatıran kişilere dağılım yapıyor. Ve bu dağılım, işin neticesi alındıktan sonra en geç bir hafta içinde yapılmak mecburiyetinde. Böyle çok çeşitli işlerden gelen hep havuzlara konuluyor. Oraya para yatırmış olanların hesabına da hemen geçiyor. Tabii ortak olan kişi vade sonunda para çekmek imkânına da sahiptir.

DÜNDAR — Üç ay sonra parasını çekti.

DURAKBAŞA — Çekti. O zaman havuza girmiş olan, kendi hesabına

girmiş olan kâr paylarından istifade ediyor.

DÜNDAR — Önceden 100 lira yatırdı ve sonuçta 125 lira aldı diyelim. Bu 25 lira faiz olmadığına göre, stopaja tabi midir? Çünkü Türkiye'de bankalar mevzuatının yanı sıra birtakım mali mevzuat da var.

DURAKBAŞA — Evet, % 10 stopaja tabidir.

DÜNDAR — Sayın Bulutoğlu, sizin bu plasmanlar konusundaki görüşünüz nedir? Şimdi biraz da işin başındayız, yaşanmadığı için olaylar daha çok teorik olarak düşünüyoruz. Size göre bu fonlar nasıl değerlendirilecektir?

BULUTOĞLU — Özel Finans Kurumları'na ilişkin kararnamede birtakım hükümler var. Fakat bunlar Sayın Durakbaşa'nın da belirttiği gibi işte üç, altı, oniki aylık bölmeler halinde hesapların konması, kâr veya zararın % 20'sinin kurum tarafından alınması şeklinde... Bu yüzde 20 na-

sıl hesaplanmış? Bu % 20, bankaların, «spread» dediğimiz fonların maliyeti ile fonlardan gelen getiri arasındaki farka benziyor. Neticede geniş tutulmuş; mesela aralarındaki rekabetle bu % 20'yi daha da düşürebilirler.

DURAKBAŞA — Tabii bu rakam azami rakamdır.

BULUTOĞLU — Fakat benim teknik açıdan merakımı çeken nokta, kestiremediğim nokta hangi işlemlerin hangi hesaplara aktarılacağı... Diyelim ki bir ithalat-ihracat finansmanı olmuştur. Burada bir kâr payı vardır ki bu bizim klasik bankacılıktaki faizdir. Bunu üç aylık hesaba mı, altı aylık hesaba mı, oniki aylık hesaba mı koyacağız? Hangileri hangisine gidecek?

DURAKBAŞA — Efendim, eğer üç ayda realize olursa, üç aylık hesaba girecek. Altı ayda realize olursa altı aylık hesaba girecek.

BULUTOĞLU — Üç ayda realize olan şeyler çok fazla, altı ayda realize olanlar çok az ise, onların kârı daha az olacaktır.

DURAKBAŞA — Tabii olabilir. Ona göre hesabını yapıyor. Yalnız şu var ki, biz mesela altı aylıktan itibaren üç aylık için fon kullandırma imkânına sahibiz.

BULUTOĞLU — O zaman uygulama bir bakıma keyfi olur. Birinden diğerine aktarmaya başlayınca, kimin hangisinden kazandığı ortada kalır. «Bizi kayırdılar.» gibi görüşler çıkabilir. Bilmiyorum, burada bir otomatiklik yok gibi.

DURAKBAŞA — Aslında, otomatiklik var. Elde yeterince üç aylık fon yoksa, altı aylıktan oraya aktarma yaparız diyorum.

BULUTOĞLU — Ama o zaman üç aylık olanlar kâr etmemiş oluyorlar. Kâr etmeleri de bir bakıma sizin elinizde.

DURAKBAŞA — Hayır efendim. Diyelim ki daha çok kısa vadeli talepler oldu ve üç aylıktaki fonları kullandırdınız. O yetmedi, altı aylıktan kullandırdınız. Zaten üç aylık tam olarak kullanıldı. En kârlı durumda olan yine üç aylık olacak. İlk tercihi dolayısıyla...

DÜNDAR — İzin verirseniz, bir noktaya dokunmak istiyorum. Adına faiz değil kâr dedik. Sayın Durakbaş da eldeki fonları koruyabilmek ve kâr elde edebilmek için birtakım kriterleri olduğunu ifade ettiler. Demek ki para yatıran kişiler için, paranın havuzdaki kalış süresi, yani zaman faktörü, faizde olduğu gibi burada da işleyecektir. Peki bu nasıl olacak? Sözgelimi bir kişi üç ay için 90 bin lira yatırmış, diğeri 6 ay için 180 bin lira...

DURAKBAŞA — Buraya para yatıranlar hiç de öyle bir düşünce içinde olmayacaklar, olamazlar da. Bu işin felsefesine aykırı. Tabii bir beklentisi olacak. Hatta kişisel olarak şöyle düşünebilir: «Bu kurum bana enflasyonun üzerinde bir şey versin ki, paranın değerini korumuş olayım.» O içinden geçen bir düşünce. Ama benim anlaşmamda öyle bir şey yok. Tam tersine: o kadar olmayabilir, o kadarın üstünde olabilir, hatta zarar da olabilir.

DÜNDAR — Sayın Durakbaş, bu tamam. İşin bu tarafına bir itirazımız yok. Ama siz yöneticiler olarak bir plasman, bir proje finansmanı, bir iş planlaması yaparken herhalde kendi standartlarınızı koyacaksınız. Bir proje 45, öbürü 145 günlük ise ona göre birtakım marjlar düşüneceksiniz. Denilebilir ki, 45 günlük proje için kâr marjı daha düşük, 145 günlük proje için ise daha yüksek olacak.

DURAKBAŞA — Tabii o murabaha şekline bağlı. Çok çeşitli takdirlere bağlı. Onu önceden tespit etmek kesinlikle mümkün değil. Her vaka

itibariyle karar vermek mecburiyetinde kalıyoruz.

DÜNDAR — Çünkü aslında siz proje değerlendirmesi yapıyorsunuz.

DURAKBAŞA — Evet, bir anlamda. Getirilen işin değerlemesini yapmak mecburiyetindediriz.

DÜNDAR — Ben onun adına kestirmeden proje dedim. Kısa veya uzun. O zaman işte o değerlendirmede birtakım kriterleriniz olacak. Veya her projeyi bizzat kendiniz yapamayacağınıza göre, memurlarınıza birtakım kriterler vermek mecburiyetindediriz. Bunun adına faiz demesek dahi.

DURAKBAŞA — Hayır, biz şöyle yapıyoruz. O işte kâr hedefi başlangıçta enflasyonun altına düşecek şekilde belirliyorsa, elbette işi reddediyoruz.

BULUTOĞLU — Efendim, müsaa-
de eder misiniz? Üzerinde durduğunuz proje meselesine gelelim. Her bir olay, her bir ödünç alma burada bir projedir ve bir ticari işlemdir.

DURAKBAŞA — Tabii.

BULUTOĞLU — Gerçi ben bu dışarıdan satın alıp alıcısına önceden belli bir kâr payı ile satmayı risksiz iş sayıyorum ama, gerçekte o iş yine ticari bir kılığa girmiş oluyor. Türkiye'de uzun zaman tefeciler, tefeci denilmesin diye, emtia alır - satar gözüükürler ve ticaret adı altında faizciliği gizlerlerdi. Bu bakımdan ikisi arasında bir yakınlık olduğu muhakkak.

◆ Sır saklamak bir irade sınavıdır. Bu sınavı kazanamayan, hayatta hiçbir sınavı kazanamaz.

Hz. Ali

DURAKBAŞA — Ama biz emtla alıp satacağız. Bu kesin.

BULUTOĞLU — Kâğıt üzerinde kalmayacak, gerçekten satacaksınız; bu muhakkak. Fakat kâr payınızı önceden belirttiğiniz için, o adam da onu almak zorunda olduğu için, belli bir para risksiz ya da geri ödememe riski şeklinde taşınarak bir işlem yapılmış oluyor.

bankacılık sisteminin teminat unsurundan yararlanmak, faizsiz bankacılık açısından sakıncalı değildir; ancak bu sistemde geleneksel bankacılığın altında koşullarla fon kullanılabılır

DURAKBAŞA — Ama çok önemli bir risk o. Çünkü demin söylediğim gibi hendikaplı bir durumumuz var; eğer o adam parayı geri ödemezse. Tabii ben bunu vadeli satış için söylüyorum. Kurum, ticaret bankacılığında olduğundan çok daha ağır ve farklı bir riskle karşı karşıyadır. Zaten işin püf noktası da burada. Bu özellik kurumların gücü olabilir, ama bu aynı zamanda onların zaaf noktasıdır. İş değerlemesini iyi yaparsa, zaman içerisinde kimin ne olduğunu hem moralite hem iş yapma gücü bakımından iyi bilirse, gelen o belirgin işi de somut olarak iyi değerlendirirse, uzmanlık düzeyine varırsa; bu kurumlar hem daha pratik çalışabilirler, hem de kârlı olabilirler. Elbette birtakım fireler de olacaktır. Fakat genel kazanç ve süratli iş yapma kabiliyeti içerisinde bunlar eriyip gidecektir.

DÜNDAR — İleriyi ne kadar iyi görürse, o kadar başarılı olacak. Her

işte olduğu gibi. İzin verirseniz, bir soru daha soracağım. Acaba gene bankacılık mekanizmasını araya sokacak mısınız, böyle işlemlerde? Örneğin, «Bana bir de teminat mektubu getir.» diyecek misiniz?

DURAKBAŞA — Evet, tabii. Başlangıçta biz ayağımızı sağlam yere basabilmek için bunu yapmaya mecburuz. Bankacılık sisteminden yararlanmayacağız diye bir kural da yok. Biz bankacılık da yapıyoruz, teminat mektubu da veriyoruz, teminat mektubu da alıyoruz.

DÜNDAR — Bir bakıma siz de teminatçılığa yönelmiş oluyorsunuz.

DURAKBAŞA — Her defasında teminat mektubu alarak bu işi yapacağız, demiyoruz. Ama teminat almak mecburiyetinde kalabiliriz tabii. Şunu söyleyeyim : Başlangıçta bu ihtiyaç daha büyük olabilir. Elemanları, iş hayatını, bu işte çalışanları yani müteşebbisleri tanıdıktan sonra bu ihtiyaç giderek azalabilir. Ama başlangıçta buna mecburuz. Aksi takdirde bu riski, bu kurumlar taşıyamaz. Bankacılık sisteminin teminat unsurundan istifade etmenin, faizsiz bankacılık sistemi açısından uygun olmayan bir tarafı da yok.

DÜNDAR — Ben konuya sadece işin masraflarını ağırlaştırmak açısından baktım.

DURAKBAŞA — Yalnız şunu söyleyeyim : Herhalde biz sanıyorum ki bankacılık sisteminin altında koşullarla fon kullanılabılırız. Hem iş değerlemesi bakış açısından, hem daha ucuz fon kullanılabılır açısından bizim maliyetimiz mutlaka daha az olacaktır. Biz öyle görüyoruz. Bu bakımdan bu uygulamanın Türkiye bankacılık sistemi üzerinde eğitici ve düzenleyici bir etkisi de -eti ne budu ne diyebilirsiniz, tabl eldeki fonlar kadar- olabilecektir, diye ümit ediyoruz.

DÜNDAR — Buyurun, Sayın Bulutoğlu. Demin araya girerek konuşmanızı yarım bırakmıştım.

BULUTOĞLU — Şimdi burada kısaca vadeli işlemlerde, her bir ticari işlem ithalat veya ihracat olarak bir proje gibi değerlendirileceği için, bunun bir maliyeti olacaktır. Bu durumda özel finans kurumlarının daha çok büyük çaptaki sürekli akan ithalata yöneceklerini sanıyorum. Bundan neye kastediyorum? Bu kurumlar kaynaklarını 1 sene için, belki 2 sene için örneğin TPAO'nun petrol ithaline bağlayabilirler. Veya gübre ithaline bağlayabilirler. Yani buna benzer alanlara... Bu tür işlemlere bağlandığı zaman, son derece rahat bir kazanç kaynağı ortaya çıkar. Çünkü sağlam bir alıcı vardır. Bütün sorun, kaynak maliyetinin hesaplanması... Böyle bir eğilim içerisinde girmelerinin kendileri için daha kârlı olacağını sanıyorum.

DÜNDAR — Burada bir sorum olacak, Sayın Bulutoğlu. TPAO'nun petrol ithalatına bağladığı zaman, yabancı fonları veya dışarıdan getireceği fonları TPAO'ya bir dış kredi gibi kullandırmış olabilir. Ama içerideki paraları nasıl bağlayacak?

BULUTOĞLU — Sayın Durakbaşa «Dışarıdan daha çok para gelecek.» diyor. Bu durumda içerdekiler için de aynı şeyi düşünebiliriz.

DÜNDAR — Ayrıca TPAO kurumla böyle bir ilişkisine girmeyi kabul edecek mi? Örneğin DPT buna ne diyecek?

BULUTOĞLU — Bu onların sorunu. Ben bankacı olarak onların yerinde olsam, bu gibi alanları arardım. Çünkü kârlılık orada. Zaten genellikle bu tür bankacılıkta bu vardır. Ayrıca bankacılıkta her bir firmanın bir kredi limiti de vardır. Fakat bu tür büyük ve sürekli işlerde, hiç değilse başlangıçta kredi limiti gibi bir

kavram sözkonusu edilmeyecektir. Böyle olunca, bu kurumlar daha çok sürekli akan bir ithalat - ihracat işlemini yürütmeye bakacaklardır. Öte yandan bunlar uzun vadeli işlemlerde ilgilenenlerdir. Sanıyorum ki orada tamamen farklı bir yaklaşım içinde olacaklar, bir yatırım bankası gibi proje analizi yapacaklar ve gerekirse bazı kuruluşlara ortak olacaklardır. Bunların hisse senetlerini alacaklar ve o kuruluşlarla uzun vadede bir arada kalmak zorunda olacaklardır. Bence bu çeşit bankacılığın başarısı; işlerin az müşteriyle, içiçe ve büyük işlemlerle yürütülmesine bağlıdır.

DÜNDAR — Yani bir yatırım bankası gibi...

BULUTOĞLU — Birincisi yatırım bankacılığı şeklinde. İkincisi de büyük ödünç işlemlerine veya büyük ithalat işlemlerine girecek... Burada faizle ödünç olmadığı için, ticaret şeklinde oluyor. Büyük alımların, büyük satışların akçelenmesine girebilirler.

DURAKBAŞA — Sayın Bulutoğlu'nun buradaki görüşüne, yaklaşımına ben şahsen katılıyorum.

DÜNDAR — Yani şu aşamada bir sektörel tercihiniz yok.

DURAKBAŞA — Yok. Zaten bu sistemde sektörel bir tercih de pek fazla olamaz. Yalnız biz bu yıl için bazı tercihler yaptık. Yatırım bankacılığı kısmına bu yıl giremeyiz. Çünkü onun getirisi daha sonra olacaktır. Yatırım bankacılığını, kendimizi buraya kabul ettirdikten sonra yapmalıyız, dedik. İhracat işi bizim için daha enteresan olabilir. Çünkü bu iş için havuz (pool) oluşturmaya hazır dış kaynaklar var. Yani Arap ülkeleri, Ortadoğu ülkeleri umumiyetle bizden bakliyat alıyorlar. Bu sahada havuz oluşturmaya amade, bizim dışarıdaki kurumlarımız var.

DÜNDAR — Yani bir prefinansman olayı var.

DURAKBAŞA — Bir çeşit prefinansman diye adlandırılabilir.

denetim firmalarının gelişmesi, yatırım bankacılığında çok büyük önem taşır; kâr payı dağılımını herkes tatmin olacak şekilde izleyebilmelidir; ayrıca firmalar için iyi bir istihbarat sistemi ve arşivi oluşturulmalıdır

BULUTOĞLU — Bence bir başka konuyu daha geliştirmesi lazım Türkiye'nin. Bu çeşit bankacılığa ve genellikle yatırım bankacılığına yardımcı olmak için... O da dış denetim firmalarının gelişmesi... Bu yatırım bankacılığında çok büyük önem taşıyor. Sadece proje inceleme analizi değil, aynı zamanda bir yatırımı yapmış olan, kaynakları kullanmış olan kuruluşun muhasebesinin, faaliyetlerinin yürüyüşünün fotoğrafının net bir şekilde çekilmesi, kâr ve zararlılığın sürekli izlenmesi... Bu konu bizde henüz bir yasal zemine oturtulamadı. Eğer serbest hesap uzmanları yasası TBMM'nden geçerse, uzman kuruluşlar bu konuda da bankacılık sistemine yararlı hizmetler yapabilecektir.

DURAKBAŞA — Sayın Bulutoğlu'nun bu konudaki görüşüne de tamamen katılıyorum. Tasarı meclisten geçse de geçmesede bu çeşit kurumlar bence mutlaka hesaplarını bir bağımsız kuruluşa denetletip onların onayından geçirmelidirler. Yine Sayın Bulutoğlu'nun daha evvel işaret ettiği bir noktaya dönmek istiyorum :

Bu kâr payı dağılımını herkes tatmin-kâr olarak izleyebilmelidir. Onun için henüz ilk aşamadayız, ilk adımlardayız. Bunu kompütüre programlamak görüşümüz, düşüncemiz var. Denecek ki, «Kompütüre ne verirsene, onu alırsın.» Biz bu bilgileri kompütüre iyi vermeye çalışacağız. Bunu da ayrıca bağımsız bir denetleme organı teyit ederse, mesele kalmayacak. Şu anda bu kâr paylarının dağıtım meselesi, Merkez Bankası'nın onayından geçen bir sistem içerisinde olmaktadır.

DÜNDAR — Sayın Durakbaş, başlangıç konuşmanızda söylediğiniz gibi, teminat bankacılığının alternatifi olarak ortaya çıktığınıza göre, esas olan teminat değil iştir, işin kendisidir.

DURAKBAŞA — Tabii. Bu kurumların zaman içerisinde varacağı noktada bu olmalıdır.

DÜNDAR — Faaliyetler bu ana espri içerisinde gelişeceğine göre, iş analizi hususunda çok kuvvetli ve geniş bir eksper kadroya ihtiyaç duyacaksınız.

DURAKBAŞA — Çok doğru.

DÜNDAR — Müesseselerin böyle uzman kadroları profesyonel ve tam çalışmalı (full-time) olarak bünyelerinde tutmaları büyük mali problem doğurur. Belki bu açıdan da sizin bir takım müşavirlik firmalarına, denetim yapan özel firmalara ihtiyacınız olacak. Serbest hesap uzmanlığı yasası çıksa dahi, sizin bu tür gelişmiş firmalara ihtiyacınız olacak, değil mi?

DURAKBAŞA — Burada kurumların yaklaşımları değişik olabilir. Aslında Türkiye'deki ithalatçı ya da ihracatçılar, müteşebbisler, firmalar hakkında zaman içinde iyi bir istihbarat sistemi ve arşivi oluşturulabilirse, çok yararlı olur. Şu anda ne yazık ki böyle bir portföye sahip değiliz. Ancak bankaların istihbarat servislerinden, istihbarat bilgilerinden bir dere-

ceye kadar yararlanabiliyoruz. Bu da yeterli olmaktan uzaktır. Zaman içinde bunu sağlayabilirsek, kanımca mesele geniş ölçüde çözümlenir. O zaman başkaca kuruluşlara gitmeye hacet kalmayabilir.

DÜNDAR — Ama düşünülmesi gerek. Bu sizin temel işlerinizden biri oluyor bence.

DURAKBAŞA — Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi'nin Nisan 1985 sayısında çıkan bir yazım vardı. «Takılan Kredilerin Sorumlusu Kim?» diye. Orada İsveç'teki bir İstihbarat Şirketi örneğini ortaya koydum. Türkiye bankacılığında da benzeri bir girişim Bankalar Birliği tarafından benimsenerek yapılmak istendi. Fakat yine bizim bankacılık sistemimiz bunu reddetti. Devlet bankaları başta olmak üzere, en büyük bankalar başta olmak üzere reddettiler. Ben diyorum ki, firmalar hakkındaki bilgiler topluma ait bilgilerdir. Bunun gizlenecek, saklanacak yanı yoktur. Oysa, daha bizde protestodan başlıyor gizlilik. Protesto gizli olur mu? Adam borcunu ödemiyorsa, bunu her tarafa ilan etmek lazımdır. Protesto bilgileri Merkez Bankası'nın tekelindedir. Ancak o alır, bankalara bildirir. Tabii aslında bankalar kanalıyla Merkez Bankası'na gider. Tekrar Merkez Bankası'ndan bankalar sistemine dönüşüm yapar. Ben demiştim ki, hütün bankaların eşit düzeyde ortak olacakları -ki o zaman mesela bizler de ortak olurduk- bir «İstihbarat Şirketi» kurulsun.

BULUTOĞLU — Amerika'da var. Düğmeye bastığınız anda geliyor bilgi.

DURAKBAŞA — Almanya'da da öyle. İngiltere'de de benzeri bir kuruluş var. Bu şirket kurulsun ve bu bilgiler her isteyene açık olsun. İsteyen kurum bunu kullanır, ya da kullanmaz. Eğer dosdoğru iş yapmak istiyor-

sak, bu sistemin Türkiye'de mutlaka kurulması ve yerleşmesi lazımdır. Gizlilikte rekabet olmaz. Hizmette rekabet olur.

BULUTOĞLU — Gizli tutulduğu zaman, onun müeyyide değeri de azalır.

DURAKBAŞA — Bir defa bu işe bir açıklık kazandırmak gerekir. Türkiye'de daha ticari sırrın, gizliliğin ne olup olmadığı belli değildir. Daha bunun tam tanımını yapmış değiliz.

DÜNDAR — Bence esas konu orada. Bu konuda da, haksızlık etmemek için söyleyeyim ki, sanıyorum büyük gelişmeler var. Örneğin şeffaf bankacılık konusunda... Aklımda yanlış kalmadıysa, hükümetimiz bankalara giderek şeffaf hale gelmeleri için belli bir süre tanıdı.

DURAKBAŞA — Bu benim söylediğim firmalar... Kanımca önemli olan da onların durumudur.

DÜNDAR — Sayın Durakbaşa, tabii meselenin çözümü aşamalı olarak görüyoruz. Ancak sizinle fikren mutabık olduğum halde bir hususta tereddütüm var, her şeye rağmen. Biraz önce bu projelerin kârlılığının kompütür vasıtasıyla takip edileceğini ve bunların herkes tarafından da izlenmesinde yarar gördüğünüzü belirttiniz. Kâr meselesi bir noktada sordur bence. Hangi projenin ne kadar para kazandığını peşinen ilan etmek doğru mu?

DURAKBAŞA — Hayır efendim, kesinlikle onu kastetmedim. Orada şunu belirttim: Kişiler kendi hesaplarını takip edebilmeli kurum hesabında. Biz onlara açık seçik bilgi sunabiliyoruz. Onlar da bu bilgilerden tatmin olabilmeli.

DÜNDAR — Bu noktaya gelmişken, izninizle hemen takılan krediler konusuna geçmek istiyorum. Sayın Durakbaşa bankacılık sistemimizde

bugün yaşanan takılan krediler olayına değindi. Mantıksal olarak şu sonuca varıyoruz : Bankacılığımız teminat bankacılığıdır. Yani büyük teminatlarla çalışır. Dirsek temasında olanlara daha çok kredi açılır. Bütün bu lehteki avantajlara rağmen, takılan krediler olayı da bir vakiadır. Şimdi biz faizsiz bankacılık sisteminde, bugün uygulanan geleneksel bankacılığın daha da ötesine gideceğimize ve proje bazında çalışacağımıza göre, takılma olayı çok daha büyük nispette karşımıza çıkabilir. Bu takdirde ne düşünüyoruz? Çünkü Türkiye'de bugün bu konudaki ihtilafları çözen adli mekanizma da çok süratli çalışmıyor. İcra ve İflas Yasası, diğer ilgili yasalar, birtakım ihtilafları veya icra takiplerini çok kısa sürede çözecek şekilde düzenlenmiş değil. O zaman bu tür faizsiz bankacılık yapan kurumların topladıkları fonlar, ileride büyük risklerle karşı karşıya kalabilir. Bunu önlemek için ne gibi tedbirler düşünülüyor, Sayın Durakbaşa?

DURAKBAŞA — Tabii bu, sistemin en sorunlu yanıdır. Bu sorunu bu tür kurumların mutlaka çözmesi lazımdır. Ben birinci derecede çözüm yolunu, çok iyi eleman kullanılabilmesinde, bulunabilmesinde görüyorum. Görev verilecek kişiler hem dürüst, doğru ve iyi elemanlar, hem de yetenekli elemanlar olacak. Ayrıca bunlar teknik bilgi yönünden de çok iyi elemanlar olmalıdır. Bütün bunlar bir adımda olacak işler değildir. Onun için bu kurumlar hiç değilse başlangıçta ne yazık ki bankacılık sisteminin teminat mektubu aracını kullanmaktan kaçınamayacaklardır. Tabii her firma için bunu demek istemiyorum. Öyle firmalar var ki, bugün dahi biz çok rahatlıkla onlara «sözlü senettir» deyip hiçbir başka teminat almaksızın işlem yapıyoruz. Ama diyelim ki bir firmayı ya da şahsı yeterince tanımıyoruz, iş hakkında da yeterince bilgi sahibi değiliz. O firma ya da şahıs bi-

zimle çalışmak istiyorsa, bizim teklimizi bankacılık sisteminden daha uygun maliyette görüyorsa, karşılıklı anlaşacağımız kâr payını uygun buluyorsa; o zaman bizimle çalışmaya hazır olacaktır.

takılmış paralar ve donmuş krediler göz önünde tutulursa, faizsiz bankacılık bir nefes alma alanı olabilir; bu sayede işletme sermayesiz kalmış birçok firma canlanabilir, ekonomiye de katkı sağlanabilir

BULUTOĞLU — Bu noktada ben bir ilavede bulunmak istiyorum. O da şu : Kanımca o takılmış paralar ve donmuş kredilerin bankalar sistemine yüklediği yük karşısında, bu faizsiz bankacılık bir nefes alma sahası olabilir. Eğer Sayın Durakbaşa'nın dediği gibi, yurt dışından da sermaye getirirlerse, bu kurumların şirket ya da hisse senedi devralması, sermaye zerketmesi, teknoloji ilave etmesi yollarıyla; bugün artık felç olmuş, aldığı kredileri geri ödeyemez durumda bulunan ve işletme sermayesiz kalmış birçok firma canlanabilir. Türkiye ekonomisine bu kurumların en büyük katkısı bu olacaktır. Sanırım hükümetin en büyük ümidi de burada. Bunu da boşa çıkarmamaları, bir an önce kı-

◆ Bir soru soran adamın sorusundan, onun ne derece akıllı olduğunu anlarım.

Hz. Ömer

sa vadeli işlemlerden bu çeşit işlemlere geçmeleri, bence bu kuruluşların boynunun borcudur. Ayrıca da bu onlardan beklenir. Çünkü asıl faizsiz kâra-zarara iştirak orada var. Üstelik bu çeşit bankacılık için Türkiye bir cennet. Çünkü yeni yatırımlar bir yana, çok güç duruma düşmüş ve o yüzden çok elverişli şartlarla büyük bir sermaye payını vermeye hazır çok sayıda şirket var. Türkiye'nin teknolojsi ve ihracat durumu da bunların pekala kâr edebilir duruma getirilmesini o kadar hayali ve uzak bir ihtimal olmaktan çıkarıyor. Kısa bir sürede içerisinde bunlar kârlı olabilirler.

DÜNDAR — Yani çok az sermaye zerkederek hemen hareketlendirilebilecek kuruluşlar var...

BULUTOĞLU — Ona göre getirisi de çok yüksek olur. Bunların birçoğu da Ortadoğu'ya ihracat yapabileceği için, işin hem ticaretinden hem üretiminden kâr edebilir bu Faysal Finans Kurumu ve Al Baraka. Ve daha gelecek olan yenileri... Eğer bu yola giderlerse, üretimden yani ortaklıktan elde edecekleri kazançlara, ticareti finanse etmekten sağlayacakları kazançlar da eklenir. Hatta fabrikaların ihtiyacı için ithalatı da finanse edebilirler. Bu işlerin finansmanı birbirini destekleyen işlemler haline gelir. Ben bu noktayı bu kurumların Türkiye'ye yapabilecekleri en büyük katkı ve hükümet için de en büyük beklenti olarak görüyorum.

DURAKBAŞA — Sayın Bulutoğlu'nun bu husustaki görüşüne de tamamen katılıyorum. Bütün mesele bu kuruluşların bir kısmının tüm hisseyi, ya da hisse çoğunluğunu devre hazır olmalarında... Biz faizli bir sistem içerisinde çalışamayız. Bu bakımdan, ya kuruluşun tamamını alacağız veya hiç değilse politikamızı tamamen uygulamaya yetecek büyük hisseyi alacağız.

BULUTOĞLU — Yani aldığınız kurumun ödünç faiziyle çalışmasını istemezsiniz.

DURAKBAŞA — Hayır.

DÜNDAR — Bu konuda sanıyorum görüş ayrılığı yok. Türkiye'de şu anda yatırımın ağır bölümünü yapmış, fakat çok küçük fonlar için çalışamaz durumda bir sürü tesis var. Bu ufak fonların, özel finans kurumlarınınca temin edilmesi halinde, bunlar derhal üretime geçebilirler. Daha yüksek oranda kâr da getirebilirler. Bu durumda faiz faktörü çok kolay diskalifiye edilebilir diye düşünüyorum. Adamın faizli borçlarını tasfiye edersiniz. Faizden kurtulur; bu da çalışması için bir olanak teşkil eder.

Zamanımız kısaldığı için son aşamaya gelmek istiyorum. Bu iş Türkiye'de yeni başladı. Her yeni olayda karşılaşıldığı gibi, bu işi çok teşvik edenler olduğu kadar, aksi görüşte olanlar da çıkacaktır. Bu tabii karşılanmalıdır. Bir kısım zihinlerde, «Acaba yeni bir banker olayı yaşanır mı?» diye sorular var. Bu kurumların özellikle Türkiye'de sermaye kitledi yüzünden duran tesislerin süratle devreye girmesine katkıda bulunarak büyük çapta başarı sağlayacaklarını düşünenler de var. Acaba bu konu nasıl gelişecektir? İki değerli uzman olarak, gelişme konusundaki kişisel görüşlerinizi ve tahminlerinizi alabilir miyim? Buyurun Sayın Bulutoğlu.

BULUTOĞLU — Bu birinci tehlikeyi gözde pek fazla büyütmemek lazımdır. Nasıl eski bankerlere insanlar faiz hırsıyla koşmuş ve faizin büyüklüğünden başka hiçbir rizikoyu göremez hale gelmişlerse, burada da tam tersi var. Faizden kaçanlar buraya geliyor ve beklentileri de oldukça muhafazakâr... O bakımdan belki de birçoğu; «Bu dönemde zarar ettik, ne yazık ki kâr edemedik.» ifadesi ile karşılaştıkları zaman; «Eh ne yapalım, can sağlığı olsun. Gelecek dönem inşallah kâr

ederiz.» gibi bir davranış içinde olacaktırlar.

DURAKBAŞA — Tahmin ederim, «hiç kâr etmedik» değil de «az kâr ettik» ifadesiyle karşılaşacaklardır. Tabii bu benim temennim.

türkiye gibi sermayenin kıt olduğu yerlerde getiri yüksektir; bu bakımdan körfez bölgesi paraları faizsiz bankacılık kanalıyla ülkemize gelebilir; güvenilir bir ortamda yapılacak yatırımlar ise taraflara yarar sağlar

BULUTOĞLU — Fakat dışarıdan gelecek olan sermayeye gelince, ben iyimserliği muhafaza ediyorum. Çünkü OPEC ülkelerinde, Suudi Arabistan, daha doğrusu Körfez bölgesinde sermaye bolluğuna karşılık yatırım fırsatı azlığı var. Türkiye'de ise yatırım fırsatı bolluğuna karşılık sermaye kıtlığı var. Bu ikisinin arasında bir köprü kurulduğu zaman, gelecek olan sermaye Türkiye'de daha fazla getiri elde edecektir. Türkiye'deki firmalar da daha ucuz sermaye sağlamış olacaktırlar. Burada bir tamamlayıcılık var; iki kutup arasında, iki merkez arasında. Bence bu OPEC paraları ilkin batıya, Amerika'ya gitmekle, yüksek kâr getiren yerlere gitmiş olmadılar. Çünkü oralarda da sermaye bol. Sermayenin kıt olduğu yerlerde getiri yüksektir ki, Türkiye bu durumda. Onun için iyi hesap ve çok iyi proje analizi yaparlarsa, verimlilik hesaplarını iyi bir personelle yürütürlerse, yönetim konusunda da etkili olurlarsa, yani titiz yöneticiler ya da yöne-

tim müşavirliği firmaları kullanırlarsa; yapacakları uzun vadeli yatırımlarda ve şirket devralmalarında başarılı olabilirler.

DURAKBAŞA — Ben Sayın Bulutoğlu'nun sözlerine pek ilave edecek birşey görmüyorum. Yalnız aslında daha evvel söylemek istediğim bir noktayı ilave etmek isterim. Bildiğim kadar geri ekonomilerle biraz daha ileri ekonomiler bir araya gelirlerse, mesela Ortadoğu ülkeleri ile Türkiye'yi bir arada düşünersek, bunlar arasında daha serbest, daha rahat ilişkiler olursa, bundan tarafların hepsi yararlanmakla beraber, daha çok yararlanacak olan kesim Türkiye olacaktır. Çünkü Türkiye ekonomik yönden daha ileri olduğu için, sanayi ve diğer hususlarda emeğin etkinliği bir anlamda daha fazla olacaktır. Bu yönden de istifade daha fazla olacaktır. Ortak Pazar'da da böyle oldu.

BULUTOĞLU — O etkene mi bağlı bilmiyorum. Ama bu durumda Türkiye'nin istifadesinin muhakkak ki fazla olacağını söyleyebiliriz. Çünkü Türkiye'nin alternatifi yok. Onlar başka ülkeleri de bulabilirler ve yatırım yapabilirler. Türkiye'nin ise dış sermayeye ihtiyacı var.

DÜNDAR — Sayın iki konuşmacıya bazı noktaları hatırlatarak tekrar aynı suali sormak istiyorum. Sayın Durakbaşa dışardan gelecek fonların Türkiye'de toplanma ihtimalinin daha fazla olacağını söylemişti. Dışardan fon niye gelir? Dışarıdaki fon o fonların alternatif doğurganlığının Türkiye'de daha yüksek olması nedeniyle gelir. Doğrusu da budur. Ancak Türkiye'nin ticari güven ve sair kredite kriterleri şu anda her yerden çok üstün değil. Yani normal düzeyde bir ülke. Acaba Sayın Konuşmacılar «Türkiye'de uzun vadede dış ödemelerde bir sorun olmayacaktır. Türkiye'ye fon aktaranlar, fonların gelirlerini, üçer aylık, altışar aylık veya senelik ola-

rak rahatça döviz cinsinden geri alabileceklerdir.» gibi varsayımı mı ön-görüyorlar?

DURAKBAŞA — Tabii, zaten ka-rarname ona imkân veriyor.

DÜNDAR — Bu varsayıma daya-nıp meseleye teorik değil de pratik açıdan ve uzun vadede baktığımızda, karşımıza Türkiye'nin çok önemli gör-düğümüz ödemeler dengesi sorunu çı-kiyor. Bu durumda, ödemeler denge-si meselesinin Türkiye'ye fon gelişin-de mani teşkil etmeyeceği görüşünde olduğunuzu sanıyorum.

DURAKBAŞA — Yalnız o bakım-dan değil, sanırım politik bakımdan da Türkiye'nin diğer Ortadoğu ülke-lerine göre daha güvenilir olduğunu düşünüyor olmalılar. Yani Türkiye bugün Ortadoğu sermayecilerinin ra-hatlıkla, güvenle gelip yatırım yap-tıkları yerdir. Nitekim yine bir kısım Arap ülkelerine sağlanmış bir başka imkân var. Biliyorsunuz onlar bura-dan gayrimenkul alabiliyorlar. Bu hu-susta da çok önemli bir eğilim var.

DÜNDAR — Ama ben bunu faiz-siz bankacılık sisteminin dışında bir olay olarak görüyorum. Genelde ben bu olaya bir yabancı sermaye olarak bakıyorum. Türkiye'ye fon aktaran yabancı sermayenin gözönünde tuta-cağı tek nokta, kârını geriye alıp ala-mayacağıdır. Bu konuda, yani güve-nirlik konusunda bir tereddüdünüz olmadığını sanıyorum.

BULUTOĞLU — Hayır, öyle de-ğil de. Sayın Durakbaşa'nın da değin-diği gibi, biz başka ülkelere kıyasla daha iyi durumdayız. Sudan'ı, Mısır'ı,

Cezayir'i düşünün. Bunlardan daha iyi durumdayız. Ama bir Amerika ka-dar da iyi durumda değiliz.

DURAKBAŞA — Bu yönlerden bü-tün Ortadoğu ülkelerinden daha iyi durumdayız, kanaatimce.

DÜNDAR — Özellikle size yönel-tmek istediğim bir son soru var, Sa-yın Durakbaşa. Müessesenin başında-sınız şu anda. Birtakım programlar, ileriye yönelik projeler, düşünceler, planlamalar içerisindeyiz. Son hükü-metimizin de birtakım yeni uygulamaları var. Bazı büyük kamu projelerini veya bunların getirilerini halka sat-mak. Köprü ile başladı, şimdi de ba-rajla sürüyor. Acaba sizin fonunuz bu tür alanlara girecek midir? Çünkü bu tür toplu projeler sizin iş tarifinize çok uyuyor. Orada da faiz yok. Örneğin köprü gelirleri bir havuzda toplana-cak, daha sonra iştirakçilere dağıtı-lacak, Sizin atıl fonlarınız, birikim-leriniz olabildiği takdirde, bu tür ka-mu projelerine ortaklık da düşünülü-yor mu?

DURAKBAŞA — Olabilir. Tabii bu bir imkân meselesidir. Zamanı gelin-ce düşünülebilir, kaynakların proje-lenmesi sırasında; «Bunları şöyle mi, yoksa böyle mi değerlendirirsek daha iyi kâr getirir?» noktası herhalde göz önünde tutulacaktır.

DÜNDAR — Sayın konuşmacıla-rın başkaca ilave edecekleri hususlar varsa, memnuniyetle kaydedelim. Bu-yurun Sayın Bulutoğlu.

BULUTOĞLU — Bu kuruluşların Türk toplumuna yararlı olmasını di-leriz. Başkaca bir şey yok, ilave ede-cek.

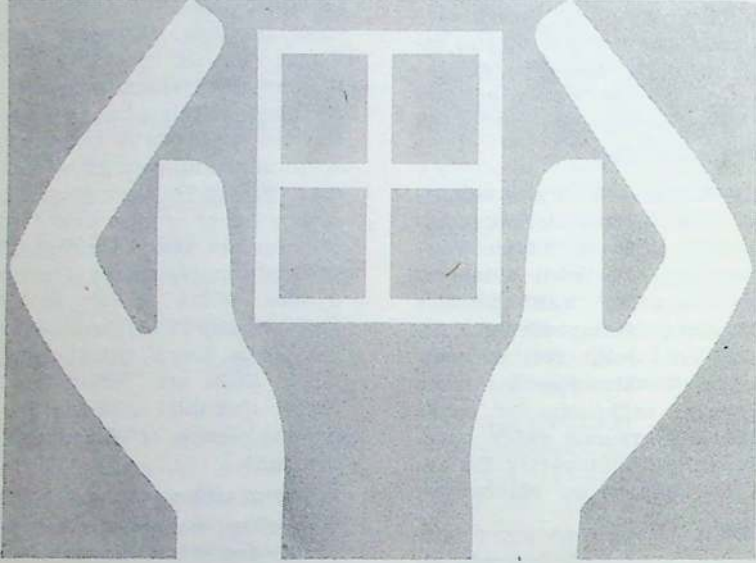
DÜNDAR — Efendim, söyleşiye katıldığımız için şahsım ve Dergi adı-na teşekkürler eder, sağlıklılar dilerim.

◆ Doğrusunu isterseniz, sağdu-yuyu sağ olarak bulmak çetin bir iştir.

Horace Greeley

Dergi'nin Notu : Yukarıda sunu-lan «Söyleşi», 13 Nisan 1985 tarihin-de yapılmıştır.

Enerji tasarrufu pencereden başlar, yurda yayılır.

Isıcam'la başlasın yakıt tasarrufu.
Isıcam'la yayılsın yurda.
Isıcam bir tasarruf sembolüdür.
Az yakıtle iyi ısınmanın pencereledeki formülüdür.
Isıcam'lı pencerelerden ısı dışarı kaçamaz,
soğuk içeri geçemez.
Hem paradan, hem de ısıdan yana
kazançlı çıkarsınız.

Isıcam®

"özel birleştirilmiş çift cam ünitesi"

Cam Pazarlama A.Ş.

Büyükelere Caddesi, Beyem Han Kat 4 8 Şişli-İstanbul
Tel: 146 11 30 (Santral) - Direk: 146 09 05
Telgraf: Campaş İstanbul, Teleks: 22614 cam tr

Cam Pazarlama A.Ş., Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin bir kuruluşudur.

Sermaye Piyasası

Doç. Dr.
M. ŞÜKRÜ TEKBAŞ

GENEL kurul toplantılarının tamamlanması, şirketlerin kâr ve kârpaya ilişkin belirsizliğin ortadan kalkmasına, bu konudaki beklentilerin, yerlerini gerçek miktarlara bırakmasına neden olmuştur. Kârpalarının da ödemeye başlamasıyla, her yıl olduğu gibi, bu yılda da Nisan ayı mevsimlik fiyat gerilemesine sahne olmuştur. Mart ayında 214.77 puana kadar yükselen Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi İndeksi Nisan içinde 7.70 puan düşerek 207.07 gerilemiştir.

Ay içinde 8 hisse senedinin değeri artarken 11'inin düşme göstermiş ve 21'inin de sabit kalmıştır. Çukurova Elektrik 650 TL artarak 4.250 TL'ye, Ege Gübre 100 TL artarak 3.400 TL'ye, Hektaş 1.000 TL artarak 7.750 TL'ye, İzocam 400 TL artarak 4.000 TL'ye, Nasaş 100 TL artarak 1.100 TL'ye, T. Şişe Cam 150 TL artarak 1.500 TL'ye yükselirken; Akçimento 500 TL düşerek 3.200 TL'ye, Bağfaş 1.100 TL düşerek 2.300 TL'ye, Çimsa 600 TL düşerek 1.900 TL'ye, Gübre Fabrikaları, 800 TL düşerek 2.500 TL'ye, Kav 900 TL düşerek 6.500 TL'ye, Kordsa 500 TL düşerek 3.000 TL'ye, Lassa 200 TL düşerek 1.300 TL'ye, Olmuksa 200 TL düşerek 2.900 TL'ye, Polylen 2.000 TL düşerek 6.500 TL'ye, Sifaş 1.000 TL düşerek 8.500 TL'ye inmişlerdir.

Beklenen seviyenin üzerinde kârpayı dağıtacak hisselerde fiyat artışları ortaya çıkarken, bunun tersine beklenenin altında kârpayı dağıtacak olanlarda fiyat düşüşleri meydana gelmiştir. Polylen'in % 40, Sifaş'ın % 85, Koruma Tarım'ın % 32,5, oranında kârpayı dağıtmaya karar vermesi, bu hisseler için daha yüksek oranlar bekleyen yatırımcıları yanıltmış ve hisselerin fiyatını düşürücü yönde etkilemiştir. Ayrıca, kârpayı dağıtımlarını tamamlanmış hisseler de dağıttıkları kârpayı tutarı kadar düşme göstermişlerdir.

İlgi çekici bir durum, şirketlerin sürekli olarak sermaye artırımına gitmeleridir. Şirketleri bu yola iten iki temel neden bulunmaktadır. Bunlardan biri, yüksek oranlarda seyreden enflasyon hızı olup şirketlerde özellikle işletme sermayesi ihtiyacını artırmakta ve şirketleri sık sık sermaye artırımına gitmeye zorlamaktadır. Ayrıca, enflasyon hızının seviyesine paralel olarak yüksek kredi maliyeti de, şirketleri borç yerine öz sermaye kullanmaya, sermaye artırımına gitmeye itmektedir. İkinci olarak, her yıl yeniden değerlendirilme imkânının getirilmesi, bu yolla doğan değer artış fonunun sermayeye eklenmesini mümkün kıldığından, sermaye artırımını sıklaştırmaktadır. Şirketlerin kayıtlı sermaye sistemine geçmeleri ile, ser-

maye artırımı çok kolaylaşmış ve yönetim kurulunun kararına bırakılarak bir takım formalitelerden arındırılmıştır.

Nitekim, Koç Yatırım ve Pazarlama, kayıtlı sermayesini 1 milyar TL'den 5 milyar TL'ye ve çıkarılmış sermayesini de bir adet bedelsiz hisse vererek 1 milyar TL'den 2 milyar TL'ye yükseltmiştir. Anadolu Cam yarısı bedelli ve yarısı bedelsiz olmak üzere sermayesini bir kat artırarak 1.75 milyar TL'den 3.5 milyar TL'ye yükseltme kararı almıştır. Yakında bir kaç şirketin daha bu yola gideceği beklenmektedir.

Bu arada Sermaye Piyasası Kurulu 4 Nisan 1985 tarihinde yayımladığı bir tebliğ ile «Nakit karşılığı sermaye artırımında yeniden değerlendirme değer artış fonunun tabii tutulacağı işlemi» belirlemiştir. Bu tebliğ nakit karşılığı sermaye artırımı yapan şirketlerde rüçhan haklarını kullanamayan ortakların yeniden değerlendirme değer artış fonu üzerindeki haklarının gözetilmesini amaçlamaktadır. Buna göre, halka açık, 100'den fazla ortaklı şirketlere, nakit karşılığı sermaye artırımlarında, yeniden değerlendirme değer artış fonu tükeninceye kadar, bu fonda mevcut tutardan en az nakit karşılığı artıracakları sermaye kadar miktarı sermayelerine ekleyerek karşılığında, sermaye artırımından önceki sermayeyi temsil eden hisse senedi sahiplerine bedelsiz hisse vermek zorunluluğu getirilmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu'nu bu tebliği yayımlamaya iten neden, bazı şirketlerde, yeniden değerlendirme fonu bulunurken, önce nakit karşılığı sermaye artırımına gidilmesi ve bazı küçük ortakları dışarda bıraktıktan sonra yeniden değerlendirme fonunun sermayeye eklenerek bedelsiz hisse verilmesidir.

Bu arada belirtilmesi gereken bir nokta da, Sermaye Piyasası Kurulu'nun bu isabetli kararına rağmen, bugün hâlâ, şirketlerin yönetimini ellerinde bulunduran büyük ortakların, dış ülkelerde yasal kabul edilmeyecek yollardan, spekülâtif kazanç sağlamalarıdır. Sermaye piyasasının geliştirilmesine büyük önem verildiği ve bu amaçla bir menkul değerler borsası kurulmasına gidilen ülkemizde de zamanla bu aksaklıkların giderilmesi gerekmektedir. «Insider information» denen ve şirketlerin idari veya teknik konuda yönetiminde bulunan kimselerin, şirket faaliyetiyle ilgili olarak kendileri dışında başkalarının bilmediği bilgilerle, şirketin hisse senedini alma veya satma yoluyla spekülâtif kazanç sağlamaları dış ülkelerde yasaklanmıştır. Sermaye Piyasası Kurulu'nun halka açık şirketlerde net kârın en az yarısının ortaklara kârpayı olarak dağıtılması zorunluluğunu getirmesinden önce, bazı şirketler kârpalarını keyfi olarak belirleyerek, hisse senetlerinin fiyatını düşürüp yükseltebiliyordu. Düşük kârpayı dağıtıp fiyatları düşürdükleri dönemde piyasadan hisse satın alarak ve yüksek kârpayı dağıtıp fiyatları yükselttikleri dönemlerde de bunları yüksek fiyattan satarak haksız kazanç sağlayabiliyorlardı. Sermaye Piyasası Kurulu'nun, net kârların en az yarısının dağıtılması zorunluluğunu getirmesi, bir dereceye kadar bu aksaklığın önüne geçmiştir. Ancak yeniden değerlendirme yapma, yatırımı özendirici önlemler, seçilen amortisman yöntemi şirketlerin kâr seviyesini etkilerken; kârpaları ve hisse senetlerinin fiyatına etkide bulunarak, bir ölçüde yöneticiler veya büyük ortaklara inisiyatif vermektedir. Bu kimseler, söz konusu imkânı da çıkarlarına göre değerlendirebilmektedirler. Ayrıca, sermaye artırımlarında bazı ortakların rüçhan haklarını kullan-

mamaları halinde, bu hisselerin halka satışa çıkarılması gerekirken, yönetimde bulunan büyük ortaklar veya bu işle ilgili kimseler bu hisseleri kendileri almaktadırlar. Kullanılmayan rüçhan hakkı nedeniyle halka satışa çıkarılacağı ilan edilen hisselerin, satışa çıkarıldığı günün sabahında, şirket ilgililerinin, hisse almak isteyenlere, hisselerin tamamının satıldığı yolunda bilgi vermeleri, bu konuya bir örnektir. Önümüzdeki dönemlerde bu gibi aksaklıkların da önüne geçileceğini ümit ediyoruz.

1984 Yılında Kârpayı Politikası

1984 yılında şirketlerin kârpayı politikalarını, önceki üç yıl (1981, 1982, 1983) ile karşılaştırarak bir analiz yapabiliriz. Hiç kârpayı dağıtmayan işletmelerin sayısında önemli bir değişiklik olmamıştır. 1981'de 6, 1982 ve 1983'de 7 şirket kârpayı dağıtmazken, 1984'de de 6 firma kârpayı dağıtmamıştır. % 50'nin altında kârpayı dağıtan firmaların sayısında bir artış olurken, diğer uçta, % 100'ün üzerinde dağıtanların sayısında bir düşüş ortaya çıkmıştır. 1981'de 2, 1982'de 5, 1983'de 10 firma % 50'nin altında kârpayı dağıtırken, 1984'de bu sayı 16'ya çıkmıştır. Diğer taraftan, % 100'ün üzerinde dağıtım yapanların sayısı, 1981'de 11, 1982'de 19, 1983'de 17 iken, 1984'de 6'ya düşmüştür.

En çok karşılaşılan kârpayı oranı (Mod), 1981'de 10 firma ile % 50, 1982'de 5 firma ile % 50 iken, 1983'de üçer firma ile % 50, % 100 ve % 150 iken 1984'te gene üç firma ile % 50 olmuştur. Bu konuda ilk akla gelen, şirketlerin yuvarlak rakamlı kârpayı oranlarını tercih ettikleri, ancak 1983 ve 1984'de bundan uzaklaşmaya başladıklarıdır. Ana tablomuzda görüldüğü gibi özellikle 1984'de çok farklı oranlarda kârpayı belirlenmiştir.

Küçükten büyüğe doğru yapılan sıralamada en orta değere isabet eden kârpayı oranı (Medyan) ise 1981'de % 60, 1982'de % 84, 1983'de % 60 ve 1984'de % 50 olmuştur. Kârpayı oranlarının aritmetik ortalaması da dört yıl için sırayla % 69.7, % 134.1, % 95.6 ve % 83.6; bunların sermayeye göre tartılı ortalaması ise gene sırayla % 43.7, % 69.9, % 57.2 ve % 33.3 olmuştur. 1984'de aritmetik ortalamasının % 83.6 gibi oldukça yüksek bir oran olarak ortaya çıkması, Batı Anadolu Çimento'nun % 1400'lük oranından kaynaklanmıştır.

Bu bilgiler ışığında, kârpayı oranlarının 1981'den 1982'ye bir artma gösterirken, 1983'de ve tekrar 1984'de azalma gösterdiği görülmektedir. 1982 yılında kârpayı oranlarının artması, Sermaye Piyasası Kurulu'nun halka açık şirketlerde kârın en az yarısının ortaklara kârpayı olarak dağıtılması zorunluluğunu getirmesinden kaynaklanmıştır. 1983 ve 1984'te ortaya çıkan düşme ise özellikle bedelsiz verilen hisseler nedeniyle sermayeler artarken, kârlardaki artışın bu hızın gerisinde kalmış olmasıdır. Ancak, konu dar bir şekilde ele alınırsa, 1984'de, bazı hisseler için yeniden değerlendirme öncesi olan 1981 ve 1982 itibarıyla yüksek kârpayı oranlarından söz etmek mümkün olabilecektir. Örneğin henüz yeniden değerlendirilmemiş olan Batı Anadolu Çimento % 1400 oranında kârpayı dağıtırken, 5 adet bedelsiz hisse veren Good Year % 250, 6 adet bedelsiz hisse veren Kordsa % 50, 10 adet bedelsiz hisse veren Nuh Çimento % 50 oranında kârpayı dağıtmaktadır. Söz konusu şirketlerin bedelsiz hisse vermemiş olmaları halinde, eski sermayeleri

üzerinden, Good Year'ın % 1500, Kordsa'nın % 350, Nuh Çimento'nun % 550 oranında dağıtım yapması gerekecekti. Bu nedenle, 1984'de karşılaşılan bu oranların incelenmesinde özen gösterilmesi gerekmektedir.

Kârpayı Dağıtım Politikası

Kârpayı Oranı (%)	1981	1982	1983	1984
—	6	7	7	6
1 — 29	—	4	6	9
30 — 49	2	1	4	7
50 — 74	19	8	7	9
75 — 99,	5	4	2	5
100 — 199	9	11	12	3
200 +	2	8	5	3
Mod	50	50	50	50
Medyan	60	84	60	50
Aritmatik Ortalama	69.70	134.05	95.60	83.63
Tartılı Ortalama	43.69	69.93	57.18	33.3

Garanti Bankası '85

Başlayan bir yıla umutla bakmak yalnız bir alışkanlık değil, geleceğin gerçekten daha iyi olmasını sağlayacak çalışma azim ve gücünü de vereceği için, gereklidir.

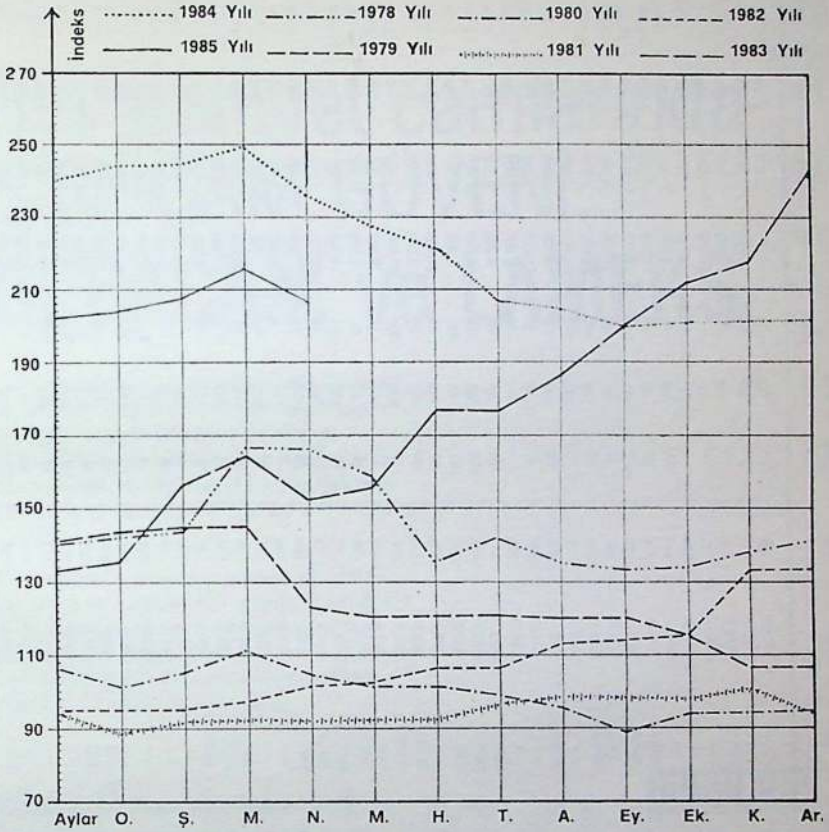
Garanti Bankası'nın 1985'e bakışında ise, gelen yıldan çok daha iyi şeyler beklemesinde, sağlam bir dayanağı vardır: 1984 yılında Bankanın her bakımdan gösterdiği büyük gelişmeler.

İnançla, güvenle, başarı azmiyle tam bir takım ruhu içinde hep beraber çalışarak kazanılmış olan başarılar, 1985'de kazanılan bu hızla daha da ileriye götürülecektir.

Bankanın gösterdiği bu atılıma, bu hizmet anlayışına, mudi ve müşterilerin güveni ve ilgisi somut bir gerçek olarak 1984'den 1985'e yansımaktadır.

GARANTİ BANKASI

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi
Hisse Senedi Fiyat İndeksi ve Grafiği

(Ocak 1974 = 100)

AYLAR	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Ocak	95.26	118.85	118.91	142.21	144.23	101.76	87.04	94.18	135.51	243.11	202.78
Şubat	96.11	118.57	120.82	140.09	144.25	105.08	90.24	94.60	157.44	243.77	207.73
Mart	96.67	121.11	123.65	166.76	144.79	110.80	91.76	97.99	165.21	249.65	214.77
Nisan	97.86	125.34	136.12	166.05	122.40	104.31	90.37	101.49	152.04	235.43	207.07
Mayıs	97.23	118.00	127.26	159.26	120.40	101.63	91.66	102.60	156.08	227.24	
Haziran	96.67	119.13	128.05	134.63	121.36	101.90	91.83	106.38	176.25	220.66	
Temmuz	94.58	119.81	128.22	143.21	121.69	98.18	97.63	106.22	176.40	207.07	
Ağustos	96.33	124.15	125.56	135.39	119.05	95.18	98.53	113.08	186.42	204.24	
Eylül	98.65	126.02	134.48	132.82	119.48	89.12	97.89	112.47	199.71	198.36	
Ekim	101.24	137.81	139.11	135.55	115.69	94.21	97.35	115.27	212.63	200.20	
Kasım	104.46	119.19	139.00	133.71	107.66	94.51	100.27	132.45	217.12	200.44	
Aralık	109.20	117.44	141.93	141.58	107.81	94.64	94.18	133.33	242.03	202.10	

Sıra No.	Kuruluşun Adı	Kayıtlı Sermaye (Milyon TL)	Çıkarılmış Sermaye (Milyon TL)	Tahkim Yılı Kârı			Dağıtılan Kâr Payı (%)			Piyasa Fiyatı (TL)		
				1984 (Milyon TL)	1982 (Milyon TL)	1983 (Milyon TL)	1984 (Net)	1982 (Net)	1983 (Net)	Nisan 1984	Subat 1985	Mart 1985
1	AKCİMENTO	630	533,8	318,2	180	50	50	20	4.200	3.700	3.700	3.200
2	ALTAŞ	336	125,2	70,1	110	15	50	60	1.400	1.300	1.300	1.300
3	ANADOLU CAM	1.750	1.008,5	722,5	733	50	100	100	14.500	2.100	2.300	2.300
4	AROMA	500	z (78,7)	z	z	—	z	—	800	800	800	800
5	ASLAN CİMENTO	5.602,3	z (689,5)	z	z	—	z	—	900	800	800	800
6	BAGFAŞ	4.000	1.880	2823	1.880	60	65	75	3.800	2.800	3.400	2.300
7	BASTAŞ	270	830,7	171,9	228	65	50	40	5.000	4.000	4.000	4.000
8	BATI ANADOLU CİMENTO	75	3345,6	1044	1746	1400	400	740	25.000	30.000	35.000	45.000
9	BURSA CİMENTO	567	—	472,7	561	75	85	35	10.000	4.500	4.600	4.500
10	CELİK HALAT	1.080	1770,4	1108,4	1211	60	133	100	14.000	2.750	3.000	3.000
11	CİMSA	1.440	—	2082,7	710	17,2	387,7	145	20.000	2.500	2.500	1.900
12	CUKUROVA ELEKTRİK	1.200	3328,6	685	1228	130	100	105	3.200	3.000	3.600	4.250
13	EGZACIBASI YATIRIM H.	800	—	215,6	339	32,5	30	30	1.250	1.100	1.150	1.150
14	EGE GÜBRE	800	—	1045,7	1209	—	80	40	4.000	3.000	3.300	3.600
15	GÜBRE FABRİKALARI	1.400	1970	1323	—	70	60	60	3.200	3.000	3.300	2.900
16	GOOD YEAR	486	2421,4	1293,7	1458	250	800	150	26.000	12.000	12.000	12.000
17	HEKTAŞ	600	3365,1	687,8	1086	241,3	84	140	5.300	6.000	6.750	7.750
18	İZOCAM	607,5	—	550,7	656	96	170	60	26.000	3.400	3.600	4.000
19	KARTONSAN	3.080	2879,4	925,5	1173	56	120	110	7.200	2.000	2.200	2.200
20	KAV	240	507,4	483,7	618	110	500	300	21.000	7.400	7.400	6.500
21	KOC HOLDİNG	10.000	3945	1404,4	2398	42,5	150	150	8.500	3.000	3.000	3.000
22	KOC YATIRIM	5.000	807,2	438,7	558	56	50	50	1.750	1.800	1.000	1.000
23	KORDSA	3.750	4340,7	2015	3112	50	179	260	4.200	3.400	3.500	3.000
24	KORUMA TARIM	1.575	922,5	1351,2	1173	32,5	110	80	3.750	1.900	1.700	1.700
25	LASSA	10.800	4496	993,1	1589	20	10,1	20	1.600	1.350	1.500	1.300
26	MAKİNA TAKİM	3.000	—	15,3	96	d.	15	15	2.000	1.100	1.100	1.100
27	MENSUCAT SANTRAL	3.644	—	133,7	134	23	b.d.	—	900	1.000	1.000	1.000
28	NASAŞ	6.000	1294	108,9	634	25	6,8	25	1.750	1.000	1.000	1.000
29	NUH CİMENTO	786,5	912,7	82,5	170	50	444	170	26.000	30.000	30.000	5.000
30	OLMUK	600	983,9	56,1	z	90	10	10	3.600	2.900	3.100	2.800
31	OTOSAN	6.000	—	1118,4	625	118,4	82	4	2.250	1.400	1.300	1.300
32	PİMAŞ	2.500	—	71,8	34	138	22	4	2.000	1.900	1.150	1.150
33	PİLASTİFAY	54	—	134,9	202	80	125	150	7.000	6.800	6.800	6.800
34	POLYLEN	450	—	1367,3	945	40	300	200	17.000	8.500	8.500	6.500
35	RABAĞ	2.800	873	519,7	815	30	60	50	2.600	1.400	1.400	1.400
36	SARKUYSAN	5.000	286	832,7	1006	20	195	100	3.400	1.500	1.400	1.400
37	SARUYSAN	1.400	—	1432,9	1870	105,5	200	160	13.000	6.000	6.000	6.000
38	SİFAS	520	—	1377,7	1227	85	400	250	18.000	9.500	9.500	8.500
39	SUNTA	240	—	z (56,6)	b.d.	—	z	—	900	1.000	1.000	1.000
40	T. ŞİŞE VE CAM FAB.	9.000	2096,6	800,6	850	12,5	104	54	1.500	1.350	1.350	1.500
41	TRANSTURK HOLDİNG	600	—	275,6	b.d.	32,5	b.j.	—	800	900	900	900
42	T. DEMİR DÖKÜM FAB.	3.000	—	z (155,4)	819	13,5	z	—	1.600	1.000	1.000	1.000
43	UNİROYAL	3.600	z	510,3	453	—	50	40	4.500	1.500	1.200	1.200

Açıklama : z = Zarar; b. d. = Belli Değli; d. = Dağılmıyır.

Oto emniyet camlarında ŞİŞE-CAM GÜVENİ: DURACAM ve LAMEKS

Tavlama yöntemiyle sertleştirilmiş Duracam ile, iki cam plakanın PVB film tabakasıyla birleştirilmesiyle üretilen Lameks oto emniyet camları yüksek optik kalite, darbe dayanıklılığı ve ölçü/kalıp hassasiyeti gibi, oto emniyet camlarında aranan tüm niteliklere sahiptir.

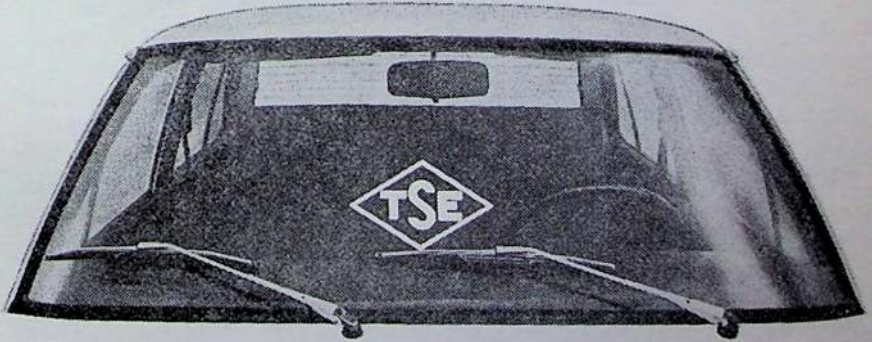
Bu niteliklerin sağladığı güvene ek olarak, Duracam ve Lameks oto emniyet camlarıyla Duracam ısıtılmalı arka camları, ülkemizin cam sanayii önderi Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin tesislerinde üretilmiş olmanın güvenini de yansıtır.

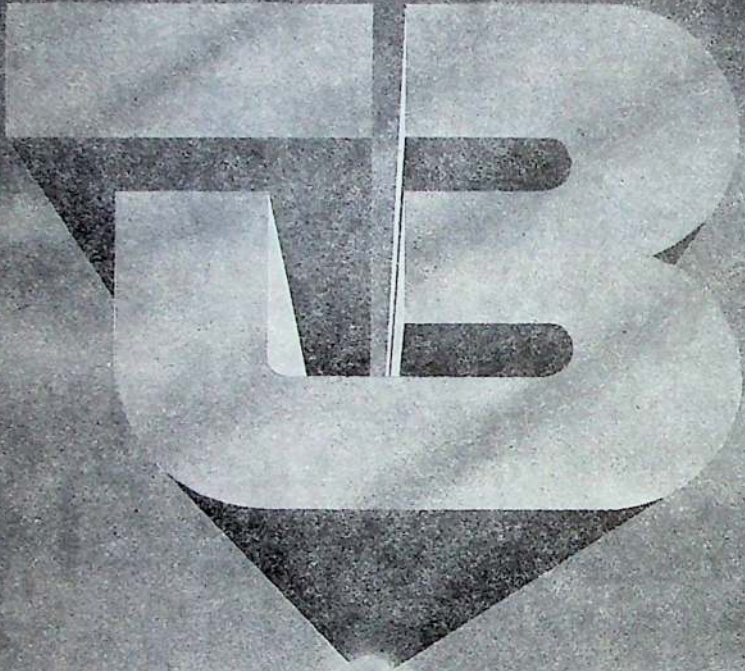
Cam. Pazarlama A.Ş.

Büyükdere Caddesi, Boytem Han Kat 4-8 Şişli-İstanbul
Tel : 146 11 30 - Direkt: 147 06 66 Teleks: 22614 cam tr

DURACAM[®]

Lameks[®]

**bankacılıkta
güvenceniz**

T MİLLİ AYDIN BANKASI T.A.Ş
TARIŐBANK

"Onurlu Banka"

30 Sayılı Karar ve Dış Krediler

DR. İHSAN ERSAN

I—GİRİŞ

GELİŞMEKTE olan ülkelerin temel sorunlarından biri kaynak yetersizliğidir. İç tasarrufların geleneksel olarak oldukça düşük bir düzeyde olduğu ülkemizde de Özel yönetimi yatırım ve işsizlik sorununu aşmada umutlarını büyük ölçüde dış kaynaklara bağlamış bulunmaktadır.

1970'li yıllar sonunda ekonomik bakımdan iflasın eşiğine düşen, DÇM gibi yersiz borçlanma modellerinin de etkisi ile uluslararası finansal pazarlarda âdeta aforoz edilen Türkiye, 12 Eylül 1980 sonrası kredi değerliliği hızla artan bir ülke niteliği kazanmıştır. Bu gelişim doğrultusunda Türk özel sektör işletmeleri de uluslararası kredilerden daha fazla pay alma şansına kavuşmuşlardır.

T.P.K.K. hakkında 28 sayılı Karar sonrası geçtiğimiz Temmuz ayında yayımlanan 30 sayılı Karar, işletmelerimize ya bankalar aracılığı ile ya da doğrudan dışardan kredi sağlamada yeni ufuklar açmaktadır. Çalışmamızın amacı uluslararası kredi pazarlarındaki gelişmeler doğrultusunda temelde sözkonusu düzenlemeyi ele alıp, değerlemektir.

II — Uluslararası Finansal Pazarlardaki Gelişmeler

Geçtiğimiz yıl borç krizinin etkisini bir ölçüde yitirdiği, Meksika, Brezilya, Arjantin ve Venezuela gibi so-

runlu ülkelerin pazarda yeniden borçlanabildikleri bir yıl olmuştur. Bir önceki yıla oranla nerdeyse iki misli (189 milyar dolar) yeni kredinin organize edildiği 1984 yılı, 1976 yılı sonrası uzunca bir aradan sonra pazarda borçluların sözünün geçtiği bir yıl olmuştur. «Borçlular Pazarı» (Borrowers Market) olarak simgelenen bu gelişim, uzayan vadeler, ödemesiz dönem, düşük faiz ve komisyonlar gibi kredinin teknik koşullarında gözlenmiştir. Bu nedenle pek çok borçlu eski kredilerinin röfinansmanı için pazara çıkmıştır.

Bu olguya karşın uluslararası finansal pazarlar, geçtiğimiz yıl, seçici nitelikleri yine de sürdürmüşlerdir. Özellikle sorunlu Latin Amerika ülkelerinin oldukça yüksek spread'ler ödeyerek borçlanabildikleri gözlenmiştir.

Rekor sayıda «jumbo» kredi pazarının ilgi çeken bir diğer yönü olmuştur. Önce Texaco 8 milyar dolar, daha sonra da Gulf Oil'i satın alma amacıyla Standart Oil bir çırpıda 14 milyar dolar kredi sağlayarak bu alanda yeni rekorların sahibi olmuşlardır.

Para ve sermaye pazarını bir arada kullanarak birinci sınıf borçlulara daha düşük maliyetle borçlanma olanağı sağlayan «melez finansman» (hybrid finance) araçları 1984'ün ikinci yarısında büyük ilgi toplamıştır. Yılın en başarılı borçlusu sayılan İs-

veç'in lanse ettiği ve T.C. Merkez Bankası'nın da son borçlanmasında denemeyi amaçladığı, «melez finansman» 1985 yılında da adından söz ettireceğe benzemektedir.

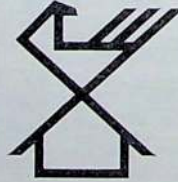
Ülkemiz açısından 1984 yılı genelinde kredi değerliliğinin yükseldiği, yeni kambiyo düzenlemeleri sonrası uluslararası finansal sistem ile bütünleşme sürecinin yoğunluk kazandığı bir yıl olmuştur. Dışsatım cephesindeki sevindirici gelişmeler ve T.C. Merkez Bankası'nın düzenli borç ödemeleri, yeni ve umut veren bir borçlu olarak dikkatleri Türkiye üzerinde toplamıştır. Çok değil dört yıl öncesine dek

ülke risk sıralamalarının en sonlarında yer alan ülkemiz, Euromoney dergisinin 1984 yılı sıralamasında 111 ülke arasında 42 nci sırada yer almıştır. Bu gelişim daha sonra kısaca ele alacağımız ve özel sektör işletmelerimize doğrudan borçlanma olanağı veren 30 sayılı Karar çerçevesinde ilgileri dış kredi pazarları üzerinde toplamıştır.

1985 için genel beklentimiz; bir miktar gerilemesi umulan uluslararası krediler doğrultusunda düşük spread, melez finansmana olan ilginin devamı, pazarda az sayıda finansal aracı egemenliği, değişken faizli tahvillerin (FRN,) önemini koruması ve Japon

Bugüne kadar kredileriyle
yüzbinlerce aileyi
ev sahibi yapan tek banka

TEKBANK

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ BANKASI**

pazarı ile Yen'inin giderek uluslararası işlemlerde daha fazla kullanımı yolundadır.

Ülkemiz ve özel sektör işletmelerimizin artan kredi değerliliğimiz doğrultusunda pazarda daha etkinlik göstermeleri ve Japon pazarında tahvil ile değişken faizli tahvil ihracına girişmeleri sözkonusudur.

III — 30 Sayılı Karar ve Dış Krediler

Ülkemizde dışardan kredi alımı genelde T.P.K.K. hakkında 28 ve 30 sayılı Kararlarda düzenlenmiştir. Ayrıca D.P.T. Yabancı Sermaye Başkanlığı'nın 84/1 sayılı Tebliğinde ve de 22.10.1984 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Yatırımların Teşvik ve Yönlendirilmesi ile ilgili 85/1 sayılı Tebliğ'de döviz kredilerine değinilmiştir. Döviz kredileri yasalarımıza göre üçe ayrılmaktadır :

- i. Dışarıda yerleşik kişilerce alınan döviz kredileri,
- ii. Türkiye'de yerleşik kişilerce alınan döviz kredileri,
- iii. Türkiye'de yerleşik kişilerce verilen döviz kredileri.

7 Temmuz 1984 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 30 sayılı Karar'ın 4'üncü bölümünde döviz kredileri düzenlenmiştir. Sözkonusu karar dışarıda yerleşik kişilerce alınan döviz kredilerinde 28 sayılı Karar hükümlerini aynen saklı tutmuştur. Buna göre Türkiye'de yatırım izni almış dışarda yerleşik kişiler yurt dışından sağlayacakları aynı ve nakdi krediler için gerekli belgelerle birlikte Yabancı Sermaye Başkanlığı'na müracaat edeceklerdir. Türkiye'de yatırımı olmaksızın iş yapan yabancı girişimcilerin getirecekleri

krediler herhangi bir izne bağlı değildir. Ne var ki krediye ilişkin faiz ve masrafların transferi için Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın ayrıca izni gerekmektedir.

Kararın 19'uncu maddesi Türkiye'de yerleşik kişilerin dışarıdan temin edebilecekleri kredilere ayrılmıştır. Buna göre dışarıdan kredi sağlayabilenler ve başlıca kredi türleri şöyledir :

- i. Bankalar :
 - a) Doğrudan sağlanan azami bir yıl vadeli krediler,
 - b) Aracılık edilen prefinansman, emtia ve kabul kredileri.
- ii. İhracatçı sermaye şirketleri. Faaliyet alanları ile ilgili olarak kredi sağlayabilecek bu şirketlerin sayısı bakanlıkça 15 olarak belirlenmiştir.
- iii. Teşvik belgeleri çerçevesinde dış kredi almaları öngörülen Türkiye'de yerleşik kişiler.
- iv. Yurt dışındaki işlerle ilgili olarak alınacak krediler.

Kararın 21'inci maddesi ise Türkiye'de yerleşik kişilerce döviz kredisi açılmasını düzenlemektedir. Buna göre başlıca kredi türleri şunlardır :

- i. İthalat ve ihracat rejimleri doğrultusunda emtia kredileri,
- ii. Bankacılık gelenekleri doğrultusunda azami bir yıl vadeli krediler,
- iii. Yurt dışındaki müteahhitlere ve döviz getirici işlemleri Türkiye'de yapanlara açılan aynı ve nakdi krediler,
- iv. Bankaların sağladıkları döviz kredileri ve döviz tevdiat hesapları tutarını geçmemek üzere yurt dışına açılan nakdi krediler,
- v. Dışarıda yerleşik kişilere verilecek teminat mektubu, garanti ve kefalet.

30 sayılı Karar'a göre Türkiye'de yerleşik kişilerin dışardan sağladıkları 1 yıl ve üstü vadeli kredilerin Bakanlık nezdindeki Borç Kütüğü'ne tescilleri zorunludur. 1 yılın altındaki vadeler için bu koşul aranmamaktadır.

Kredi anlaşması imzalanır imzalanmaz tescil işlemi için «Borç Formu» ile her ay sonu itibariyle hazırlanacak kredinin geri ödeme planını gösteren «Dış Borç Cetvelleri»nin gelecek ayın 10'una kadar Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Kamu Finansmanı Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesi gerekmektedir. Borç Kütüğü'ne kayıt yaptırılan kredilerin Merkez Bankası'na bildirimini sözkonusudur. Aksi takdirde kredinin Merkez Bankası veya bankalarca transferi mümkün olmamaktadır.

IV — Genel Değerleme ve Öneriler

30 sayılı Karar işletmelerimizin dışardan borçlanmaları yolunda önemli ama yeterli sayılamıyacak yasal bir düzenlemedir. Konuyu Türkiye'de yerleşik kişilerce, diğer bir deyişle iş adamı ve sanayicilerimiz açısından ele alacak olursak;

i. Karar'da dış krediler nedeniyle doğabilecek kur riski kredi kullanıcısı üzerinde bırakılırken 29 sayılı Karar hükümleri saklı tutulmuştur. Sözkonusu kararın amacı krediyi kullanan açısından sabit maliyet unsuru haline dönüştürmektir. Hangi kredilerin kapsanacağını saptayan Para Kredi Kurulu, aynı zamanda her takvim yılı, o yıl içerisinde TL'ye dönüşecek kredilere vade boyunca geçerli olacak faiz oranını belirlemektedir. Dünya Bankası önerisi ile Portekiz'de bir süre uygulanan bu model ülkemizde 1984 yılı içe-

risinde T.S.K.B. paketi haricinde uygulanamamıştır.

Yıllardır sabit tutulan kur ile kapalı bir pazarda faaliyetlerini sürdüren işadamlarımızın şikâyet ve rahatsızlıkları hepimizin malumdur. Kanımızca bu amaçla döviz riskinin sigortalanmasına yönelik kurumsal yapının tamamlanması ve 29 Aralık 1983 sonrası gündeme gelen vadeli kur (forward exchange rate) mekanizmasına işlerlik kazandırılması gerekmektedir. Böylece işletmelerimiz döviz girişi ve çıkışları arasında uyum konusunda büyük bir esneklik kazanacaklardır.

- ii. 30 sayılı Karar aynen 28 sayılı Karar'da olduğu gibi faiz ve masrafların taraflarca serbestçe belirlenmesi ilkesini benimsemiştir. Kanımızca bu gerçekçi bir yaklaşımdır. Zira uluslararası finansal pazarlar hızlı bir değişim halindedir. Yeni yeni finansal araçlar ve baz faiz oranları artık olağan olmuştur. Pazar koşulları ve risk analizleri doğrultusunda gerek faiz oranları gerekse de spread ve komisyonlar bir anda değişebilmektedirler. Kaldı ki aynı ülkenin kredi değerliliği farklı kuruluşları farklı faiz oranları ve komisyonlarla borçlanabilmektedirler. Bu nedenle şu kadar vadeli krediye LIBOR+spread türünden bir sınırlama gerçekçi olmayacaktır.
- iii. Bakanlıkça uygun görülen ihracatçı sermaye şirketleri ve teşvik belgeli kuruluşların dışardan sağlayabilecekleri kredilerin vadeleri iki yıl ile sınırlandırılmıştır. Yatırım planlamasına olanak veremeyen bu vade kısıtlamasının nedeni hiç de anlaşılır gibi değildir.

Eğer işletmelerimiz genelde ülkenin artan kredi saygınlığı doğrultusunda daha uzun vadeli borçlanabiliyorlarsa, bunu yasal olarak sınırlamanın anlamı yoktur. Kaldı ki uluslararası bankaların kredi riski konusundaki duyarlılıkları bilinmektedir. Vade konusunu kreditör ve borçlu herhangi bir izin koşuluna bağlı olmaksızın serbestçe belirleyebilmelidir.

iv. Benzer biçimde bankalarımızın prefinansman, emtia ve kabul kredilerine aracılık etmeleri öngörülmüş ve doğrudan sağladıkları kredilerde 1 yıl vade tavanı getirilmiştir. Bu da uluslararası alana açılma çabasındaki ulusal bankalarımızın esnekliklerini kısıtlayan bir hükümdür. Bankalarımızın orta ve uzun vadeli Euro-kredi borçlanmaları yanı sıra son yıllarda yaygınlık kazanan Dalgalı Borç Senedi İhracı (FRN_s) ile sağladıkları fonları iç pazara aktarmaları, sanayinin finansmanına katkı sağlayacaktır.

v. Karar'da kredi ana para ve faiz transferlerinin bankaların kendi kaynaklarından karşılanması öngörülmüştür. Döviz bulundurmanın yasak olmaktan çıktığı 1985 Türkiye'sinde işletmelerimizin ve yabancı sermayeli kuruluşların bu ödemeleri doğrudan gerçekleştirmelerine olanak verilmelidir. Uluslararası Nakit - Döviz Bölümü (International Cash - Forex Department) batıda yabancı para cinsinden borç ve varlıkları olan işletmelerin önde gelen bölümlerindedir. Kısa süreli işletme sermayesi gereksiniminde, borç ödemelerinde kur riskini ortadan kaldırmaya yönelik döviz operas-

yonlarına dek son derece dinamik işlemleri gerçekleştiren bu tür servislerin özel sektör işletmelerimiz için de düşünülmesi zamanı gelmiştir.

vi. 30 sayılı Karar daha önce olduğu gibi yabancı yatırımcıların dışardan temin edecekleri aynı ve nakdi kredilerde Yabancı Sermaye Başkanlığı'nın iznini öngörmektedir. Dış kredi özendirilmeye çalışılan yabancı sermayenin bir türü olduğuna göre, ülkemize gelen yabancı şirketin işletme sermayesi ve de yatırım amacıyla kredi getirmesi sevinilecek bir olgudur. İşlemlerde zaman kaybetirici izin prosesine esneklik getirilmeli, sözgelimi belirli bir zamana yönelik kredi gereksinimi için toptan izin alınabilmelidir.

vii. 30 sayılı Karar'ın 21'inci maddesinde Türkiye'de yerleşik kişilerin açabilecekleri döviz kredileri düzenlenmiştir. Kanımızca anılan maddeye açıklık kazandırılması gereklidir. Sözgelimi;

a) Bankalara azami 1 yıl vadeli döviz kredisi açma yetkisi verilmiştir. Vadenin sınırlandırılması hükümetin bankaların döviz yönetimi konusunda da deneyimsizliklerine olan inancı mıdır? Döviz konusunda bankalarımıza serbesti tanınması gereklidir.

b) Dövizle dönüşü mümkün işlem ve Türkiye'de iş yapan kişi kavramlarına açıklık getirilmelidir. Maddeden anlaşıldığı kadarıyla bankalarımız dış ticaret, taşımacılık, turizm v.b. konularda çalışan yerli ve yabancı şirketlere döviz kredisi açma hakkına sahip olacaklar-

dır. Poliçe bedelleri dövizle ödendiği takdirde sigorta konusu da kapsanabilecek niteliktedir.

- c) Dışarıda yerleşik kişilere verilen garanti, kefalet ve teminat mektupları karşılığında alınan faiz ve komisyonlar yine taraflarca serbestçe belirlenebilecektir. Son zamanlarda ulusal bankalarımızın yüksek komisyon talepleri, dış ticaretin finansmanında yabancı bankaların tercihi yolunda bir eğilim yaratmıştır.

viii. Enflasyon oranı makul bir düzeye çekilmedikçe dış kredi fazlaca özendirici olmayacaktır. Geçen yıl TL'na karşı yaklaşık yüzde 58 değer kazanan dolar cinsinden prefinansman sağlayan ihracatçılar herhalde fazla sevinmemişlerdir. 1985 için öngörülen enflasyon oranına pek bağlanamayan işadamlarının ihtiyatlı bir tutum içinde oldukları gözlenmektedir.

- ix. Belirli ülkelere TL üzerinden ihracatın başlatılması biçiminde kısmi konvertibiliteye geçiş, işletmelerimize borç yönetimi konusunda esneklik getirecektir.

Öz olarak T.P.K.K. hakkında 30 sayılı Karar dışarıdan doğrudan borçlanma yolunda atılmış önemli bir adımdır. Türkiye'nin kredi değerliliğinin hızla yükseldiği ve de dış kaynak açığının gündemde olduğu 1985 baş-

larında özel sektör işletmelerimizin uluslararası finansal pazarlara açılmaları olumlu bir gelişimdir. Ne var ki bazı bürokratik engeller ve yukarıda özetlemeye çalıştığımız yapısal yetersizlikler nedeniyle uygulamada bazı aksamalar gözlenmektedir.

Kur riskini hiç sevmeyen, döviz riskinin minimizasyonu konusunda uzmanlaşmamış ve büyük ölçüde bu nedenlerle dış krediyi pahalı bulan işadamları ve sanayicilerimizin de bu gelişimde, kuşkusuz, payları olmuştur. Şu kadarını belirtmek gerekir ki, uluslararası finansal pazarlarda borçlanma «oyunun kurallarına göre oynanmasını» gerektirmektedir. Günümüzde Euro-kredi pazarında sendika oluşumu, ücret-komisyon dağılımı, ajan banka ile ilişkiler, duyuru, borçlanmada vade, spread, para birimi seçimi ve de diğer teknik konular, bir başka anlatımla «Borç Yönetimi» tümüyle bir uzmanlık alanıdır.

30 sayılı Karar'ın en olumlu yönlerinden biri kredi faizlerinin saptanmasının ilgili taraflara bırakılması ve bu konuda geçmişte olduğu gibi limitler getirilmemesidir. Belirtilmeye çalışıldığı gibi uluslararası finansal pazarlarda borçlanmalarda ödenen spread ve diğer komisyonlar pazar koşulları ve kredi değerliliği doğrultusunda değişmektedir. Bu nedenle tüm borçluları aynı kefeye koyup, işi bir tür otomatik mekanizmaya bağlamak pazar gerçeğine uygun düşmeyecektir.

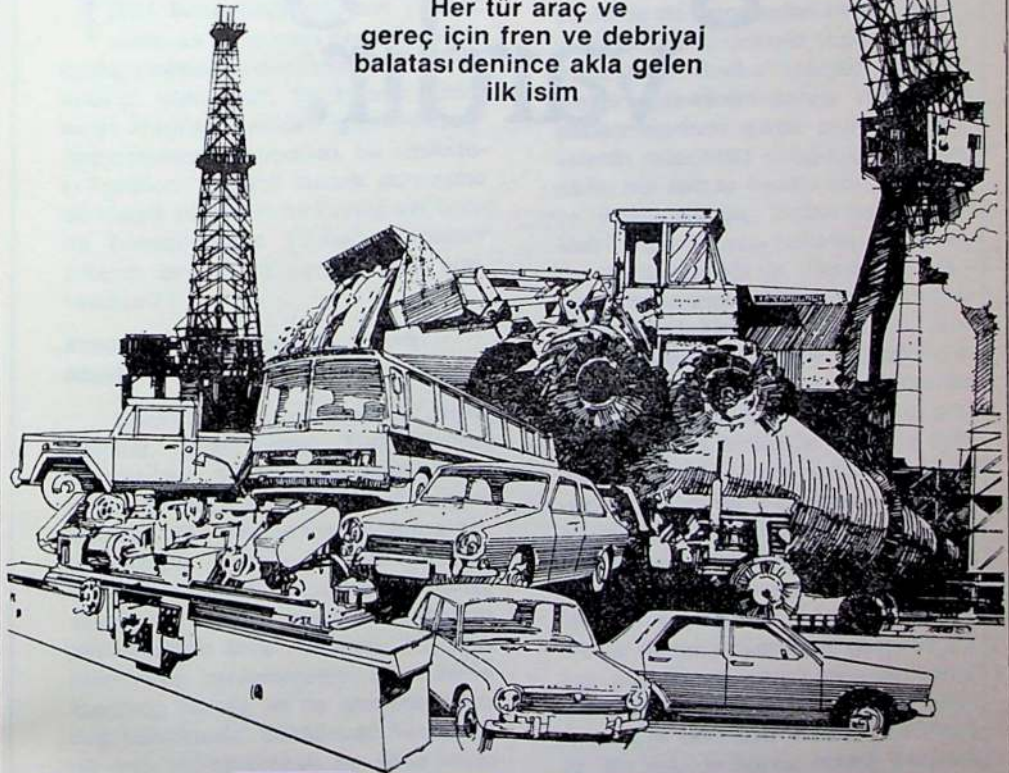
Sayın Okurumuz,
1985 yılı abonemenizi yenilediğiniz için
teşekkür ederiz.
Acaba arkadaşınız da yeniledi mi?

Otomotiv Endüstrisi ve
yedek parça piyasasının yanısıra
her türlü endüstriyel balata
ihtiyacını karşılayan lider

Taklit edilen, fakat,
kalitesine erişilemeyen marka

Her tür araç ve
gereç için fren ve debriyaj
balatası denince akla gelen
ilk isim

ERKA

BALATA ve OTOMOTİV SANAYİİ A.Ş.

Rami Kışla Caddesi 123, İstanbul tel. 76 30 66 telex. 23 228 Ebos tr

Erka bir Kurıkaya Holding kuruluşudur.
ERKA T.S.E belgesine sahiptir.

Türkiye'de
bir bankacılık
gelenegi
vardır.

OSMANLI BANKASI

Banka Kredilerinin Donuklaşmasının Banka Sistemine Etkileri

ABDULLAH SOYDAŞ

TÜRK bankacılığında, son yıllarda yaşanan bunalımın nedenleri arasında, «kredilerin donması» olgusu belirleyici niteliktedir. Bankaların «donmuş» kredilere yeniden işlerlik kazandıramamaları sonucunda, bu nitelikteki kredilerin şüpheli alacak durumuna dönüşme süreçleri hızlanmış ve banka bilançolarında şüpheli alacaklar giderek önemli bir yer tutmaya başlamıştır (1).

Kredilerin «Donmasının» Hukuki Niteliği

Bankaların kullandıkları nakit krediler, genel olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 87 ve takip eden maddelerinde düzenlenen cari hesap sözleşmesi hükümlerine uygun olarak çalışmaktadır. Borçlu cari hesaplarda T.T.K.'nin 95-97. maddelerine göre, «bütünlük esası» geçerli olup, hesap kesilmedikçe borç ve alacak kayıtları birbirinden ayrılmamakta, bu nedenle hukuken borçlu ya da alacaklı sıfatı doğmamaktadır. Söz konusu hesaplarda «hesabın kesilmesi» ise, vade kaydı taşıyan sözleşmelerde vade bitiminde,

vade kaydı taşımayan borçlu cari hesaplarda da taraflardan birinin «fesh-i ihbar»da bulunmasıyla mümkün olabilmektedir. Banka kredileri ile ilgili olarak düzenlenen borçlu cari hesap sözleşmelerinde genel olarak, mukavelenin müddetsiz olduğu, ancak bankanın her zaman hesabı cariyi kesmeye yetkili olduğu, taraflardan birinin fesh-i ihbar etmesi halinde sözleşmenin sona ereceği ve alacağın ilk talepte muacceliyet kazanacağı hükme bağlanmaktadır. Ayrıca, orta ve uzun vadeli kredi sözleşmelerine, taksitlerden herhangi birinin ödenememesi halinde borcun muacceliyet kazanacağına ilişkin hükümler konmaktadır. Buna göre, bir banka vadeli kredilerin vadesinde ya da sözleşmede yer alan hükme istinaden herhangi bir taksidin vadesinde ödenmemesinde, vadesiz kredilerde ise her zaman; kredinin işlerliğini kaybetmesi nedeniyle verimsiz bir duruma düşmesini gerekçe olarak göstererek, cari hesap sözleşmesini sona erdirebilir ve borcun ödenmesi için borçluya ihbarda bulunabilir. Bu şekilde borcu, tahsili gecikmiş alacak haline getirebilir. Bu noktada önemli olan, bankanın kredinin işlevlerini yitirerek verimsiz hale geldiğine ve artık bu durumdan çıkmasının

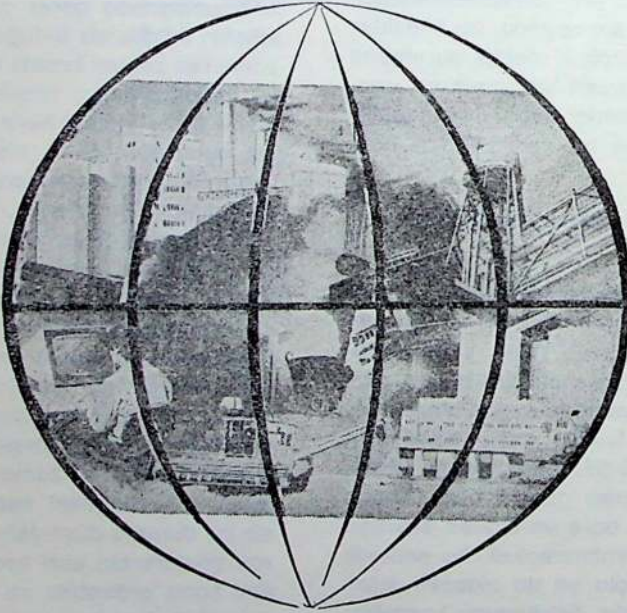
(1) Yayımlanan banka bilançoları (1970 - 1983).

mümkün olmadığına kanaat getirerek cari hesap sözleşmesini sona erdirmeye «irade»sini göstermesidir.

Hukuk sistemimizde bu «irade»yi harekete geçirecek bir hüküm yoktur. V.U.K.'nun 288. maddesi, dava ve icra safhasında olan alacakları, şüpheli alacak olarak kabul etmiştir. Ancak, özellikle bankalarda, hangi kredi ya da alacaklarda dava ve icra takibine gidilmesi gerektiğini düzenleyen her-

hangi bir kanun metni yoktur. Esasen, T.T.K.'nın 20. maddesinde belirtildiği gibi «basiretli bir işadamı» gibi hareket etmesi gereken bir tacirin, tahsilinde tehlike görülen ya da gelecekte böyle bir duruma düşme olasılığı olan bir alacağını idari ya da kanuni yoldan takip etmesi prensiptir. Bu duruma göre, «donuk kredi», cari hesap sözleşmesini sona erdirecek boyutta risk taşımayan, ancak işlerliğini (seyyali-

Ciddi ve istikrarlı yönlendirme, tasarrufun güvencesidir.

Türkbank, tasarrufun güvencesine ve yönlendirilmesine gösterdiği özen ve ciddiyetle, ülke ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır. Mutluyuz, gururluyuz.

Daima güvenle,
daha mutlu geleceğe.

yetini) yitirmesi nedeniyle fonksiyonlarını tam olarak yerine getiremeyen, fakat ileride işlerlik kazanabilecek ya da tersi bir gelişme gösterip dava ve icra safhasına intikal ederek şüpheli alacak olma riski taşıyan bir kredidir. Hemen belirtmek gerekir ki, kullandırıldığı ilk günden itibaren hiç bir hareket göstermeyen krediler, bu tasnifin dışındadır. Bu nitelikteki kredilerin sözleşmelerinin sona erdirilerek tahsili gecikmiş alacaklar içine alınması gerekmektedir. Donuk kredilerin ise, tahsili gecikmiş alacaklardan ayrı bir ana hesapta izlenmesi, niteliklerine daha uygundur.

Bu aşamada karşımıza, kredilerin işlerliklerini kaybederek, fonksiyonlarını yerine getirememelerinin ne anlama geldiği sorunu çıkmaktadır. Bu konu aşağıya işlenmiştir.

Banka Kredilerinin «İç Hareketliliğinin» Kaynak Yaratma Gücü

Kısa vadeli ticari kredilerle, ihracat ya da orta ve uzun vadeli krediler arasında önemli bir işleyiş farkı vardır: Kısa vadeli ticari krediler, genel olarak belirli bir vade kaydı taşıma-

makta, verilen anapara faiziyle birlikte, teminattaki müşteri senetleri ya da kasa ödemeleri ile sürekli geri alınmakta, yeniden senet ya da değişik teminat alınarak tekrar kullanılmaktadır. Böylelikle, bu tür kredilerde, kullanılan ilk anapara, tanınan limit dahilinde bir defa kullanılmamakta, kredinin geriye dönüş hızına bağlı olarak sürekli artan miktarda (bileşik faiz ve komisyon ilavesiyle) kendini yenilemektedir. Keza aynı şekilde, ihracat kredilerinde, anaparanın baliğ olduğu tutarın, gelen ihracat bedelleri, kasa ya da senet ödemeleriyle tahsil edilmesi, orta ve uzun vadeli kredi taksitlerinin vadelerinde faizleriyle birlikte tahsil edilmesi, aynı sürecin değişik unsurlarıdır.

Sözkonusu süreç, ilk kullanılan kredinin geriye dönüş ve tekrar kullandırma hızı arttıkça, sabit bir ankes ve mevduata dönüşme (banka sistemine geri dönme) oranında, bu artışla doğru orantılı olarak kaynak yaratmaktadır.

Konuya ilişkin sayısal örnek aşağıda verilmiştir :

TL	FON KULLANIMI	FON KAYNAĞI	TL	
1 -	Ankes ve karşılık olarak ayrılan Kredi - İlk ödeme -	400 600	1 - Mevduat - İlk mevduat -	1.000
2 -	Ankes Kredi - Aynı kredide yeni (ikinci) bir ödeme ya da yeni kredi -	30 170	2 - Kasa - Birinci kredi ödemesinden tahsilat -	200
3 -	Ankes Kredi - Aynı kredide üçüncü kullandırma ya da yeni kredi -	75 425	3 - Kasa - İlk kredi ödemesinden geriye kalan TL 400.- ve ikinci ödemeden yapılan TL 100.- tahsilat -	500
			4 - Ayrıca her yeni anapara ödemesinin de kaydı para yaratacağı dikkate alınmalıdır.	

Görüldüğü gibi, ilk yatırılan mevduatın bağımsız olarak kullanılan kredilerin (ilk kullanılan krediden başlamak üzere) geriye dönüş hızlarına (beklemeksizin yeniden plase edildiği varsayımıyla) bağlı olarak yeni bir kaynak yaratılmaktadır. Yeni yaratılan kaynak, kullanılan kredilerin ne miktarda geriye döndüğüne ve bu geriye dönüş süresinin kısalığına ve yeniden kullanılmasındaki hıza bağlı olarak artış eğilimindedir. Diğer taraftan, verilen kredilerin de, Hartley Withers'in ortaya koyduğu üzere ⁽²⁾, «kaydı para» yaratacağı ve mevduata dönüş oranının da normal olduğu varsayılırsa, kredi devir hızının ne derece önemli olduğu ortaya çıkar. Bu olgunun bankalarda hayati öneme sahip olmasına karşın, bugüne kadar yeterince üzerinde durulmadığı görülmektedir. Oysa «donuk kredi» olayını bu olgudan ayrı olarak değerlendirme olanağı yoktur. Bu nedenle, kredilerin akıcılığını kaybetmesi sorunu, sadece verilen kredilerin geriye dönmesine ya da kredilerden gerektiği şekilde verim alınamamasına indirgenemez. Kredilerin akıcılıklarını kaybetmelerinde sözkonusu olan, bankacılığın temel fonksiyonlarında bir azalış, kredinin kaynak yaratma kapasitesinde bir düşüştür. Bankacılık kesiminde son dönemlerde yaşanan sıkıntının ana nedenleri bu olguda aranmalıdır.

Son yıllarda, kredilerin geriye dönüş ve tekrar plase edilme süreçleri arasındaki zaman diliminin giderek uzaması sonucunda, kredi mekanizması ile, diğer bir ifadeyle banka sisteminin kendi kendisini gerçekleştirmesi ile yaratılan fonlarda, dolayısıy-

la da kârlarda büyük bir düşüş gözlenmektedir. Bu azalışa paralel olarak banka sistemine gelen temel kaynaklarda da (öz kaynak, mevduat) azalma görüldüğünden, bankalar kaynak sıkıntısına girmişlerdir. Belirli bir ekonomik konjunktürde, kredi kullanan firmaların borç ödeme güçleri ile sınırlı olan kredi devir hızını ve fon kullanım hızını olabildiğince arttırabilen bankalar, diğer bankalardan daha kârlı olmaktadır (Bu temel unsurun yanında, kâra etki yapan diğer unsurların da olumlu olması koşullu). Gelecekte, kredi devir hızını yüksek tutabilen bankalar, diğer koşulların da birlikte gerçekleşmesi oranında durumlarını iyileştirebilecekler, bunu başaramayanlar ise bunalımı aşamayacaklardır. Yaratılan kaynaklar ne kadar farklı ve büyük olursa olsun, kredi mekanizmasına işlerlik kazandırılmaması halinde tüm bu kaynakların erimeye mahkûm olduğu yadsınmaz bir gerçektir.

Diğer taraftan, banka kredilerinin geriye dönüş ve yeniden plase edilme süreçlerindeki tıkanıklığın nedenleri arasında; firmaların mali yapılarının yeterince analiz edilmeden ya da analiz sonuçlarının olumsuz olmasına rağmen kredilendirilmesi (Firma tercihlerinde rasyonel davranabilen bankaların, tahsili gecikmiş alacaklarının emsaline göre daha az olması bu kanaati kuvvetlendirmektedir.), kredilerin teminatının yetersizliği ya da nakde dönüşme olanağının zayıflığı, risk doğurabilecek nitelikteki kredilerin takibinin zamanında idari ya da hukuki yönden yeterince yapılamaması (Bu durum, bazı bankalarda banka ortağı olan kişi ya da firmaların sermayesine katıldığı firmaların kredilerinde görülmektedir.), kredi kullanan firmaların likidite ve işletme sermayesi yetersiz-

(2) Hartley Withers; «The Meaning of Money», aktaran Prof. Dr. Feridun Ergin - Kredi Sistemi - 1981.

liği içine düşmeleri, borç ödeme güçlerinin azalması, borç/öz kaynak dengesinin aleyhte bozulması, firmaların kâr oranlarının düşmesi sayılabilir.

Yukarıda açıklandığı üzere, banka kredilerinin devir hızlarındaki düşmeler bankanın mali durumunu ve kârlılığını önemli biçimde etkilemek-

tedir. Son yıllarda bankaların kredi portföylerini devir hızı katsayılarıyla inceleyerek, plasmanların kârlılık derecesini değerlendirmek gittikçe yaygınlaşmaktadır. Aşağıda bu kantitatif yöntemin belirli portföylere uygulama biçimi açıklanmaktadır. Her banka, yılda bir iki kez, bu incelemeleri yaparak kredilerinin devir hızlarını tespit edip olabilecek tedbirleri uygulamaya koyarsa, bundan yararlı bazı sonuçlar elde edebilecektir.

Kredi Devir Hızının Belirlenmesine İlişkin Bir Yaklaşım

Kredi devir süratının bulunmasında, standart sapmadan yararlanmak mümkündür. İki serinin (kreditinin) mukayese edilmesi halinde, diğer şartlarla birlikte hangi seride standart sapma küçük çıkarsa, o seride dağılmanın daha az olduğu sonucuna varılmaktadır. Buna göre, seride standart sapmanın küçüklüğü seri hadlerinde dağılmanın azlığını gösterir. Bu durumda, bir kredinin acııcılıktan yoksun, dolayısıyla da verimli olmadığı yani «donuk» olduğu kanaatine varılır. Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, standart sapmanın değeri, yalnız dağılmanın şiddet derecesine değil, aynı zamanda hadlerin büyüklüğüne de bağlıdır. Bu nedenle, büyük rakamlı terimlerden (kredi bakiyeleri) oluşan bir seride dağılma fazla şiddetli olmasa bile, standart sapma yüksek çıkabilir. Bu gibi hataları önlemek amacıyla, kredi devir hızının belirlenmesinde «Değişim Katsayısı (D.K.)»-nin kullanılması daha uygundur. Söz konusu katsayı şöyledir ⁽³⁾ :

$$D. K. = \frac{\text{Standart Sapma}}{\text{Aritmetik Ortalama}} \times 100$$

⁽³⁾ Prof. Dr. Halûk Cillov; İstatistik 1976.

banka ve ekonomik yorumlar

Aylık Dergi

Ciltlenmiş
eski sayıları :

- Bankacılar
- İktisatçılar
- Yöneticiler

ve ilgili alanlarda
yüksek öğrenim gören

- Öğrenciler

için en yararlı kaynak.

1984 yılı cildi	: 3.000.— TL
1983 yılı cildi	: 2.000.— TL
1982 yılı cildi	: 1.500.— TL
1981 yılı cildi	: 1.250.— TL
1980 ve öncesi	: 800.— TL

Önemli Not : Cilt bedeline % 10 oranında Katma Değer Vergisi ilave edilmelidir. Ödemeli postalama yapılmaz. PTT ile gönderilmesini isteyenlerin cilt bedeline posta pulu karşılığı olarak 190.— TL ilave ederek önceden havale çıkarmaları gerekmektedir.

İSTEME ADRESİ :

Binbirdirek Mahallesi
Suterazisi Sokak No. 6/2
Sultanahmet - İstanbul
Telefon : 526 34 11

Bu şekilde, normal işleyişi olan bir kredide (kredi türlerine ve konjonktüre göre) değişim katsayısı belirlenerek, değişim katsayıları bu katsayıya göre düşük gerçekleşen kredileri «donuk» kabul etmek mümkündür. Değişim katsayısı bulunurken, kredinin günlere ya da aylara göre, borç ve alacak kayıtlarından sonra oluşan borç bakiyeleri, terim olarak kabul edilebilir. Konuya ilişkin sayısal örnek aşağıda verilmiştir. Örnekte A, B ve C kredilerinin aylık bakiyeleri alınmış ve bu bakiyelerin aritmetik ortalamadan sapmaları gösterilmiştir.

Örnekte, kredi türüne ve ekonomik konjonktüre göre belirlenen katsayı, o yıl ya da dönem için 50 ise, A kredisi bu değere yaklaştığı için

hareketi kabul edilecek, B ve C kredileri ise 50 katsayısının çok altında kaldığı için «donuk» kabul edilecektir. Şayet, katsayı 50'nin üstünde bir değer olarak belirlenmiş ise, her üç kredi de «donuk» kabul edilecektir.

Bu yöntem uygulanarak, bankalar arasındaki kredi devir hızı farklılıkları bulunabilir. Böylelikle, banka kârlarının farklılık göstermesi, yani kredi seyyaliyeti yüksek bankaların daha kârlı olmaları olgusu da açıkça görülebilir. Ayrıca, bankacılık kesiminde kredilerin dönüş hızlarında meydana gelen değişiklikler de, sözkonusu katsayının yıllar itibariyle göstereceği değişikliklere göre izlenebilecek ve ileriye dönük tahminlerde de bulunulabilecektir.

A (Milyon TL)	A.O.'ya Göre Sapmalar (d _i)	B	A.O.'ya Göre Sapmalar (d _i)	C	A.O.'ya Göre Sapmalar (d _i)
50	+ 24	50	+ 14	50	+ 8
20	- 6	40	+ 4	45	+ 3
10	- 16	50	+ 11	40	- 2
40	+ 14	30	- 6	38	- 4
25	- 1	40	+ 4	40	- 2
30	+ 4	42	+ 6	45	+ 3
20	- 6	32	- 4	43	+ 1
10	- 16	10	- 26	40	- 2
15	- 11	30	- 6	43	+ 1
30	+ 4	35	- 1	43	+ 1
40	+ 14	30	- 6	40	- 2
30	+ 4	40	+ 4	40	- 2
<hr/>		<hr/>		<hr/>	
A.O. = $\frac{320}{12} = 26$		A.O. = $\frac{429}{12} = 36$		A.O. = $\frac{507}{12} = 42$	

$$\text{Standart Sapma} = \sqrt{\frac{\sum d_i^2}{N}}$$

$$\text{A Dizisi} \quad SS = \sqrt{\frac{1722}{12}} = \sqrt{143} = 11.97$$

$$\text{B Dizisi} \quad SS = \sqrt{\frac{1275}{12}} = \sqrt{106} = 10.30$$

$$\text{C Dizisi} \quad SS = \sqrt{\frac{121}{12}} = \sqrt{10.08} = 3.17$$

$$\text{Değişim Katsayıları} = \frac{11.97}{26} \times 100 = \underline{\underline{46.07}} \quad DK = \frac{10.30}{36} \times 100 = \underline{\underline{28.61}} \quad DK = \frac{3.17}{42} \times 100 = \underline{\underline{7.56}}$$

AYIN EKONOMİK OLAYLARI

DR. YILDIRIM KILKIŞ

EKONOMİK OLAY MANZARALARI

Ekonomik Yapıda Kabuk Değişimi :

EKONOMİ - politik diye nitelenen dönemlerden birini yaşıyoruz. Ülkemiz, gerçekten bir kabuk değiştirme sürecinin içerisinde bulunmaktadır. Yönetim kendi politik yapısını belirleme çabası içindedir. Ancak ön yargılara göre belirlenen politik yapıya pek uymayan bir ekonomik yapının temelleri de atılmaktadır. Aslında ön yargılar doğru değildir; politik yapının temelleri de, sosyal yapının dinamiği ile giderek değişmekte ve gelişmektedir.

Eskiden yetkili kılınan bazı devlet adamlarının yaptıkları uluslararası temaslar yerine, artık kabuğundan çıkmış bir Türkiye'nin Başbakanı ve onun adına güçlü ve güvenilir temsilcilerinin ekonomik konularda devamlı dış temaslarda bulunduklarını görüyoruz.

Diğer bir ifade ile Türkiye, iç politikada da olduğu gibi; artık «önce uluslararası politika, sonra ekonomi» anlayışından; «önce ekonomi, sonra politika» anlayışına gelmiştir. Bu anlayışı yüzyıllardan beri uygulayan batı ülkelerine benzer şekilde, Demirel'den Özal'a geçiş'in temel karakteristiği acaba böyle açıklanabilir mi?

Daha açık bir ifade ile, Türkiye artık kendi iç dünyasının yeterliliğinden çıkma ve ekonominin uluslararası yapısı içindeki yerini alma idrakine ulaşmış bulunmaktadır. Bu ulaşımın öncülüğünü, Başbakan'ın bizzat yapması ve artık bu konuda statik durumdan çıkılması, cesaret vericidir.

Kamudan Özel Sektöre Devir :

Ekonomik yapıdaki değişikliklerin biri de, 1933'te temeli atılmış bulunan Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin bir kısmının özel kesime devri ile ilgilidir.

Teknoloji, yatırım ve eleman üçlüsünün yetersiz olduğu dönemlerde, Türkiye ekonomisine bu üç hususta en önemli katkıyı sağlayan devletin, artık kendisine yük olmaya başlayan tesis ve girişimlerini özel sektöre devri için kararlar almakta ve uygulamaya geçilmektedir.

Sümerbank'ın yarım kalmış yatırımları ile başlayan bu hareket, kamudan özel sektöre devir dönemi için belki de iyi bir başlangıç değildir. Bununla beraber bu hareket, bazı KİT'lerin zamanımızda oldukça anlamsız kalan kuruluş amaçları ve

işletme yöntemleri dolayısıyla, ihtiyaç duyulan zihniyet değişikliğine öncü olması bakımından önemli bir başlangıç sayılmalıdır.

Enflasyon Anlaşmazlığı :

Türkiye ekonomisinin en önemli iki sorunu olan enflasyon ve istihdam konularında, hükümetin etkin olamadığı kesinlikle görülmektedir. Aslında yakın ilişkileri olan bu iki sorunun istihdam yönü, eğitim ile olduğu kadar, yatırımlarla da ilgilidir.

Enflasyon ise, toptan eşya indeksleri düzenleyen üç büyük kuruluş arasında anlaşmazlık konusu haline gelmiş bulunmaktadır. İstanbul Ticaret Odası'nın 1985 Mart indeksi % 2,4 artış verirken, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın indeksi % 3, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün indeksi ise % 5.3 artış göstermektedir.

İndekslerle ilgili olanlar, bu farkların esas nedeninin, indeks çalışmalarına temel teşkil eden maddelerden ve bunlara verilen ağırlıktan ileri geldiğini çok iyi bilirler. Fakat hatırlanması gerekli olan önemli bir husus da, en kolay yanıtmanın istatistiklerle sağlandığıdır.

KDV Anlaşmazlığı :

Ekonomik olay manzaraları içinde diğer bir anlaşmazlık konusu Katma Değer Vergisi uygulamasında görülmektedir. KDV'nin, gerek Maliye'nin ve gerekse mükelleflerin hazırlanmasına ve eğitilmesine fırsat vermeden âcilen yürürlüğe konulması, hiç şüphesiz bir «KDV zenginleri» zümresi yaratmıştır.

Mükelleflerin zaman kaybetmeden yararlanabilecekleri boşlukları görmeleri ve devlet tarafından kontrol imkânı olmayan uygulamalarla % 10'luk KDV tahsilatını istedikleri gibi kullanmalarına ortam sağlanması kimin kusurudur? Madem, ekonomik yapıda kabuk değiştiriyoruz, o zaman kabuk değişmiş ülkelerdeki şu zihniyeti de kabul etmek gerekir: «Vergi kaçaklarını yakalamak devletin görevi ise, vergi kaçırmak da mükellefin görevidir».

Bizi bu konuda düşünmeye sevkeden olay, İstanbul'un eski ve yeni Defterdarlarının KDV uygulaması konusundaki anlaşmazlığıdır. 1985 Nisan ayı içinde İstanbul'da düzenlenen bir seminerde ortaya çıkan bu anlaşmazlık, yukarıda açıkladığım zihniyete ters düşen, yani devletin vergi kaçaklarını yakalamak görevini yapacak duruma gelemediğinin bir kanıtı olarak kabul edilebilir. Nitekim İstanbul'un eski Defterdarı Sayın Adnan Barlas, KDV ile ilgili olarak daha önce açıkladığımız endişelerimizi teyid etmektedir.

Bununla beraber Sayın Özal'ın konuya makro yaklaşımı, yani «uygulama biran önce başlasın, noksanlar sonradan düzeltilir ve önlenir» şeklindeki görüşü de hiç şüphesiz bir yoğurt yeme konusudur.

İstanbul Sanayi Odası'nın anketine göre stokların erimesi ve üretimde kapasite kullanımının artması, KDV ile ilgili ilk uygulama şokunun artık etkisinin azaldığına delil olarak kabul edilebilir.

Ekonomik manzaraların değerlendirmelerini zamana bırakarak, geçtiğimiz bir aylık dönemde, ekonomik faaliyetleri ilgilendiren yeni kararlar ve mevzuatı özetleyelim.

MALİ KONULAR

- 492 Sayılı Harçlar Kanunu'nun bazı hükümleri, 13.4.1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan bir Kanun ile değiştirilerek, pasaport, vize ve yabancıların ikâmet tezkeresi harçları 5-10 misli yükseltilmiştir.

- Katma Değer Vergisi istisnalarında değişiklik yapan 3174 sayılı Kanun, 29 Mart 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak; deniz, hava ve denizyolu taşıma araçlarının teslimi, bakımı, tamiri ile ilgili teslim ve hizmetler; bu araçlar için liman ve hava meydanlarında yapılan hizmetler; petrol arama faaliyetleriyle ilgili hizmetler; KDV kapsamından istisna edilmiştir.

Dış Krediler Kur Farkı Fonu Tesis Edildi :

6 Nisan 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile tesis edilen Dış Krediler Kur Farkı Fonu ile, yatırımların ve döviz kazandırıcı faaliyetlerin finansmanı için sağlanan kredilerin sabit bir maliyet unsuru haline getirilmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca, 10 Nisan 1985 tarihli Resmi Gazete ile yayınlanan Para ve Kredi Kurulu'nun Kararı ile Fon'un işleyişine açıklık getirilmektedir.

Mevduat Munzam Karşılıkları :

20 Mart 1985 tarihli Resmi Gazete ile yayınlanan T.C. Merkez Bankası'nın 85/1 Tebliği ile, mevduat munzam karşılıklarının oran ve uygulama esasları düzenlenmektedir. Buna göre oran % 21 olarak tespit edilmiştir. Merkez Bankası nezdinde açılacak hususi bloke hesaplarda tutulacak bu munzam karşılıklara haf-tada % 0.5 faiz uygulanacaktır.

DIŞ TİCARET KONULARI

İhracat :

- İhracatı teşvik kararına ek Bakanlar Kurulu Kararı 13.4.1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu karar ile, ihracatın Finansmanı ile ilgili banka, sigorta, belediye ve diğer kuruluşların yapacakları işlemler, vergi, resim ve harçlardan istisna edilmiştir.

- 11.4.1985 Tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 85/7 sayılı İhracat Tebliği ile, tekstil ürünleri ihracatının, 1 Mayıs 1985'ten itibaren İhracatçı Birlikleri'ne kayıttırılması zorunlu hale getirilmiştir.

- Diğer taraftan 29.3.1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan İhracatı Teşvik Tebliği (85/4) ile orman sanayii ürünlerinin ihracatını teşvik eden hükümler getirilmiş bulunmaktadır.

İthalat :

- İthalat ile ilgili olarak 31.3.1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kararlar ile, yolcu beraberindeki ev ve zati eşyaların gümrük muafiyetiyle ilgili yeni uygulamalar getirilmektedir.

Uluslararası İhaleler :

Kamu kurum ve kuruluşlarının açacağı uluslararası ihalelere ilişkin genel esaslara dair Bakanlar Kurulu Kararı 10 Nisan 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu karar ile, uluslararası nitelikte açılmasına karar veren ihalelerin tahmin edilen bedeline göre, ilgili kurum veya kuruluşun, ilgili Bakanın ve Bakanlar Kurulu'nun izninin alınması gerekmekte olduğu açıklanmakta ve ödeme ve ceza hükümleri genel olarak belirtilmektedir.

SAİR KONULAR**Çekle Ödeme ile İlgili Karar Yayınlandı :**

3 Nisan 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan çekle ödemeyi düzenleyen kanun, bu husustaki esasları, çek hamillerinin korunmasını ve cezaları kapsayan hükümler getirmektedir.

T.C. ZİRAAT BANKASI'na

gelin

**tasarrufunuzla
ulusal
kalkınmaya
katılın**

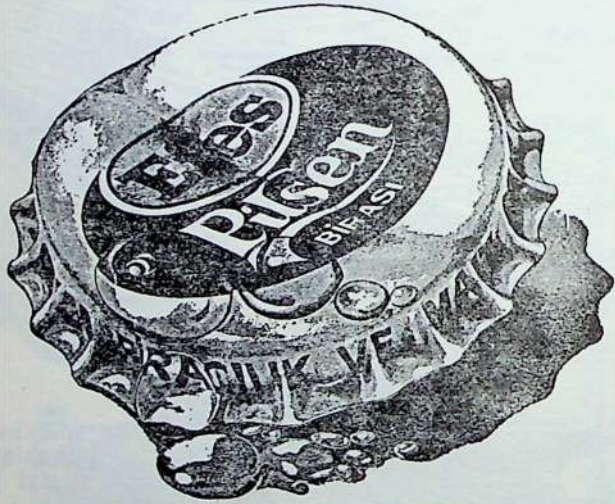
BEYNELMİLEL NORMLARA UYGUN
YÜKSEK KALİTELİ
MUHTELİF TİP VE ÇAPLARDA

devlet,
milli bankalar ve halk
iştirakinin kurduğu bir
sanayi müessesesi

**ÇELİK HALAT VE
TEL SANAYİİ A.Ş.**

- muhtelif tip vinç
- asansör
- sondaj
- haval nakliyat
- TELEFERİK - TELESİJ - TELESKİ
- maden ihraç
- dozer - skreyper - ekskavatör
- deniz DİKME - GERME - MANEVRA
- elektrik nakilleri
- topraklama
- televizyon antenleri
- dikme
- HALATLARI
- ayatak koltuk yaylarında
- elektrik jant
- TELLERİNDE
- yüksek rezistanslı ÇELİK TELLER

**"BİRA"
BU KAPAĞIN
ALTINDADIR.**

1957' den beri

“ENKA”

Enka İnşaat, 25 yıllık yaşamında
gerçekleştirdiği dev eserler
ve ulaştığı yüksek teknoloji ile
bugün dünyanın en büyük inşaat şirketleri arasındadır.

Enka İnşaat, uluslararası alanda
Türk girişimciliğinin yüz akıdır.

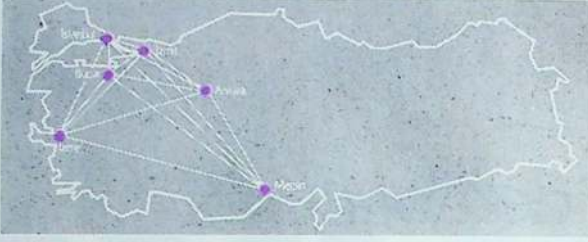
ENKA

İnşaat ve Sanayi A.Ş.

Balmumcu - Beşiktaş, İstanbul - TURKEY
Tel.: 66 22 15 Telex: 26 490 enas tr 26 139 pıma tr.

Istanbul. Ankara. İzmir.
İzmit. Bursa. Mersin...

"Tele-İşlem"

Anadolu'ya Ulaştı!!

Siz hâlâ provizyon mu bekliyorsunuz?

Bugün ülkemizde yalnızca Yapı Kredi tarafından uygulanmakta olan bir bankacılık sistemi var: Tele-İşlem!

Şubeleri şubelere, kentleri kentlere bağlayan, tüm bankacılık işlemlerini sanibelere sığdıran bir elektronik iletişim... bir elektronik hizmet sistemi! İşte bu sistem, şimdi hızla Anadolu'ya yayılıyor! İstanbul, Ankara ve İzmir'den sonra İzmit, Bursa ve Mersin... Dev bir zincirin halkalarına eklenerek birbirleriyle kenetleniyor. Tele-İşlem'e geçiyor!

Tele-İşlem size ne yararlar sağlıyor?

Kolaylık, emniyet ve hız sağlıyor!
İşte bir örnek: Diyelim ki Mersin'desiniz ve İstanbul'dan provizyon gerekiyor...

Giriyorsunuz Tele-İşlem'li bir Yapı Kredi'ye* ve bankodaki Tele-İşlem Yetkilisi'ne başvuruyorsunuz. Yetkili, bilgisayarın tuşlarına şöyle bir dokunuyor, hepsi o kadar! İşiniz anında halloluyor. Telefon yok, getir-götür yok, imza yok, vevne yok! Varolan, elektronığın hata tanımayan, akıllı hızı!..

Artık ister Ankara'da olun, ister Bursa'da... hesabınız ister bu şubede olsun, ister diğerinde... farketmez. Yapı Kredi tüm yurdu elektronik ağlarına örüyor. Bugün 58 şube Tele-İşlem'de... Anında hizmet veriyor!

Şimdi soruyoruz: Siz hâlâ provizyon mu bekliyorsunuz?

* Tele-İşlem'li Yapı Krediler:

İstanbul: Akcağay, Asmalıaltı, Barbaros Bulvarı, Bahçekapı, Beşiktaş, Beşiktaş Beyoğlu, Çemberlitaş, Etiler, Esentepe, Fatih, Fındıklı, Fındıklı'da Gayrettepe, Gümüşsuyu, Kısıklı, Kapalıçarşı, Karaköy, Kurtuluş, Levent 4, Levent, Manifaturacılar Meidi, Yeşilöğüt, Persim, Merkez-Nisantı, Osmanbey, Pangaltı, Park, Parkı, Piyerem, Beşiktaş-Rıhtım, Sirkeci, Şişli, Teşvikiye, Yeşildere
Ankara: Anafartalar, Büyük Sanayi, Güvenevler, Hacettepe, Kızılay, Sıteler, Samanpazarı, Ulus, Yenşehir
İzmir: Büyük Efes, Ötelik, Çarşı, Eski-pasa, Karşıyaka, Kemerkalın, Konak-Kordon, Yenigün
İzmit: İzmit **Bursa:** Bursa **Mersin:** Mersin, Karaduvar

Yapı Kredi'ye gelin...
Yapı Kredi'lerde Tele-İşlem var.
Beklemek yok!

YAPI KREDİ

"hizmette sınır yoktur"